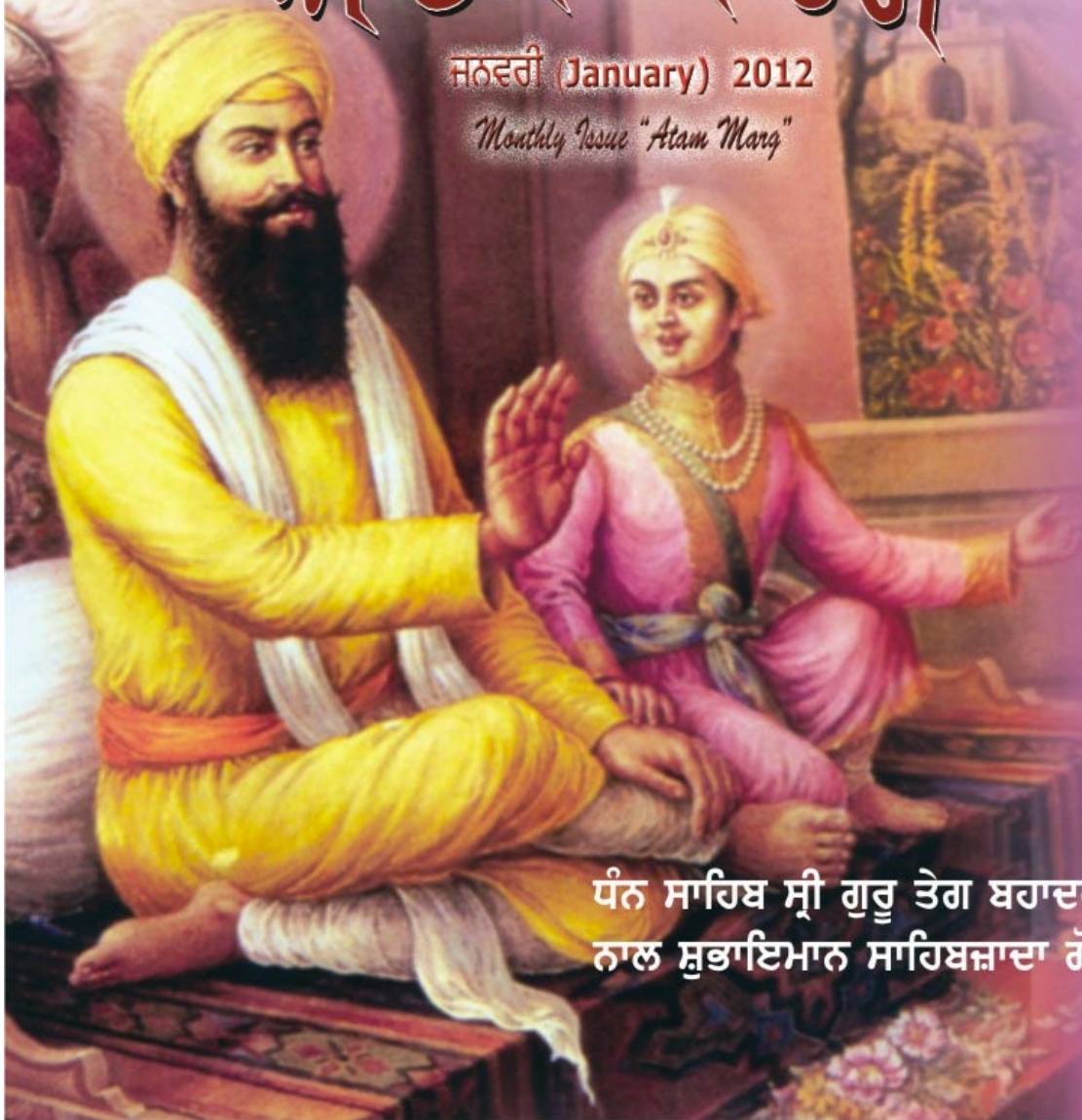

 ਬ੍ਰਹਮ ਢੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
 ਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਜਨਵਰੀ (January) 2012

Monthly Issue "Atam Marg"

ਪੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ
 ਨਾਲ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ

ਸਾਲ ਸਤਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜਨਵਰੀ 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. M.
CHARITABLE TRUST, Ratwara sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. Mohali - 140901

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money
Order, Cheque and drafts from foreign to :
**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135, Vancouver

England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,

Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	1
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	2
3. ਚਿਤ ਨਾ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਕਹ	3
4. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	20
5. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	29
6. ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ	43
7. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ	54
8. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	59
9. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	62

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ -	9417214391, 79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ-	9417214386
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ -	
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ -	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ
ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਸਿਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ
ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ
ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379
ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪੀ ਜੀ ਕੋਲ
ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ। ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਵਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਵਧੇ ਫੁਲੇ। ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ, ਚਿਤ ਆਵਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਖੱਟਿਆ, ਕੀ ਗਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਟੀਚੇ ਮਿਥਦੇ ਹਾਂ, ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਥੇ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ‘ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥’ (ਪੰਨਾ-305) ਨੂੰ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਉਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ। 3, 4 ਜਾਂ ਪੰਜ ਵਜੇ। ਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੌਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਵੀ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਵਜੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ 20-30 ਮਿੰਟ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ 1-2 ਘੰਟੇ, ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਣਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਉ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੋ। ਇੰਜ ਹੀ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਹਨ, ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਕਿੰਨੀ ਸੌਖੀ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਈਏ, ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਨਾਗਤੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਬੋਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ -

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਅਹੰਮੇਵ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਗੁਰਦੇਵ॥

ਪੰਨਾ - 269

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਜਾਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਬੋਹੜੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਨਦਰ ਵਿਚ ਲੱਖ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਹਰ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਤਪਸਵੀ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਜਰਨੈਲ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪੀਰ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਜਿਆ। ਆਪ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਰਹਿਬਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ‘ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ’ ਅਤੇ ‘ਪੂਜਾ, ਨਿਮਾਜ਼’ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਦਰਸਾਇਆ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਜ਼ਦ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ‘ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਸਭੈ ਏਕੇ ਹੀ ਪਹਿਚਾਨਬੋ’ ਨੂੰ ਘਰ ਘਰ ਪਰਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 64 ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਛਪਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਵੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜੀਨ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਘ

ਮਾਘ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ॥
ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ॥
ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ॥
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ॥
ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ॥
ਮਾਘ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਦਾਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵਿਚਾਰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ (੧੪੬੯ ਈ.) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਢਲ ਕੇ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਖਿਆਲ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵਿਚਾਰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਾਧਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਖਰੀ ਹੈ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਸਰੀਰਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡੇ ਅੰਦਰ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਭੈੜੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਗ ਕੇ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਧੂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਤਿ ਅੱਗੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ, ਭਾਵ ਵੰਡ। ਸਾਧ ਸੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਜਸ ਨਾਲ ਪੰਜ ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ -

ਮਾਘ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ॥ ਪੰਨਾ - ੧੩੫

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚਲਣ ਨਾਲ ਹਲਤ ਤੇ ਪਲਤ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਵਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਵਲੋਂ ਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਉਜਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ (ਜੀਅ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ) ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ॥ ਪੰਨਾ - ੧੩੬

ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ, ਇਸ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਇਆ ਨਾਲ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਜਾਨ ਪੁਰਖ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਸੁਜਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਸੁਜਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਗਿਣਿਆ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ॥ ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ॥

ਮਾਘ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ॥ ਪੰਨਾ - ੧੩੬

ਨਾਮ-ਦਾਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤਕ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਥਨ ਹੈ - ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ॥ ਪੰਨਾ - ੨੮੪

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸਾ ਆਤਮਿਕ ਤੀਰਥ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲੀ ਮੈਲ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਮੈਲ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮੈਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਅਜਿਹੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਉੱਝ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹਨ ਭਾਵ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਾਵਣ ਚਲੇ ਤੀਰਥੀ ਮਨਿ ਖੋਟੈ ਤਨਿ ਚੋਰ॥ ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ॥

ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੁਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ॥ ਸਾਧ ਭਲੇ ਅਣਨਾਤਿਆ ਚੋਰ ਸਿ ਚੋਰਾ ਚੋਰ॥ ਪੰਨਾ - ੨੮੯

ਚਿਤ ਨਾ ਭਯੋ ਹਮਰੇ ਆਵਨ ਕਹ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ,
ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਮੰਗਦਾ।

ਹਰਿ ਸਮਰਥ ਕੀ ਸਰਨਾ ॥
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ ॥ ੧ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਜੀਵਣੈ ਕਾ ਮੂਲੁ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ ਠਾਈ ਸੂਖਮੇ ਅਸਥੂਲੁ ॥ ੧ ॥
ਆਲ ਜਾਲ ਬਿਕਾਰ ਤਜਿ ਸਭਿ ਹਰਿ ਗੁਨਾ ਨਿਤ ਗਾਉ ॥
ਕਰ ਜੋਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਨੁ ਮਾਂਗੈ ਦੇਹੁ ਅਪਨਾ ਨਾਉ ॥
ਅੰਗ - ੯੮੮

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਮੰਗਦਾ,
ਮੈਨੂੰ ਦੇਵਹੁ ਆਪਣਾ ਨਾਮ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ.....॥
ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣ ਲਓ ਪਿਆਰਿਓ ਕਥਾ, ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਅੱਜ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮਹਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਦਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਸੋ ਹੁਣ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਓ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਉਸਤਤ, ਗੁਰੂ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰਾਂਗੇ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਬੋਲਾਂਗੇ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਕੁਛ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਮੰਗ ਲਓ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵਰਤ ਕੇ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜ ਜਾਵੇ, ਮੰਗ ਲਓ ਸੰਸਾਰ ਮੰਗ ਲਓ। ਸੰਸਾਰ

ਮੰਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵਿਗੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥
ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ ॥
ਅੰਗ - ੯੧੭

ਲੇਕਿਨ ਮੰਗਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਮੰਗੋ ਉਸ ਤੋਂ। ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਆਲ ਜਾਲ ਬਿਕਾਰ ਤਜਿ ਸਭਿ ਹਰਿ ਗੁਨਾ ਨਿਤ ਗਾਉ ॥
ਕਰ ਜੋਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਨੁ ਮਾਂਗੈ ਦੇਹੁ ਅਪਨਾ ਨਾਉ ॥
ਅੰਗ - ੯੮੮

ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਆਲ ਜਾਲ ਨੂੰ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਓ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ-ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਛ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਹਰ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਸੋ ਐਨੇ ਪੱਖ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਲਿਟਰੇਚਰ ਕਿੰਨਾ ਰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਓਹਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। 102 ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਨ। 52 ਕਵੀ ਤੇ 50 ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਕਿ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਲਿਖਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਰਬੀ ਦੇ, ਪਸ਼ਤੋ ਦੇ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ, ਹਿੰਦੀ ਦੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਆਮ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਨੇ ਔਖੇ ਲਫਜ਼ ਲਿਆਂਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਅਰ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ। ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਹੋਵੇ, ਉਹ great-great person ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਐਨੇ ਔਖਰ ਆ ਕਿੱਥੋਂ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸ ਸਾਡਾ ਆਉਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ। ਹੁਣੇ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ

ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਆਪ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ।

ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹਿ ਬਿਧਿ ਮੋਹਿ ਆਨੋ।

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ -

ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ।

ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ।

ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ।

ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਅਰਾਧੀ।

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਬਤ ਸੀ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ।

ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ।

ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ।

ਸੱਤ ਚੋਟੀਆਂ ਸੋਭਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕਰਿਆ ਸਾਰਾ। ਰਾਜਸੀ ਯੱਗ ਕਰਿਆ। ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਿਹਨੂੰ ਭਾਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਅਰਬ, ਲੰਕਾ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੱਡ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਰਾ ਪਹਾੜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਰਾਜ ਲੈ ਕੇ ਚਿੱਤ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਬੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨਾ-ਸ਼ਸਤਰ ਗੁਰੂ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਕੁਲ ਦਾ ਦਾਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਰਾਜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਸੀ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਅੰਦਰ 45 ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਜਿਹਨੂੰ 18 ਕੂਹਣੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, 45 ਲੱਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਬੰਦੇ ਬਚੇ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮੇ ਆਪਣੇ ਵੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਐਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਜਦ ਖੂਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਖਤ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਖੂਨ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਤਖਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਜੀਅ ਕੀ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਸਦੇ ਪਸ਼ਚਾਤਪ ਵਾਸਤੇ, ਪਰਾਸ਼ਚਿਤ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਯੱਗ ਕਰਿਆ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦਿਲ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਭ। ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ ਇੱਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਦਿਲ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਬਤਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਦਰੋਪਤੀ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ, ਪੰਜ ਪਾਂਡਵ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਪੱਤਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਗਲ ਗਏ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ -

ਪੰਡ ਰਾਜ ਜਹ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ।

ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ।

ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਅਰਾਧੀ।

ਜਿਹੜਾ ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਹਾਂਕਾਲ ਹੈ, time & space ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਇੰਟੀਫਿਕ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਂ create ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, space ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਾ space ਹੈ ਨਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਬਚਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਂਕਾਲ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਐਨਾ ਭਜਨ ਕਰਿਆ, ਐਨਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਐਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਆਪਾ ਰੱਬ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੱਬ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਮੈਂ ਅਕਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ।

ਧਾਰਨਾ - ਹੋ ਗਿਆ ਇੱਕ ਰੂਪ, ਆਪਾ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਦੇ।

ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ।

ਦ੍ਰੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਗਯੋ।

ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ।

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ।

ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ।

ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਦੇਵਾ।

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸ ਮੁਹਿ ਦੀਆ।

ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ-

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੮

ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਜਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਸ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਜੋ ਭਾਲੀਏ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ। ਜੋਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋਤ ਰਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਡੂੰਘਾ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਐਨੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਗਈ, ਵਾਸਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ 28 ਸਾਲ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਭੋਰੇ ਵਿੱਚ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਪਿਆ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਪਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੀ, ਕਈ

ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ, ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਪ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮਾਂ ਵਿੱਚ। ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧੰਨ ਹੈ ਤੂੰ, ਤੇਰੇ ਤਪ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸਨੇ। ਤਪ ਤੋਂ ਹੀਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਾਸਤਕ ਵਗੈਰਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਤਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ।

ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਦੇਵਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ -

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸ ਮੁਹਿ ਦੀਆ।

ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ।

ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਜਾਓ ਹੁਣ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇ ਪੱਖ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਪੱਖ ਸੀ, ਪਾਖੰਡ ਵਗੈਰਾ; ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਸ ਜਾਮਿਆਂ 'ਚ, ਨੌਂ ਜਾਮਿਆਂ 'ਚ ਜੋਤ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਭਰਮ ਤੇ ਵਹਿਮ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਇੱਕ ਐਸੇ ਜਾਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅਮੋੜ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋੜ ਸਕੇ। ਜਿਸਦਾ ਜਲਵਾ ਜਿਸਦਾ ਰੋਹਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਭੇਜਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਚਿਤ ਨਾ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਕਹ।

ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੁਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਟਕ ਦੇਖਿਆ ਬਈ ਯੁੱਧ ਹੀ ਯੁੱਧ ਨੇ, ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਨਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਪਿਤਾ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਸਾਥੀ ਨੇ ਉਹ ਸਭ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ ਤੇ ਭੁੰਜੇ ਸੌਣਾ ਹੈ, ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਸੇਜ 'ਤੇ, ਸਾਰਾ ਜਦੋਂ ਹਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜੋ ਅਨੰਦ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਾ ਕਰਿਆ।

ਚਿਤ ਨਾ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਕਹ।

ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੁਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ।

ਜਿਉ ਤਿਉ ਪ੍ਰਭ ਹਮ ਕੋ ਸਮਝਾਯੋ।

ਇਮ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ।

ਜਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੀ

ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਧਰ ਦੇਖ ਲਵਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਧਰਲਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ, ਬੜਾ ਹੀ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਟ 'ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਊ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਰਮੋਦ ਵਰਗੇ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹਿੰਦੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਸੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਬਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਸਨ ਉਹ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਨੂਰ ਸਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ, ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇਖਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਲਾਈਨਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਣ ਦਿੰਦਾ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੇਖਿਆ corruption (ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ) ਹੀ corruption ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੋ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਜਾਣ ਫੇਰ ਬਚਾਉ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਡਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸੁੱਟਾਂ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਰਕ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਓ, ਪਹਿਲੇ ਨਰਕ ਜਿਹੜੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਦੇ, ਹਤਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਚੋਰਾਂ ਦੇ, ਬੇਮੁੱਖਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਫਰਕ ਐਨਾ ਹੀ ਸੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਡਾ ਚਿੱਤ ਨਾ ਕਰੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ

ਧਰਮ ਚਲਾਓ ਜਗ 'ਤੇ।

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੋ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।

ਕਬਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੋਪਈ॥

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਨਿਵਾਜਿਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਏ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ

ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਜੋ ਮੁਖੀ ਸਨ, ਈਸਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਇੱਕ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ। ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਕੰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰੋ। ਨੇਕ ਕੰਮ, ਨੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਆਮ੍ਹਣੇ-ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਵਾਜਿਸ਼ ਹੋਈ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਾਲਮ ਨੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੋਰਿਆ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ -

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਵੈਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਂ ਹੈ ਉਹਦੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਿਉ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਉਹ ਨਿਵਾਜਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਧਰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸਾਡੇ ਕਿ ਧਰਮ ਕਿਹੜਾ ਚਲਾਉਣਾ ਸੀਗਾ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਦਸਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਰੱਬ ਦਾ ਰਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨੋ। ਮੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਓਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਧਰਮ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲਾਉਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ -

*ਜੋ ਹਮ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿ ਹੈ।
ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ।
ਮੇ ਕੇ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੋ।
ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੋ।*

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ॥

ਦੇਖਿਓ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕਿਤੇ ਰੱਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਇਓ ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੈਂ ਲੜ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜਿਹਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਹ

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ values (ਕੀਮਤਾਂ) ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਨਸਾਨੀ ਕੀਮਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸੀ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰਨੀਆਂ ਸੀ। ਖਿਮਾ ਰਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਅਹਿੰਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਤਪ, ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਸੀਲ, ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ values (ਕੀਮਤਾਂ) ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਖਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਲੰਘੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਹਨੇ ਇੱਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਪਾਧੇ ਨੇ, ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਜਨੇਊ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਯਗੋ ਪਵਿਤ ਜਿਹੜਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਤੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਜਾਤ ਖੱਤਰੀ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਨੇਊ ਪਾਏਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਮਾਣ ਦੇਣਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਰਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਆਦਮੀ ਬਦਲ ਗਿਆ? ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਓਹੀ ਡਾਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਠੱਗੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇੱਕ ਧਾਗਾ ਪਾ ਲਿਆ ਉਹਨੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਪਾਧਾ ਜੀ! ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿ ਧਾਗਾ ਪਾ ਲਓ ਤੇ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਨੇਊ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਤੇ ਪਾਧੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਉਹ ਜਨੇਊ ਕਿਹੜਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਜੇ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਇਆ ਦੀ ਕਪਾਹ ਲੈ, ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੂਤ ਲੈ ਤੇ ਜਤ ਦੀਆਂ ਗੱਠਾਂ ਦੇਹ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਵੱਟ ਚਾੜ੍ਹ। ਹੁਣ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਜਤ ਇੰਦਰਿਆਂ ਦਾ ਜਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਥੈ ਨੇਤ੍ਰ ॥

*ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥
ਮਿਥਿਆ ਨਾਹੀ ਰਸਨਾ ਪਰਸ ॥*

*ਪੰਨਾ - ੨੭੪
ਅੰਗ - ੨੭੪*

ਨਾ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਝੂਠ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਕੰਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਨ ਤੇ ਨਾ ਜੀਭ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਬੋਗਾਨਾ ਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੱਡਣ।

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘੜੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀ values ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਉਣ ਆਏ ਸੀ। Human values ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼

ਪਿਤਾ ਵੀ ਇਹ ਪਾਉਣ ਆਏ ਸੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲ ਦਿਓ ਨਾ ਉਹ ਇਨਸਾਨੀ ਕੀਮਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਉਣ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰ ਲਈ। ਕੇਸ ਜਮਾਂਦਰੂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਉਹਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਿ natural life (ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ) ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, Nature (ਕੁਦਰਤ) ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਜੋ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰੀਏ ਫੇਰ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, values (ਕੁਦਰਤ-ਕੀਮਤਾਂ) ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ -

*ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੇ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।*

ਜਿਹੜੀ ਮਾੜੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਗਲਤ ਨਿਹਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਿ ਹਰੀ ਦੀ ਜੋਤ ਤਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਗੁਬਾਰ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ -

*ਧਾਰਨਾ - ਜੋਤ ਹਰੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ,
ਮਾਇਆ ਦਾ ਗੁਬਾਰ ਛਾ ਗਿਆ।*

ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਮੱਛ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੱਛ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਮਾਨਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਛੱਡ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਸਭ ਫੋਕਟ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਬਦਾਮ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਕੁੱਟ ਕੇ ਕੱਢ ਦੇਈਏ ਬਾਹਰ ਤੇ ਕੋਈ ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਫੋਕਟ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਫੋਕਟ ਨੂੰ ਸਾਂਭੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਰਾ ਖਾ ਲਿਆ ਫੋਕਟ ਨੂੰ ਸਾਂਭੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਸੇਬ ਖਾ ਲਿਆ ਉਪਰਲੀ ਛਿੱਲ ਨੂੰ ਸਾਂਭੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੀਅ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਜਦਾ ਹੈ -

*ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥*

ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਰੱਬ ਜਾਣ। ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ ਸੋ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਪੇ ਖਾਲਸਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ।

*ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
ਬ੍ਰਤ ਗੌਰ ਮਤੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥*

ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾ ਪੱਥਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਹੈ, ਨਾ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਕੈਦ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ 'ਚ ਕੈਦ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਓ ਉਥੇ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ ਉਹ ਜਾਗਤ ਜੋਤ -

*ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥*

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਹ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਸਮਾਨ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਹੈ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਧਰ ਆਦਮੀ ਜੇ ਖਿਆਲ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, confuse ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ਅੰਤ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਝਾਕੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਅੰਤ, ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤ, ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤ, ਪਿੱਠ ਵਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤ, ਕਿਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਜੋਤੀ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅੱਲਾਹ, ਰਾਮ ਕੁਛ ਕਹੋ ਉਹਨੂੰ ਕਹੋ।

ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ ਮੜੀਆਂ ਵਿਚ, ਆਦਮੀ ਜੀਉਂਦਾ-ਜੀਉਂਦਾ ਕੁਛ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇੱਠਾਂ ਲਾ ਦਿਓ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਓ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਹੈ, ਮੂਰਦਾ ਜੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਜੀਉਂਦਾ-ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ। ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਓ ਜਾ ਕੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਡਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਕਰਿਓ ਇਹ ਕੰਮ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰੀ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆ ਵੜੇਗਾ।

*ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥*

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ 'ਮੈਂ' ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਤ ਲਈਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੜਬੜ ਮੱਚਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਇੱਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਗਏ, ਉਹ ਕਬਰ ਨੂੰ ਟੇਕਿਆ, ਉਹਦੀ ਵੀ ਸ਼ੀਰਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ

ਇੱਕ ਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਅੱਲਾਹ ਹੈ, ਰਾਮ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਲਿਆ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਨਾ ਮੰਨ ਨਾ ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਗੋਰਾਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਮੜੀਆਂ ਨੂੰ, ਮੱਠਾਂ ਨੂੰ। ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ, ਦਾਨਾਂ ਦਾ, ਦਇਆ, ਤਪ, ਸੰਜਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਾ ਲਓ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖੋ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ। ਜਦੋਂ ਘਟ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਓਹੀ ਜਿਹੜਾ ਮੈਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ pure (ਪਵਿੱਤਰ) ਹੋ ਗਿਆ -

ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ।

ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਖਾਲਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। pure man ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ?

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਜਿਨੇ ਸਾਰੇ ਆਤਮਾ ਪਰੀਪੂਰਨ ਤੱਕ ਲਈ, ਨਿਹਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹਦਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਰਸ ਜਿਹਨੂੰ ਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਅਕਲ ਨਾਲ ਸੋਚ ਲਿਆ, ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਸ ਆ ਜਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਐਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਚਾਹੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬੋਧੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ, ਜਾਤ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ, ਸੱਚਾ ਅਮਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ।

ਸੱਚਾ ਅਮਰ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ।

ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾਪ ਕਰਿ ਪੰਚ ਦੂਤ ਸੰਘਾਰੇ।

ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਢੋਈ ਨਾਂ ਲਹਿਨਿ ਜੋ ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰੇ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੱਥੇ ਉੱਜਲੇ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰੇ।

ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਧਿਆਈਐ ਸਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ।

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੪੧/੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ! ਸੁਣੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਮਰ। ਕੀ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ 'ਸਤਿਸੰਗਤ ਮਿਲਾਪ ਕਰ' ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਤਿਸੰਗਤ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨

ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ਪੰਚ ਦੂਤ ਸਿੰਘਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੰਜਾਂ ਦੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਦੂਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਖਸਮ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪਾਖੰਡ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਦਾ। ਨਾ ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਿਨਾਪਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਭੇਖ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਲਦੇ ਨਹੀਂ ਖਸਮ ਦੇ ਵਿਸਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਚੇਲਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਫੇਰ ਆਪ ਮੰਗਿਆ, ਸੋ ਆਪ ਦੇ ਜੋ ਬਚਪਨ ਦੇ ਕੌਤਕ ਨੇ। ਬੜੇ ਹੀ ਬਚਿੱਤਰ ਕੌਤਕ ਨੇ, ਖਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਜਿਹਨੂੰ ਫਜ਼ਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਥੇ ਘੜਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਜੇ ਆਪਾਂ ਇਨਸਾਫ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਉਸ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮਗਰਬ ਨੂੰ, ਪੱਛਮ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੁਖ ਬਦਲ ਲਿਆ, ਮਗਰਬ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ, ਪੂਰਬ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਿਆ, ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਮੁਰਸ਼ਦ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਸਾਡੇ ਕਿ ਮਗਰਬ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੇ ਮਗਰਬ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿਧਰੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਉਲਟ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਧਰ ਪਿੱਠ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੰਕਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਨਾਪਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿ ਆਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵਿਮਾਨ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜੋਤ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟ ਆਤਮਾ ਇੱਥੇ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਤ ਸੀਗੇ, ਬੜੇ-ਬੜੇ ਸਾਧੂ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਗੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਦੇਖਿਆ ਕੀਹਨੇ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਪੀਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਪੀਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨੂਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਉਤਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਐਡਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਹਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਓਧਰ ਪੜ੍ਹੀ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਮੁਰੀਦ ਕਿ ਇਹ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਹਟੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੀਰ ਜੀ! ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਕੁਫਰ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਉਲਟ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈ ਗਏ ਨੇ, ਆਪ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਓਂ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰੋ।

ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਦੂਰੀ ਨਾਪ ਲਈ ਹੈ ਏਥੋਂ, ਸੇਧ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੇਧ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਈਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨੂਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ ਅੱਜ ਤੇ ਮੈਂ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆ ਗਿਆ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਹਚੇ ਤਾਂ ਪੱਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਛੇਤੀ ਚੱਲੀਏ, ਉਸ ਜੋਤ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਜੋ ਸੇਧ ਲਾਈ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਬੜਾ ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਬਗੈਰ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ, ਬਗੈਰ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਸਫਰ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੈ ਜੋਤ। ਜੋਤ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਚਲਦੇ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਆਸਾਮ ਵਲ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਪਟਨੇ ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇੱਥੇ ਹੈ ਜੋਤੀ, ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਹੈ ਜੋਤੀ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਕਹਿੰਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੈਂਟਰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਜੋਤੀ ਦਾ। ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ। ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੋ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੋਈ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਉਹ ਪੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤੇ ਥਹੁ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਿਵੇਂ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਚੇਟਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਟੂਣਾ ਨਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੇ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਪੀਰ ਜੀ ਅਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੇ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਅਜੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਥੇ ਹੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਕੇ, ਮੁਰੀਦਾਂ ਸਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੋਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਡੀ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਐਨਾ ਪੰਧ ਕਰਕੇ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਏ ਨੇ, ਦੋ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਕਿ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਨ੍ਹ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇ ਜਾਵੇ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਹੀ ਦੇਈਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਪਾਵਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪਲੰਘ ਡਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਵਿਛੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਤੇ ਚਾਨਣੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ

ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਹੇਠਾਂ ਗਲੀਚੇ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਨੇ।

ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ 'ਚ ਪਾਈ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਲਿਆ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਨੂਰ ਝੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ। ਐਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾ। ਉਹ ਸਿਜਦੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਇਸੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣ ਲਈ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ। ਇਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਨੂਰ ਦਾ ਬੁੱਕ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ ਹੈ।

ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਕੀਹਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨਗੇ, ਕੀਹਦੇ ਵਲ ਹੋਣਗੇ, ਦੋ ਕੁੱਜੀਆਂ ਮੰਗਾ ਲਈਆਂ, ਇੱਕ ਓਧਰਲੇ ਹੱਥ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ, ਇੱਕਲੇ ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਈ। ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜ਼ਰਾ ਦੂਰ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੇ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ। ਇਹਦੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖ ਕੇ ਬੜੇ ਮੁਸਕਰਾਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਰਦਨ ਮੋੜੀ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਕੁੱਜੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਧਰ ਮੋੜੀ ਤੇ ਸੱਜੇ ਵਾਲੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪ ਫੇਰ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਫੇਰ ਦੇਖਿਆ ਪੀਰ ਵੱਲ ਨੂੰ। ਪੀਰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਜੋ ਬਾਤ ਸੀ। ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਕੁਛ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਪਿਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਪਰਲਾ ਬਰਤਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ। ਉਰਲਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨਗੇ। ਜੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਲੂ-ਕੁਲ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਰਾਬਰ ਹੋਏਗਾ। ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਏਗਾ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਗਲਤੀ ਇੱਥੋਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਾਂ 'ਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ, ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਵਾਕੇ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੂਹਰੇ ਆਇਆ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹੈਗਾ। ਸਾਡਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਫਰ ਕਰਿਆ। ਕੌਣ ਸੀਗਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ। ਕੌਣ ਸੀ ਉਹ?

ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਕੱਟੜ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪੇ ਹੀ ਖੂਹ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚਣੀਆਂ ਗਲਤ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ

ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ। ਇਹ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਕੋਈ ਭਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਵਰਗਾ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਨੇੜੇ ਰੱਖੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਪਠਾਣ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਲਏ ਤੇ ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹੁਣ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਪਠਾਣ ਕੁਛ, ਚਾਰ ਸੌ ਪਠਾਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕੱਢੇ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਲਏ ਤੇ ਉਹ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਸੌ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਲੇ ਖਾਂ! ਤੂੰ ਵੀ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਮਾਨ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਈਮਾਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਮਕ ਖਾਧਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਇੱਥੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲਵੀ ਫੌਜ ਦਾ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਤ ਸੌ ਮੁਰੀਦ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨੂੰ। ਆਪ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਦੋ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਓਸ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਛੋਟਾ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਨੇ ਵੀ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਜੰਗ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਲਓ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ, ਉਹ ਰਾਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਾ ਓਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਨੌਂ ਮਣ ਕੱਚੇ ਛੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਰੁਪਈਏ ਦੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗਿਫਟ ਭੇਜਿਆ, ਤੰਬੋਲ ਭੇਜਿਆ, ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਦਾ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਸਮਝ ਲਓ। ਦੋ ਸੌ ਬੰਦੇ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਕੁਛ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜੀ, ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈਗੀ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਮਿੱਤਰ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ਤੇ ਗਦਾਰੀ ਕੀਹਨੇ ਕਰੀ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਣੇ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਾਚੋ, ਵਾਕਿਆਤ ਨੂੰ ਵਾਚੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨਾ ਡਰ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਵੀ ਖਿਲਾਫ ਸੀਗੇ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੇ। ਖਿਲਾਫ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਗੇ, ਲੇਕਿਨ ਪੁਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਓਸਨੇ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਏ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਲਖਤ-ਏ-ਜਿਗਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ,

ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਮੈਂ ਤੁੱਛ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਵਾਰ-ਏ-ਖਾਸ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੁਸੀਂ। ਮੈਂ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਨਸੀਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕਿੰਨੀ ਅਕੀਦਤ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਜੇ ਵੈਰ ਹੁੰਦਾ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸੱਤ ਸੌ ਬੰਦੇ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਨਾਲ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ, ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ 300 ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਨਤਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਲਓ ਉਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਨੇ, ਲੰਘ ਕੇ ਫੌਜ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਨਿਹੰਗ ਕੋਟਲੇ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ, ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੀਗੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਫੜ ਕੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਇਨਾਮ ਲੈਂਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜੇ, ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਫੌਜ ਦਾ ਦਸਤਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ ਜਦ ਉਹ ਕਮਰਾ ਦਿਖਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਾਮਾਦ ਨੇ, ਲੜਕੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ, ਹੁਣ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕੁਆਰੀ ਰਹੀ, ਵਿਆਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ। ਕਿੰਨੀ ਅਕੀਦਤ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਲਾਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਲਾਬਿਆ! ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ, ਜਿਹਦੇ ਬਾਗ 'ਚ ਰਹੇ ਸੀ। ਗੁਲਾਬਾ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ, ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ, ਇਹ ਹੁਣ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਗਏ ਪਾਸੇ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਨੂੰ-ਕਿਹਨੂੰ ਭੇਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਇੱਕ ਤਾਂ ਲਲਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਭੇਤ ਵਿੱਚ ਕਿ ਤੂੰ ਨੀਲੇ ਵਸਤਰ ਰੰਗ ਦੇ। ਫਟਾਫਟ ਨੀਲੇ ਕਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਕੋਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੀੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪੂਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਹ ਵਾਲੇਵਾਲ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਪੀੜ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਆਏ

ਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਨਹੀਂ ਇਨਾਮ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀਹਨੇ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰਿਆ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ, ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਕੋਈ ਦਸ ਦਏਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚੱਲੋ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਥੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਲੋਹ ਵਾਲਾ ਪੀਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪੀਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਫੌਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾਈ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੌਕੀਆਂ ਬਹੁਤ ਤੱਕੜੀਆਂ ਨੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਉਂਤ ਕਰੀਏ, ਵਿਉਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਲਟਨ ਮੇਰੇ ਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਇੱਥੇ ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੋ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰ ਲਿਓ ਕਿ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਲੰਘੇ ਤੇ ਬਿਠਾਓ। ਦੋਵੇਂ ਇਹ ਚੁੱਕਣਗੇ, ਦੋਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਜੇ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੇ ਨਾ ਲੰਘੇ ਫੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਅਸੀਂ ਝੂਠ ਬੋਲੀਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਹੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹ। ਸੋ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਲੋਹ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਲਓ। ਪਿਆਦਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਬਾਬਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਆਵਾਂਗਾ, ਸਵੇਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਨਾ ਕੁਛ ਵੀ, ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਓ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪਿਕਟਾਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ, ਦੇਖ ਕਿ ਗੱਲ ਗੱਲ ਘੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗੱਲ ਘੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫੜੇ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਸਭ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਸਤ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸ਼ਸਤਰ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਮੀਲ ਲੈ ਗਏ, ਉਥੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਹਦੇ ਮੁਰੀਦ ਦੀ ਝੱਪੜੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਉਥੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਰੱਖਾਂਗਾ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਈਏ, ਇਹ ਫੌਜ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਏਥੋਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸੋ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਮਹਿਮਾਨ ਜੋ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਤੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨੀ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੋ ਓ। ਦੱਸੋ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਉਹ ਪੀਰ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਲੋਹ ਵਾਲਾ, ਉਥੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਫੇਰ ਚਾਰਪਾਈ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਨਾਟਕ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਭੇਤ, ਭੇਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਚਲਤ ਗੱਲ ਦੂਸਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸੋ ਜੇ ਪੀਰ ਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੈ ਲੈਣੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹੋਏ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਏ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਕੋਲ ਮਹਾਰਾਜ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ। ਨਵਾਬ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਉਹਦਾ ਰਾਜ ਸੀਗਾ, ਮਲੋਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਆਹ ਮਨਸੂਰਾਂ ਜੋਧਾਂ ਸਭ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸੀਗਾ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨੇ। ਤੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਮਨਸੁਖਦਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏਗਾ, ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਰੱਬ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਾਫਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਅਕੀਦਾ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਪੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਅਕੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰੀਦ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਕੱਟ ਮਰਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਇੱਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਬਚਦਾ ਹੈ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਵੇ ਰਾਜਾ। ਕੋਈ ਸਟੇਟ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਨੇ।

ਸੋ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੁੱਜੀਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀਹਦੇ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਐਸੇ

ਕੌਤਕ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣ ਲਓ ਪਿਆਰਿਓ ਕਥਾ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ, ਜੋ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਥੇ ਖੂਹ ਸੀਗਾ, ਉਸ ਮੁਹੱਲੇ ਤੋਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਪਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਥੇ ਭਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਲਾ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਹਰੇਕ ਨੂੰ। ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਰਚਿਆ ਕਿ ਗੁਲੇਲੇ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘੜਾ ਭਰ ਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਘੜਾ ਭੰਨ ਦੇਣਾ। ਉਹ ਘੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੰਨਦੇ, ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਭੰਨਦੇ ਸੀ। ਜਿਹਦੇ ਘੜੇ 'ਚ ਗੁਲੇਲਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਖੰਡਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਲੇਲੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੇ ਸੀ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗਾਗਰਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੀਰ ਬਣਾ ਲਏ ਗਾਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਖੂਹ ਹੀ ਖਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਖਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖੂਹ।

ਸੋ ਉਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸਦੀ ਨੇਸ਼ਟਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੈਰਾਗ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹਨੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਰੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ। ਜੋ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦਸ਼ਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਪਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਕਬੂਲ ਹੋਈ।

ਬਾਲਾ ਗੋਬਿੰਦਰਾਇ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਬੈਠਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਪ ਦੀ, ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਸੀ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ, ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਝਾਤ।

ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਝਾਤ ਦੀ, ਫੇਰ ਬੈਰਾਗ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਦੇਖੋ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਧਨੁਸ਼ ਬਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਸੀਸ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬਾਲਕ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸਨੂੰ ਪੱਕਾ ਨੇਸ਼ਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਇਸ਼ਟ ਆ ਗਿਆ ਉਸਨੇ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਫਤਹਿ ਹੋ ਗਈ। ਪਿਆਰ ਫਤਹਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ।

ਉਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਫਤਹਿਚੰਦ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਬੇਅੱਲਾਦ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਧੰਨ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਤਹਿਚੰਦ ਮੈਣੀ ਸੀ, ਮੈਣੀ ਗੋਤ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਦੇ ਪਾਸ ਗਈ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਓਂ, ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਅੱਜਕੱਲ ਖਾਸ ਨੂਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਹਰ ਵਕਤ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਓਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨਾਂ 'ਚ ਮਿਠਾਸ ਆ ਗਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਖਿੱਚ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪਾਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ! ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਓਹਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੋ, ਉਹਨੇ ਆਪ ਹੀ ਦਾਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਭਗਵਾਨ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੱਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਓਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ-

**ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।**

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ - ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਕਸ਼। ਇਹਦੇ 'ਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪਦਾਰਥ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਬਚਨ ਦੇ ਦਿਓ ਜੀ, ਹੱਟੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਕਿ ਸਾਡਾ ਆਹ ਹੋ ਜਾਏ, ਆਹ ਹੋ ਜਾਏ ਜੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਰਿਝਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਰੀਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਦੋਂ ਰੀਝਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਸਿੱਖ ਰੀਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਸਿੱਖ ਰੀਝ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਧ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਲਾ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ! ਬਚਪਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਕਰੋ। ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਆ ਜਾਣਗੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲੈਣਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਆਹ ਨੇ ਜਾਂਦੇ, ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਸਰੂਪ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ! ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਦੇਈਂ। ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ ਇੰਨ ਬਿੰਨ, ਜਿਹੜਾ ਖਿੱਚਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਰਸ ਹੋਵੇ। ਜਿਹਦੇ ਬੋਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੁਸਕਾਨ ਹੋਵੇ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ।

ਅੱਜ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਚੌਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾ ਰਹੀ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਬਣਾਓ, ਜੇ ਉਹ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਨਿਹਚਾ ਹੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਆਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਗਲਤ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਮਾਂ ਨਿਕਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਓਧਰ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਮਹੱਲ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਰੂਪ ਦੇਖਿਆ ਸਭ ਨੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੋਕ ਕੇ ਖਬਰ ਅੰਦਰ ਦੇਈਏ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਰੂਪ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਭ ਕੁਛ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਮਲਕੜੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਜਿਸ ਮਹੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਣੀ ਬੈਠੀ ਸੀ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰੀ ਤੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਤੇ ਉਸ ਆਸਣ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਦੋਹੇਂ ਬਾਹਾਂ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਗੋਦੀ 'ਚ ਇੱਕ ਦਮ ਲਮਕ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਮਾਂ.....ਮਾਂ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ, ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਝਰਨੂਟਾਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਸੰਭਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਆ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮਾਂ.....? ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ? ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪੈ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਾਂ? ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਬਾਹਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਠੰਢ ਪਾ ਕੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਾਂ?

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਡੀ ਪਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪੁੱਤਰ। ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ, ਕਿਵੇਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਂ! ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਛੇਤੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਕੁਛ ਖਾਣ ਨੂੰ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਛਕਾਈਆਂ ਆਪ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਣ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਆਇਆ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਖੇਲ੍ਹਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਮਾਤਾ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹੋ ਗਈ ਨਾ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇੱਕੋ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਖਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਹੀ ਸੀ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਪੈਂਦਾ ਗਿਆ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਨਵਾਬ ਸੀ ਉਥੇ ਕਰੀਮ ਖਾਂ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਫੀਸਰ ਆਉਂਦਾ ਨਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਝੁਕ ਕੇ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਨਵਾਬ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੰਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਨੇ ਝੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਮਗਰ ਪਏ ਸਾਰੇ ਹੀ, ਕੋਈ ਇਧਰ ਜਾ ਵੜਿਆ ਕੋਈ ਓਧਰ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭਾ, ਇਹ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਰੂਪ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਤੱਕਣੀ ਦੇਖੀ, ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਖੁੱਭ

ਗਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆਂ ਸਲਾਮ ਕਰੀ, ਸਿੱਜਦਾ ਕਰਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ ਬਾਲਕ, ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਰਜੰਦ ਨੇ। ਸੋ ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਹੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ! ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਆ ਕਰ। ਸੋ ਐਸੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਬੇਅੰਤ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਆ ਜਾਓ। ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਸੱਲੂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਉਹ ਝੱਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਝੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਝੱਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ।

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾਤੁਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਹਾ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਣੀ ਵਾਲਾ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਪੱਖੇ ਝੱਲੇ ਗਏ, ਜਲ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ! ਐਨਾ ਅਫਸੋਸ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਐਡਾ ਦੁੱਖ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪੁੱਤਰ! ਮੈਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿਤੇ? ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਗਤ ਕਰਿਆ ਕਰਿਓ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਜੋ ਨੇ ਇਹ ਆਉਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਵੋਂਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਂਗੇ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਨਵਾਬ ਕਰੀਮ ਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ। ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਾਂਗਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਅਮਲ ਤੁਸੀਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰੀਮ ਖਾਂ! ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੰਗੋਗਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੇਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਰੋਜ਼ ਤੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਸੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਚਲਦੇ-

ਚਲਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਜ ਆਪ ਲਖਨੌਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਵੀ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠਹਿਰਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਖੁੱਦੇ-ਖੁੱਡੀ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਹਾਕੀ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਚ। ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹੋਣੇ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ। ਉਹ ਪੀਰ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਮੁਰੀਦ ਰਲੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰੀਂ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨੂਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪਟਨੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਆਓ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੱਚੇ ਸੀ, ਅੱਜ ਵੱਡੇ ਨੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਬਾਤ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮਠਿਆਈ ਦੇ ਬਰਤਨ ਮੰਗਾਏ ਗਏ, ਕੁੱਜੇ ਮੰਗਾਏ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਢਕ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਓ, ਤਿੰਨ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੰਗਾ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੀਜਾ ਕੀਹਦਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਪੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਮੁਸਕਰਾਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੀਰ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਆਰਫਦੀਨ ਸੀ ਲਖਨੌਰ ਦਾ, ਬੜਾ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਤੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਫਕੀਰ ਸੀ, ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਰੱਬ ਤੱਕ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਬੋਲਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਡੀ ਵੱਡੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਜੇ ਉੱਚੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਸੋ ਉਹ ਜਦੋਂ ਪਾਲਕੀ 'ਚੋਂ ਉਤਰਿਆ, ਉਤਰ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਵਲੀ ਅੱਲਾਹ! ਸੁਬ੍ਹਾਨ ਅੱਲਾਹ! ਸੁਬ੍ਹਾਨ ਅੱਲਾਹ! ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਓ? ਤੁਹਾਡੇ ਸਮਾਨ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੁਬ੍ਹਾਨ ਅੱਲਾਹ! ਸੁਬ੍ਹਾਨ ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰਕੂਬੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ; ਤੇ ਉਥੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਬੇਅੰਤ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਅਉਲੀਏ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।

ਜਿਤੁ ਦਰ ਲੱਖ ਮਹੁੰਮਦਾ, ਲੱਖ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼।

ਸਭ ਨੇ ਉਥੇ, ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਖੁਦਾ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੮

ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੋ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਆਪ ਖੋਲ੍ਹਦੇ-ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਅੰਦਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਵਧੀਆ ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਆਏ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਅਰਜ਼ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੇ ਆਪ ਗੰਭੀਰ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਚਾਨਕ ਖੋਲ੍ਹਦੇ-ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਆ ਕੇ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ, ਮਾਮੂਲੀ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਤਮਦਾਸ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਸੀਗਾ, ਆਹ ਧੋਬੜੀ ਘਾਟ ਕੋਲ ਸੀਗਾ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਓ ਰਾਜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੰਤ ਜੀ! ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਨੇ, ਧੁਰ ਤੋਂ ਨਿਵਾਜੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਪ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ, ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ, ਧੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰੇ ਆਏ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ manifest ਹੋ ਕੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ 'ਚ ਆਏ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੇਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੈਨੂੰ ਹੋਣਗੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 43 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ, ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਲੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ। 43 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਐਨੀ ਗੰਭੀਰ ਅਵਸਥਾ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਹ ਲੋਕ ਕੌਣ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਨੇ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਨੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲਵੇ? ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਨੇ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ?

ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ ਹਾਰ ਕੇ ਆਏ ਨੇ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਨੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਟੱਲ੍ਹ ਵੱਜਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਸਗੋਂ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਤੋੜ-ਤੋੜ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੇ, ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗਏ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਚਿਣ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਹੀਂ ਕਰੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਓਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਤਰ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਧਰਮ ਠਹਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਾੜ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੁੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹਿੰਦ ਸਾਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹੀਣ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕੋਇ ਨ ਥੰਮੈ ਸਾਧ ਬਿਨ ਸਾਧ ਨ ਦਿਸੈ ਜਗ ਵਿਚ ਕੋਆ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਧ ਬਣਾਏ ਇਥੇ ਆ ਕੇ, ਸੰਤ ਬਣਾਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪ ਹੋਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਓ। ਐਨੇ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਗਿਆ, ਘੁੱਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਬੱਚੇ ਓਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਉਥੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਦੇ ਓਂ? ਸੋ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਸਤੇ ਹੱਸ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਤਾਂ ਪੂਜਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਭਜਨ ਕਰੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਬਚਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਉ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ ਝਾਕੁ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੁ ਪਾਜੈ।

ਜਿਵੇਂ ਵਿਹੁ ਦੇ ਕੈਪਸੂਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਦੇਣਾ, ਰਾਹ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਰੱਖ ਲੈਣਾ। ਆਪਣੀ ਐਸ਼-ਇਸ਼ਰਤ ਵਧ ਗਈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ, ਕੀਮਤੀ ਗਹਿਣੇ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਪਹਿਨਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਕਲਗੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਏ, ਵੇਸ਼ਵਾਦਾਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਹਚਾ ਡੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ-

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।

ਹੱਡ ਗਾਲਨ ਮੱਤ ਮਾਰਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੋਨਿ।

ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਛਾ ਗਿਆ। ਮਾਇਆ ਫੈਲ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਨਿਹਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਨਾਉਣਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮਸੰਦ ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਗੁਰੂਆਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀਸ ਕਿਵੇਂ ਕੱਟ ਦਿੰਦੀ। ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ-

ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜ।

ਪੁਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜ।

ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਇੱਕ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁੱਛ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ 'ਤੇ, ਕਿੰਨੇ ਕੌਤਕ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਿਖਾਏ ਤੇ ਅੱਜ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ। ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਾਸੇ ਦੇ ਵੀ ਬਚਨ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਹਲਕਾ-ਹਲਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਹਸਦੇ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਨਾਲੇ ਹੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਨਾਲੇ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀ ਗੱਲ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਣੀ। ਸੋ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਮਦਾਰੀ ਆ ਗਿਆ ਰਿੱਛ ਵਾਲਾ, ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਰਿੱਛ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਆ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਆਪ ਦੀ। 1734 ਸੰਮਤ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਉਹ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਖੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਦਾਰੀ, ਕਦੇ ਰਿੱਛ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਕਰਦੇ ਦੋਵੇਂ ਗਰਮੀ-ਗਰਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਵੀ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਤਕੜਾ ਸੀ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਸੀ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆ! ਉਹ ਵੀ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆ! ਤੂੰ ਨਾ ਹੱਸ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਸ ਲੈਣ ਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੱਸਾਂ? ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ ਕੋਈ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਹੈ ਇਹ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਿੱਛ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਬਾਂਦਰ ਬਣ ਜਾਉਂਗਾ। ਫੇਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੋਇਆ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੇਵਾ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਵੀ

ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਮਾਣ -

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੪

ਲੇਕਿਨ ਸੇਵਾ-ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਬੱਧਾ ਚੱਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਬਈ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਬੀਬੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਈ ਭਾਈ ਬੀਮਾਰੀ ਹੱਟ ਜਾਉਗੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਿਲੋਂ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਬੱਸ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਣ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਇੱਥੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬੱਚੇ ਸੇਵਾ। ਬੜਾ ਚਿੱਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮੂੰਹ ਮੁਲਾਹਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਥਣੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾਂਗਾ ਜਦ ਕੁ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ -

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਨ ਪਾਏ ॥

ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੧

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਸਫਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੀ ਸਫਲ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੨

ਜਿਹੜਾ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ 'ਚ, ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਬਣ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੇਵਕ ਹੈਗਾ। ਬਾਕੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਤਾਂ ਚੀਤਾਂ ਨੇ, ਬਾਤਾਂਚੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਘਨੇਰੇ ਚਾਕਰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੈ।

ਚਾਕਰੁ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਨਾਲੇ ਗਾਰਬੁ ਵਾਦੁ ॥

ਗਲਾ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਖਸਮ ਨ ਪਾਏ ਸਾਦੁ ॥

ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੇ ਲਗਾ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਲਗਾ ਸੇ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਦਾ ਚਾਕਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ 'ਨਾਨਕ ਸੇਵਕੁ ਸੋਈ ਆਖੀਐ ਜੋ ਸਿਰੁ ਧਰੇ ਉਤਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੭' ਜਿਹੜਾ ਸਿਰ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੇ, ਉਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਬੱਚਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਰੋਲ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਕੋਈ ਭਾਈ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਸਾਰੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਿਆ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਬਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛੱਕ ਭਜਨ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਬਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਟਲਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਾਹ, ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕਹੇਂਗਾ, ਜੇ ਉਹਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਈਂ ਫਟਾਫਟ, ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਆਇਆ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ। ਇਹ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡੇ, ਫੇਰ ਸਹੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਐਡਾ ਸ਼ੌਕ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਵਗੈਰਾ ਕਰਾਓ, ਜਿੱਥੇ ਦੁਨੀਆਂ ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਆਪ ਫਿਰੀ ਜਾਓ ਵਿਚੇ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਸਭ ਦਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਕੁਛ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛੁਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਰੋਣੁਕਾ ਬਣ ਕੇ ਆ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੇਵਾ ਸੇਵਾ 'ਚ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆਂ ਫਰਕ ਹੈ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਸੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ ਬੜਾ ਸੀ ਬਈ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੌਰੀ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ ਆਪ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋ?

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਅਜੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਦੇ-ਵੰਡਦੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦਸਵੰਧ ਲਈਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਗੱਡਾ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭੋਗ

ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਖਾ ਲਏਗਾ, ਉਹਦੇ ਤਨ ਮਨ ਸਭ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਿਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਬਈ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਬਣਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਆਵਾਂ।

ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਲ ਆ ਜਾਵੇ, ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ। ਬੜਾ ਕੁਛ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ, ਗੱਡੇ ਦੀ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋਇਆ, ਦਾਹੜੇ 'ਤੇ ਧੂੜ ਹੀ ਧੂੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਚਿਹਰਾ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋਇਆ, ਲੱਤਾਂ 'ਤੇ ਧੂੜ, ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਧੂੜ, ਹੱਥ ਉਸਨੇ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਪੁੰਝ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਿਆ। ਗੱਡਾ ਉਹਦਾ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਗੱਡਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਕਿਹਾ ਕਿਤੇ ਗੱਡਾ ਪਾਸ ਨਾ ਮਾਰ ਜਾਏ, ਬਲਦ ਤੁਰ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਉਹ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਬੈਠ, ਕਹਿੰਦਾ ਰਿੱਛ ਜਿਹਾ, ਟੱਪ ਕੇ ਫੇਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਿਆ, ਕੁਰਹਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ। ਰਹਿਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਰਪਾਨ ਪਹਿਨ ਲਓ। ਕਛਹਿਰਾ ਪਹਿਨ ਲਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੫

ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਕਹਾ ਲਊ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਮੁਗਧ ਹੈ, ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਬੇਈਮਾਨੀ, ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਜਦੋਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਫੇਰ ਸਜਾ ਪਾਵੇਗਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਫਿੱਕਾ ਬੋਲ ਨਾ ਜੁਬਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬੋਲੀਐ,
ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਧੱਕੇ ਖਾਵੇਗਾ।

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਫਿਕੈ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥
ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮਹਿ ਥੁਕਾ ਫਿਕੈ ਪਾਇ ॥
ਫਿਕਾ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਰਹਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਉਹਨੇ। ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਫਿੱਕਾ ਹੋਇਆ ਰਿੱਛ ਕਹਿ ਕੇ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ 'ਚ

ਪਹੁੰਚਿਆ, ਫੇਰ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਫਿੱਕਾ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ।

ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫਿੱਕੇ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਿਆ ਰਿੱਛ ਜਿਹਾ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ। ਗੱਡਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸਿੱਖ ਪਤਾ ਹੈ ਕੌਣ ਸੀ ਉਹ? ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਰਤੀਆਂ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਸਾਖੀਆਂ ਕਿ ਭਾਈ ਲੱਖੂ! ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਵੇ ਕੱਚੇ ਆਵੇ ਕੱਚੇ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਨਾ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਿਆ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਆ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈਣਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਕਿਣਕਾ ਗਿਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾ! ਰਿੱਛ ਤਾਂ ਤੂੰਗੀ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁੱਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,
ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਰੰਦੇ।

ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਖਹਿਆ ਉਹਦੇ ਨਾਲ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣਿਆ। ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ! ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਕੁਛ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੇ ਬਚਨ ਹੋਵੰਦੇ, ਭਗਤ ਮੁਖੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ।

ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹੰਦੇ ॥
ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਜਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ, ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ -

ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥

ਸੁਖ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸੋ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆ! ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰੀਆਂ ਹਾਂ, ਇਹਨੇ ਕੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦਾ, ਖਿਆ ਮੰਗਦਾ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਅਭਿਮਾਨ 'ਚ ਰਿਹਾ ਕਿ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਨਾ ਟਲੇ।

ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਨਖਿਅਤੁ ਬਿਨਾਸੀ ਰਵਿ ਸਸੀਅਰ ਬੇਨਾਧਾ ॥

ਗਿਰਿ ਬਸੁਧਾ ਜਲ ਪਵਨ ਜਾਇਗੇ

ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੦੪

ਸਾਧ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਟਾਲਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸੀਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੀ ਉਹਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ,
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆ! ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਹਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਬੋਲੇ ਸੀ। ਸੋ ਬੋਲ ਕਿਵੇਂ ਟਲ ਜਾਵੇ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਰੀ, ਉਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, ਆਕੜ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਮਾਨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰੀ ਹਾਂ।

ਇਹ ਮਾਣ ਹੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਏ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਸ ਕਰਕੇ down (ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੇਠਾਂ) ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ। ਕੁਛ ਲੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਫੇਰ ਇਹ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਝੁਕੇ ਪੱਲੜੇ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉੱਚੇ ਪਲੜੇ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਰੱਖੇ ਇਹਦੀ ਗੱਲ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਿੱਛ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦਿਓ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਦੇ ਸੌ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਪੰਜ ਸੌ ਸੱਤ ਸੌ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ। ਇਹ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਮੰਗਾਂ, ਅੜਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਾ ਮਹਾਰਾਜ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੂੰ ਜੁਬਾਨ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਸਿੰਘੇ! ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾਓ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਫੜੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਲੈ ਲਿਆ, ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆਓ ਬਣਾ ਕੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਆਪ ਕਰੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਤੇ। ਸੀਗੇ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਇਆ, ਦੜੰਮ ਦੇ ਕੇ ਰਿੱਛ ਮਰ ਗਿਆ। ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿੱਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਦਮ ਰਿੱਛ ਦੀ ਜੁਨੀ ਛੁੱਟ ਗਈ ਤੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਏ ਦਾ ਪਿਉ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ। ਭਗਤ ਵਛਲ ਓ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਨੇਕ ਕੌਤਕ ਨੇ, ਜੇ ਦੋ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਮਨਾ ਰਹੇ ਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਬਚਿੱਤਰ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾ ਕਰੇ। ਬਾਹਰੋਂ ਨਾਮ ਲਓ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੋ ਟਰੱਸਟੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇਣਾ ਹੈ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ। ਉਹ ਨਾਮ ਲਓ ਫੇਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਰੂਹਾਨੀ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਪੁੱਟਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੁੰਡ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਏ। ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੁੰਡ ਹੈ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੫੩੮

ਸੋ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਸਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ ਹੋਵੇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਸਿਮਰਨ

ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਜਗਤ ਜਲੰਦਾ ਰਖ ਲੈ - ੨, ੨.
ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੁਖੁ ਵੇਖਾਲਿਆ ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਸੁਝਈ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਬਖਸਣਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੩

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਖਜ਼ਾਨਾ ਭਗਤੀ ਪਾਇਆ,
ਮਨ ਤਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਏ - ੨, ੨.

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਕੋਈ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਐਸਾ ਤੱਤ-ਬੋਝੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਓਨੇ ਯੋਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲੀ ਭਗਤੀ ਹੈ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ - ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਲਦੇ ਬਲਦੇ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਈਰਖਾ ਦੀਆਂ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਆਲਾ ਭੜਕੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰੋਂਦ ਕੇ, ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਪੂਰੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸੀ ਦੌੜ ਦੇ ਵਿਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਭੁੱਖਾਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਅਦ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਗਲੋਂ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ; ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥ ਅੰਗ - ੧
ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਉ -
ਜੇ ਲਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਭੋਗ ਕਰਹਿ ਨਵਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਲੱਖਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਰਾਜ - ਇਹ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣ, ਬੈਂਕ ਬੈਲੈਂਸ ਹੋਣ, ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ - ਇਹ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਭੁੱਖਾ ਹੈ। ਇਹਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲੱਕੜਾਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਂਬੜ ਉਚਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ। ਇਹਦੀ ਭੁੱਖ ਜੇ ਲਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ; ਜੇ ਉਹਦਾ ਇਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਵੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥
ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥

ਅੰਗ - ੨੧੩

ਲੱਖਾਂ ਜੋੜ ਲਏ। ਜੇ ਲੱਖ ਕ੍ਰੋੜ ਜੋੜ ਲਏ ਜਿਹਨੂੰ 100 ਖਰਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਫੇਰ ਅਗਾਹਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੋਕਿਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਬੁਝਦੀ ਨਹੀਂ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਦ ਤੱਕ ਇਹਦੇ ਸੁਆਸ ਨੇ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਲਦੀ ਹੈ। ਐਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਟੀ.ਬੀ. ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਮਨ ਨੂੰ; ਨਾ ਇਹ ਬੁਝੇ ਤੇ ਨਾ ਬੰਦਾ ਰਾਜੀ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ - ਆਪ ਇਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪਈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਸਮੁੰਦਰ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਉਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਏਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ; ਹੁਣ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ, ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।" ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ, ਡਰ ਨਾ। ਡਰਦਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ

ਹੈ ਕਿ -

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ॥ ਅੰਗ - ੩੯੪

ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਡਰਿਆ ਕਰਦਾ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਚਾਕਰ ਨਹੀਂ ਡਰਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 'ਨਿਰਭਉ' ਹੈ -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਡਰ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੌਲਾ ਉਥੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੁਕਮ ਕੁਛ ਹੋਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਹ ਨਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਗਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਐਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਹੇ ਰੱਬ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਆਹ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਿਣਕਾ, ਇੱਕ ਕਿਰਨ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਲਗ ਕੇ ਚੱਲ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਈ! ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਡਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਡਰ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਹਨੂੰ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਆਸ਼ਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ; ਜੁੜੇ ਪਏ ਨੇ, ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲੀਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੁੜੇ॥ ਅੰਗ - ੮੭੭

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ, ਤੇ ਇਕ ਡਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ, ਦੋ ਪਟ ਨੇ; ਦੋਇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਡਰ ਨਾ, ਅੱਗ ਹਟ ਜਾਏਗੀ। ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਚਲਦੀ ਹੈ - ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ, ਦਰਖਤ ਉਡਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆ ਗਈ।" ਕਹਿੰਦਾ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਬਚਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਕਦੇ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ।" ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।" ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਗੜੇ ਆ ਕੇ ਗਿਰਿਆ, ਟੇਆ ਪੈ ਗਿਆ। ਗੜੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੈ ਰਹੇ ਨੇ - ਸੇਰਾਂ ਦੇ, ਮਣਾਂ ਦੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਇਕ ਲਗ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉ ਹੁੰਦਾ।" ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ। ਉਹਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਥੱਲੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ

ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਛ ਬਿਗਾੜ ਸਕਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ,
ਚੱਲਦੇ ਨੇ ਭੈ ਵਿਚ ਜੀ - ੨, ੨.

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਢੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

"ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਜਿੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ - ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਆਦਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਦਰਿਆ, ਪਹਾੜ, ਦਰਖਤ-ਜਿੰਨੀਆ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ -

ਸਗਲਿਆ ਭਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਭੈ ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੈ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ; ਉਠ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਕਾਰ ਕੱਢ ਲੈ।" ਕਾਰ ਕੱਢ ਦਿਤੀ, ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਖੇਲ। ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਅਸਮਾਨ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਨਗਨ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਈ। ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਗਿਆ -

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੀ ਬਲਾਅ ਆ ਰਹੀ ਹੈ?"

"ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਹਨੇ ਬਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਰੱਖ ਲਏਗਾ। ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।" ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਦਾ ਹੈ - ਮਨੁੱਖ ਜਿੱਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ; ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ -

"ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੂੰ?"

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਇਸ ਯੁੱਗ ਦਾ ਤਾਰਕ, ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਯੁੱਗ ਦਾ ਮਾਲਕ; ਮੈਂ ਕਲਿਜੁਗ ਹਾਂ।"

"ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੂੰ। ਐਨੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾਏ ਨੇ।"

"ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ।"

"ਤੂੰ ਨਗਨ ਹੈਂ!"

"ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ - ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ; ਪਰਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੀਭ ਦੇ ਰਸ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਡੁੱਬ ਜਾਏਗਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਰ ਸਕੇਗਾ। ਜਿੰਨੇ ਪਾਪ ਗਿਣੀਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ।"

"ਕਲਿਜੁਗ!"

ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ ॥
ਜਾ ਸਿਕਦਾਰੈ ਪਵੈ ਜੰਜੀਰੀ ਤਾ ਚਾਕਰ ਹਬਹੁ ਮਰਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰੇਂਗਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰੇਂਗਾ,

ਉਲਟ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ ਲਾਏਂਗਾ, ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇਂਗਾ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾ ਦੇਣਾ ਮਹਾਂ-ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦੇਣਾ ਮਹਾਂ-ਪੁੰਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਡੋ-ਐਡੋ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਜਦ ਤੈਨੂੰ ਫਲ ਭੁਗਤਣਾ ਪਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ, ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਕਰ - ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋਏਗੀ - 'ਜਾ ਸਿਕਦਾਰੈ ਪਵੈ ਜੰਜੀਰੀ ਤਾ ਚਾਕਰ ਹਥੁ ਮਰਣਾ॥'

ਭੈ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਐਨੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਐਨੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਐਨੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚਕਾਚੌਂਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਲਸ਼ਕਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੱਢੋਗੇ? ਕੋਈ ਹੈ ਚੀਜ਼?"

"ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿਹਦੇ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

"ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਨਾਮ?"

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਪਾਂ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੇ-ਸੁਰਤੀ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਨੀਂਦ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਵੇ; ਨਹੀਂ ਸੋਝੀ ਆਈ, ਪਰ ਇਕ ਸੁਆਸ ਬਚ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਅੱਧਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅੱਧਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਬਚ ਜਾਵੇ; ਜੇ ਜਦ ਵੀ ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਇਉਂ ਜਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਮਣ ਲੱਕੜੀ ਅੱਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਉਹ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ -

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥

ਅਨ ਗੁੰਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ॥

ਕਾਲ ਫਾਸਿ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਤੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਚੱਲਣਾ। ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦੀ ਰਸਨਾ ਤੋਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ', 'ਰਾਮ', 'ਅੱਲਾਹ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਏਗਾ, ਜਿਸਦੇ ਕੰਨ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਸਦਾ ਸਰੀਰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇਗਾ, ਕਲਿਜੁਗ। ਉਥੇ ਤੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਇਉਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।"

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਖਿਮਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ, ਪਰ ਮੈਂ ਹਾਰਿਆ। ਮੈਥੋਂ ਕੁਛ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲਓ।" "ਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਜੋ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੋ ਰੰਕ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੩

ਆਦਮੀ ਨੀਵਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਲੋੜ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਗਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗਉਂ

ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ - ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੇ; ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਾਇਦਾਦ ਪਿਆਰੀ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸਬੰਧੀ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਓਥੇ ਜੋ ਕਾਜ਼ੀ ਮੌਲਾਣੇ ਸਨ - ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਇਕੋ ਆਸ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ, "ਐਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ। ਪਾਲਕੀ ਲਿਆਓ, ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੈਠਾਂਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਹੋ, ਇਹ ਚੁਕੋਗੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਪਿਛੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਦੱਸੋ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੈ?"

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੁੱਲਾਂ ਮੌਲਾਣੇ, ਜਿਹੜੇ ਫਤਵੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਖੇ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਲਕੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਨੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗਉਂ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗਉਂ ਹੋਵੇ, ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਦਮੀ ਗਉਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ; ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਦਮੀ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ - 'ਜੋ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੋ ਰੰਕ॥' ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਥੋਂ ਸੇਵਾ ਲਉ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਪਦਰਵ ਹੋਣਗੇ, un-natural (ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ) ਗੱਲਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, Natural calamities (ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ) ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ; ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਆਦਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ, ਜਿਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।" ਕਹਿੰਦੇ,

"ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ?" ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰੇ ਬਹੁਤ ਨੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਰਚ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ - ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਗੰਧਤ ਹੋਏ ਹੋਏ; ਹੀਰੇ ਤੇ ਲਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਪਲੰਘ ਆਪ ਦੇ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ; ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂਤਿਆਂ ਦੇ ਤਾਂਤੇ ਬੱਧੇ ਰਹਿਣਗੇ; ਗਊਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤਾਕਤ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ; ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤਾਕਤ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ; ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਬੂਲ ਕਰੋ।"

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਕਲਿਜੁਗ! ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੂੰ ਗਿਣੀਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਗ, ਸੁੰਦਰ ਥਾਵਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਬੇਅੰਤ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਕੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਡਿਆਂ ਦਾ ਤਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਫੁੜ੍ਹਾਰ ਬਾਦਿਸਾਹੀਆਂ ਵਿਚਿ ਸਹਸੇ ਪਰੀਆ॥ ਅੰਗ - ੪੨

ਉਹ ਤਾਂ ਸਹਸਿਆਂ 'ਚ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀਆਂ।

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਫੁੜ੍ਹਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ - ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

ਅੰਗ - ੫

ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਤੋੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਮਨ ਭੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਤੋੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਮਨ ਭਟਕਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨ ਜਾਈਂ ਓ ਮਨਾਂ ਮੇਰਿਆ,

ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇਖ ਕੇ - ੨, ੨.

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥

ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਕਲਿਜੁਗ! ਇਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਨਾ ਹੈਂ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਮਾੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇ ਸੋਝੀ ਰਹਿ ਜਾਏ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਨਾ, ਪਰ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ

ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਗਰਮ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਲੂ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਆਦਮੀ ਬਚ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਝਲਕਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸੁਰਤੀ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਭੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥

ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੨ ॥

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥

ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰੁ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥

ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਕਲਿਜੁਗ! ਇਹ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੀ attention divide ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਧਿਆਨ ਵੰਡ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਬੰਦਾ ਸੰਭਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, detached (ਨਿਰਲੇਪ) ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਰਹੇਗਾ। ਜਿੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਫੈਲੇਗੀ, ਓਨਾਂ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਫੈਲੇਗਾ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਲਪਣਾ ਜਾਗੇਗੀ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਜਾਗਣਗੀਆਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਜਲੇਗਾ, ਜਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾਏਗਾ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤ ਬਿਧ ਮਨ ਧੀਰੇ ਜੀ - ੨, ੨.

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ - ੨, ੨.

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਜਿਵੇਂ ਬਿਸਟਾ ਦਾ ਕੀੜਾ ਕੁਰਬਲ-ਕੁਰਬਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ। ਕਲਪਣਾ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੀ ਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਨਰਵਸ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਉਤੇ ਵਜ਼ਨ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ

ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - 'ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥' ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਕਲਿਜੁਗ! ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ - ਜੇ ਨਾਮ ਪੱਲੇ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕ ਨੇ; ਜੇ ਨਾਮ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ, worthless (ਬੇਕਾਰ) ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਲਪਣਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਤਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮ ਖਜ਼ਾਨਾ ਭਗਤੀ ਪਾਇਆ ਮਨ ਤਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਆਪਾਏ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਜਦ ਨਾਮ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ; ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੋਇ ਰੱਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਇਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹਸਤੀ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਇਕ step (ਕਦਮ) ਪਿੱਛੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਬਹੁਤ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਨ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਸੁਣਦੇ ਸੀ, ਨਿਹਚਲ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੁਣਦੇ ਸੀ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ; ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਾਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਸਰ ਹੈ - ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੇ, ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਬਜ਼ਰਗੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਸ਼ਰਧਾ ਬਣ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਘਰੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਲੇਕਿਨ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ego (ਹਉਮੈ) ਆ ਗਈ ਹੈ। ਹਉਮੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹਤੋਂ ਬੁਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ego ਹੈ - ਹਉਮੈ; ਮੈਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਐਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ 'ਮੈਂ', ਰੱਬ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਝੁਠੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ। ਐਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਤੇ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਜੇ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਗੱਲ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ - ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ, ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨਾਲ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪੀਰ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਗਿਆ; ਗਿਲਾਨੀ ਜਾਗੇਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਝੁਠਾ ਮਾਣ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਖੁੰਝਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤ

ਔਖੀ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

'ਮਾਣ' ego ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਚਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਚੀਜ਼ 'ਮੈਂ' ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ - ਸਵਾਲੀ ਬਣ ਕੇ।" ਮਹਾਰਾਜ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਦੱਸੋ।"

"ਰੂਹ ਤੇ ਅੱਲਾ ਦਾ ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ?"

"ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਤਾਂ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲੀ ਮੂੰਹ ਤੋਂ.....। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਹਾਂ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।"

ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਹੱਤਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਐਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਹੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਈ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਦੇ। ਅਖੀਰ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ, ਕਹਿੰਦਾ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਿਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਹੜੇ ਝੂਠ ਦੀ ਰਾਤ ਪੈਣ ਕਰਕੇ 'ਮੈਂ' ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ?"

"ਰੂਹ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਪਰ ਝੂਠੀ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਤੂੰ ਪਰਛਾਵੇਨੂੰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਭਰਮ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ - ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ।"

"ਮਹਾਰਾਜ, ਸੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ?"

"ਝੂਠ ਛੱਡਣ ਨਾਲ।"

"ਛੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ - ਚਾਲੀਸੇ

ਕੱਟੇ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖੇ, ਦਾਨ ਕੀਤੇ, ਜਕਾਤ ਦਿਤੀ, ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।"

"ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਸੰਗਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਦਾਨ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਹ ਸੰਗਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਪੁੰਨ ਕਰਾਂ, ਕੁਝ ਫਲ ਮਿਲੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੱਲ ਨਾਲ ਬਿਰਥਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

**ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਫੇਰ ਨਿਹਫਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਲਿੰਦਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਪੀਰ ਜੀ! ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਜਪ ਤਪ ਕਰੇ ਨੇ, ਪੁੰਨ ਕਰੇ ਨੇ।"

"ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਿ ਜੀ, ਤੂੰ ਸੰਗਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ।"

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡਾਂ?"

"ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਰ।"

"ਆਇਆ ਤਾਂ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ - ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ।"

"ਝੂਠ ਦਾ ਚੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਰੀਦ ਹਨ; ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪੀਰ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸੰਜੋਆ (ਲੋਹੇ ਦੀ ਵਰਦੀ) ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਬਚਨ ਕਿਥੋਂ ਘਾਇਲ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਸੰਜੋਆ ਪਹਿਨ ਲਈ - ਹਉਮੈ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ -

**ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹੁ ॥
ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਜਦ ਗਾਹਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ, ਫੇਰ ਬਚਨ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ; ਬਚਨ ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਬੁਧੂਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਸੰਜੋਆ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ - ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੰਜੋਆ। ਛੱਡ ਦੇ ਇਹਨੂੰ - 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ।" ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ। ਨਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੁੱਟਿਆ। ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜੀ ਉਸਨੂੰ, ਨਿਹਚਲ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਲੈ ਲਿਆ ਫਲਾਣੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਵੀ ਪਿਆ? ਨਾਮ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਕਿਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੀ ਜੁਗਤ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਹਰੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ-

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਪਰ ਉਹ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਟੈਕਨੀਕਲ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬੋਰ ਕਰੋ ਤੇ ਇੱਥੇ ਮੋਟਰ ਫਿੱਟ ਕਰੋ, ਰਿਫਲੈਕਸ ਵਾਲਵ ਲਾਉ, ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖਾਲੀ-ਪੁਣਾ ਹੈ - ਉਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪਾਈ ਜਾਓ, ਬਣਣ ਦੱਬੀ ਜਾਓ, ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਰਿਫਲੈਕਸ ਵਾਲਵ ਨਾਲ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਨਾ ਉਪਰਲੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਮੁਕਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੇਠਲੇ ਨੇ ਮੁਕਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜੁਗਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ.....ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੮੧

ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਐਡਾ ਕੀਮਤੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈ - ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਲ; ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਂ। ਓਹੀ ਜੀਵਨ, ਓਹੀ ਗੱਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ -

ਅਨੂਪ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ਸੁਨਹੁ..... ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਅਨੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਸਦੀ ਉਪਮਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ; ਐਸਾ ਪਦਾਰਥ ਨਾਮ ਸੁਣੋ -

.....ਸਗਲ ਧਿਆਇਲੇ ਮੀਤਾ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ, ਧਿਆਵੋ ਉਸਨੂੰ।

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਜਾ ਕਉ ਗੁਰ ਦੀਆ..... ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਨਾਮ ਦਾਰੂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ,
ਹਉਮੈ ਵਾਲੇ ਰੋਗ ਕੱਟਦਾ - ੨, ੨.**

ਕੇਵਲ ਇਕ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦਾ ਸਗੋਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਰੋਗ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ - ਚਾਹੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਨੇ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਨੇ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਈਰਖਾ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਚੁਗਲੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ; ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਨੇ - ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਗ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਆਤਮਕ ਰੋਗ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਰੋਗ ਨੇ; ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ, ਆਧੀਆ-ਬਿਆਧੀਆਂ-ਉਪਾਧੀਆਂ - ਤਿੰਨੇ ਤਾਪ, ਪੰਜੇ ਕਲੇਸ਼ - ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਿਮਤਾ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ, ਦ੍ਰੋਸ਼; ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਇਕੋ ਇਕ ਦਾਰੂ ਹੈ ਤਾਂ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਦਾਰੂ,
ਇਕੋ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ - ੨, ੨.**

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਖ ਨੇ; ਜੇ ਇਕੋ ਚੀਜ਼, ਇਕੋ ਮੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਹ 'ਨਾਮ' ਹੈ। ਸੋ ਇਸ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹਦਾ ਮਨ ਵੀ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰੱਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ; ਭੁੱਖਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ - 'ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਆ.....॥' ਜਿਹਨੂੰ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਦਿਤਾ, ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਖਧ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਉਹ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ -

.....ਤਾ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤਾ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਉਹਦਾ ਚਿਤ ਮੈਲਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਗੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਚੁਬੱਚਾ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬਦਬੂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਰਮ ਚਲਦੇ ਹੋਣ; ਉਪਰ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੁਟੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਟੁਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾਣੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਭਰ ਕੇ ਉਛਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ; ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਪਰਾਤ ਕੋਠੇ ਤੇ ਪਈ ਹੈ। ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਕਿੱਧਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਮਲ ਪਿਆ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਉਹ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਇਕ-ਤਾਰ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ - ਲਗਾਤਾਰ, ਜਿਹਨੂੰ ਲਿਵ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ -

**ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥**

ਅੰਗ - ੬੫੧

ਐਨਾ ਮੈਲਾ ਮਨ - ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਬਦਬੂਦਾਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਸਤਿਆਂਦ ਛੱਡਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਿਰਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਰੱਬ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਾਂ ਲਏਗਾ-

**ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥
ਪਾਛੈ ਲਾਗੈ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਰੱਬ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਵੇਂ ਰਲ ਗਏ - ਆਪਸ ਵਿਚ -

ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ॥

ਅੰਗ - ੯੬੭

ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਨਿਰਮਲ ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਹਰੀ ਦੀ ਅਉਖਧ ਜਿਹੜੀ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਤੋਂ - 'ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਤਾ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤਾ॥' ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ - ਇਹ ਮੈਲ ਕੱਟਦਾ ਹੈ -

**ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥
ਓਹੁ ਧੋਧੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥**

ਅੰਗ - ੪

'ਰੰਗਿ' ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਮਲ ਕੇ ਧੋ ਲਓ -

**ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹੁ ॥
ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹੁ ॥
ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥
ਦੇ ਸਾਬਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥
ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਧੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥**

ਅੰਗ - ੪

ਸੋ, ਚਿਤ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਅਹੰਭਾਵ' ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਮੈਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੰਧਨ ਪੈ ਗਏ। ਲੀਕ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਨੀ ਗਹਿਰੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹ; ਬਦਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ। ਪਰ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਮੈਲਾ ਹੈ। ਜਦ ਚਿਤ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕੋ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਦੋ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਨਿਰਮਲ ਇਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਹ ਹੈ; ਕੌਣ ਪਛਾਣ ਲਊ? ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਤਰਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਪਛਾਣ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮

ਸੋ ਤੀਸਰਾ ਕੰਮ ਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਅੰਧਕਾਰ ਮਿਟਿਓ ਤਿਹ ਤਨ ਤੇ..... ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਸਾਡੇ ਤਨ ਦੇ ਉਤੇ, ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਰਾ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਰਾ ਮਿਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ, ਦੀਵਾ ਬਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

.....ਗੁਰਿ ਸਬਦਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਦੀਵਾ ਬਣ ਕੇ ਜਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਦੀਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ-

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪

ਅਨੁਰਾ ਹੈ ਅੰਦਰ - ਬਗੈਰ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ।

ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪

ਆਤਮ ਵਸਤੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਨਿਤ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਹਨੂੰ 'ਜੀਵ ਭਾਵ' ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਆਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਹੈ ਅੰਦਰ ਹੀ - ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ, ਆਤਮਾ ਵੀ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਓਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਐਸੀ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦਾ ਸੀ - ਸਾਦੇ ਮਨ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਮਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਪੁੱਤਰ, ਤੂੰ ਗੁਆਚ ਨ ਜਾਈਂ ਕਿਤੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ?"

"ਮਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਰਹੇਗਾ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਗੁਆਚਦਾ।"

ਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰੱਸੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ; ਗੰਢ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਤੰਦਰਿ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ, "ਲੈ ਪੁੱਤ! ਆਹ ਰੱਸੀ ਮੈਂ ਗਲ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਗੁਆਚੇਂਗਾ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਜਾਵੇਂਗਾ।" ਉਥੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੇਲਾ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਕੋਲ ਕੋਈ ਮਸਖਰਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰੱਸੀ ਗਲ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਰੱਸੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰੀ - ਵਗਾਹ ਕੇ। ਉਹਨੂੰ ਜਦ ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਗਲ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਮਸਖਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?" ਕਹਿੰਦਾ, "ਮੈਂ ਗੁਆਚ ਗਿਆ; ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਆਚ ਗਿਆ।" ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਗੁਆਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਰੱਸੀ ਜੋ ਤੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਧੂ ਸੀ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ

ਹੈ।"

ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਗਲ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਦੀ ਰੱਸੀ ਪਾ ਦਿਤੀ - ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਕਿ ਗੁਆਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਆਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੀ ਰੱਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਗੁਆਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਰੱਸੀ ਲਾਹ ਦੇ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ - ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਆਤਮਾ ਨੇ ਕਿਤੋਂ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਆਤਮਾ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ; ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਰਗ ਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਖੂਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸੋਚ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਹੈ ਹੀ ਆਤਮਾ। ਬਾਕੀ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇਕ ਇਹਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਕੋਟ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ - 'ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ। ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ।' ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਜੰਮਦਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਤਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜੰਮਦਾ ਰਹੂੰਗਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੂੰਗਾ; ਐਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੁ ਪੁਰੇ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪

ਇਹਦੀ ਕੁੰਜੀ (ਸ਼ਬਦ ਦੀ) ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਮੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਧੰਨ ਭਾਗੀ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ - ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ, ਤੇ ਤੱਤ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਸੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁੰਜੀ ਲੈ ਕੇ। ਪੁਰੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੀਪਕ ਜਲਾ ਦਿਤਾ -

ਅੰਧਕਾਰੁ ਮਿਟਿਓ ਤਿਹ ਤਨ ਤੇ

ਗੁਰਿ ਸਬਦਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਦੀਵਾ ਬਲਦੇ ਸਾਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਭਰਮ ਦਾ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ 'ਜੀਵ' ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ, 'ਮੈਂ-ਮੈਂ-ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕੱਟ ਦਿਤੀ ਫਾਹੀ; ਕੈਂਚੀ ਜਿਵੇਂ ਕੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਐਂ ਕੱਟ ਦਿਤੀ -

ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਜਾਲੀ ਤਾ ਕੀ ਕਾਟੀ..... ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਪਰ ਕੱਟੀ ਕਿਸਦੀ? ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ-

.....ਜਾ ਕਉ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਸੁਆਸਾ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਭਰਮ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਭਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੀਵ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਤੋਂ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਖਪ ਲਵੇ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਗੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ - ਜਦ ਤਕ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਆਦਮੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਭਰਮ ਇਸ ਦਾ ਮਿਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭਰਮ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦਾ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੜੇ ਪਏ ਨੇ, ਬਰਤਨ ਪਏ ਨੇ, ਪ੍ਰਾਤਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ; ਮੀਂਹ ਪੈ ਗਿਆ ਜ਼ੋਰ ਦਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਂਡੇ ਭਰ ਗਏ। ਆਸਮਾਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਬਰਤਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਰੇਕ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਦਰਮਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਚੰਦਰਮਾ ਅਸਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਦਰਮਾ ਅਸਲੀ ਹੈ; ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਪਾਣੀ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਇਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੀ ਹਸਤੀ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਝੂਠਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਚਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ - ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਚਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇ ਮੂੰਹ ਘੁੰਮਾ ਦੇਵੇ - ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ, ਉਹ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਕੇਵਲ ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ, ਭਰਮ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਭਰਮ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੀਵ ਹਾਂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਮ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ; ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਉ ਜਿਹਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ intellectually (ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ) ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਮੰਨ ਲਏਗਾ, practically (ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ) ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀਵਾ ਹੈ। ਦੀਵੇ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਇਸਨੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਇਹਨੂੰ 'ਭੇਦ ਭਰਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰ ਹਾਂ, ਰੱਬ ਹੋਰ ਹੈ - ਪਰ ਹੈ ਇਕੋ ਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪਛਾਣ ਕਰ; ਰੱਬ ਵੀ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈਂ,
ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ - ੨, ੨.

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਕਿੱਡਾ ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਹਾਂ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਨੇ ਇਹਦੀਆਂ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲਕ ਸੀ, ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜੁਆਨੀ ਖਾ ਗਈ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ। ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਖਾ ਗਿਆ। ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ - ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ। ਰੰਗ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰੰਗ ਹੈ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬੁਢੇਪਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇ? ਦੰਦ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਨਕਾਂ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੁਆਨੀ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ; ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਇਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਉਹ ਕੋਠੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਨੰਬਰ ਕੋਠੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕੋਠੀ ਹੈਂ? ਨਸ਼ਾ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਕੋਈ (ਸੱਦਾ) ਪੱਤਰ ਆਇਆ ਤੇ dinner (ਦਾਅਵਤ) ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ਉਹਨੇ, ਤੇ ਅਵਾ-ਤਵਾ ਬੋਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਜੋ ਨਾਲ ਸੀ ਅਫਸਰ, ਸੈਕਟਰੀ ਵਗੈਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੀਏ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਰੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਆਏ - ਮਹੱਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੁਆਰਟਰ ਗਾਰਦ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਸੀ। ਮਹੱਲ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਵੀ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਪੈਦਲ ਵੀ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਤੀਸਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੋੜਾ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਰੋਕੋ! ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ?"

"ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।"

"ਕੀਹਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ?"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

"ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ ਆਦਮੀ ਕੁਆਰਟਰ ਸਾਈਨ ਦਿਤੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ।"

"ਮੈਂ ਵੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।"

"ਆਪ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋ। ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।"

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 36 ਤੇ)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਤੀ 28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਚਰਨ ਪੂੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ

ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਚਾਅ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਏਥੋਂ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਇਥੇ ਨਤਮਸਕ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੁੰਭ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਨੇਕਾਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੈਲਾਂ ਦੇ ਛੋੜ ਕਟ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤਿ ਲੱਗੀ। ਮਿਤੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਨੂੰ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਦਾ ਉਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਣਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸੰਭਾਲੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਦੁਪਿਹਰ 1.15 ਮਿੰਟ ਤੇ

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤਰ ਧੁੰਨ ਵਾਹਿ..... ਗੁਰੂ..... ਨੂੰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇੱਕ ਅਕਹਿ ਰਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਰਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਉਹ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ 14 ਸਾਲ ਲਗਾਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਓਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਟਰੇਨਾਂ ਤੇ ਭਰ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੀ ਰਿਨੀਊਵਲ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਏਥੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ

ਹੈ ਕਿ 10 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕਮਾਇਆ ਜਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਸਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ 10-10 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਭਰ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਸੈਂਕੜੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਜਾਵੇਗੀ ਉਸ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦੁੱਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਣ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀਆਂ ਸੁਭ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਪਹੁੰਚੇ ਉਨਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ

500 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਖੁਫੀਆ ਨੰਗਲ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਦਿਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ

ਵਿਖੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ ਯੂ.ਪੀ. ਤੋਂ ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਨੀਟੂ) ਨੇ 50 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਫੋਟੋ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹਰ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਖੁਫੀਆ ਨੰਗਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਲਾਗ ਪਾਸ ਤੋਂ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ ਹੱਥੋ ਹੱਥੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਘਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਸਵਾਲੇਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਰਾਮਪੁਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਬੱਚੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 200 ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਫੋਟੋ

ਵਿੱਚ ਨਜਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ 200 ਮੈਂਬਰ ਹੋਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਓਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਈ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨ ਜਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਬਨੂੰੜ, ਰਾਜਪੁਰਾ,

ਧੜਾਕ ਅਤੇ ਗਧਰਾਂਮ ਵਿਖੇ ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 200 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੁਜਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 100 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਡਾ. ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹਲ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸਿੱਪ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸੈਂਕੜੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ

ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸਿੱਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਹ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਸ਼ਿਬਰ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਨਕਾਂ, ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ।

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਣ ਲਗਿਆਂ ਇਹ ਚਾਰ

ਪੇਜ ਥੋੜੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਸਾਈਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਸਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ

ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਸਫਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰਮ

ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋ ਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਬਿਰਧ ਅਸ਼ਰਮ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ

ਪਿਆਰੇ ਅਤਿਆਧੁਨਿਕ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਵਕ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਤਨ-

ਮਨ-ਪਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲੇ ਬਣਾਇਆ।

ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮਪੁਰੀ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ।

ਹੋਏ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੇ ਆ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮ' ਜੋ ਪੂਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਵਰਤਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਜਲਦੇ ਬਲਦੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਸਾਂਤੀ, ਪਿਆਰ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ, ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕੀਤਾ।

ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ 1986 ਵਿੱਚ ਅਰੰਭਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਫਰੀ ਵੰਡਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਐਸੇ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਸਿੱਧੀ ਸਾਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਗੁਹੜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਸੈਂਟਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ drug edict ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਤਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ।

ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਸਵਾਲੋਪੁਰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖਸੇਵਾਦਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ' ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ, ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ, ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ, ਕਿਵ ਸ ਚ ਆ ਰਾ ਹੋਈਐ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ, ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ, ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚ ਆ ਓ, ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ, ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ, ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ

ਨਿਵਾਸ, ਅਮਰ ਗਾਥਾ, ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ, ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ, ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਵੈਸਾਖੀ, ਰਾਜ ਯੋਗ, ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ, ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ....., ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ, ਅਨੁਭਵੀ

ਪ੍ਰਵਚਨ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ, ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ, ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ, ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ, 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ

ਜੁਗਤੀਆਂ, 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ, 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ', ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਆਦਿ ਹਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ 10ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕਰ ਕੰਵਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪ ਕੇ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ 'ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ'

ਅਤੇ 'ਮਾਰਗ ਚੋਣ' ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ ਉਹ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਮੰਨਣਾ ਬਹੁਤ ਅਉਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਸਬੂਤ

ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਘੋਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਹਾਲੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ

ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ - 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨੀ ਜਾਣੈ।' ਇਕ ਅਲਪਗ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜੀਵ

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਗਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ

ratwarasahib.org,
ratwarasahib.com,
ratwarasahibmedia.org

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਸਲਾਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈਬਸਾਇਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਘਰ ਬੈਠੀਆਂ

ਸੰਗਤਾਂ ਲਾਹਾ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਪੀ.ਥ੍ਰੀ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਦਿਵਾਨ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਫੈਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ (ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ

ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਜ ਚਲਾਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿੱਚ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਹਸਤ ਕੰਵਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਅੱਜ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਉਚੀਆਂ ਪੁਲਾਂਘਾਂ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੇਗ ਤੇਗ
ਜਗ ਮੈਂ ਦੋਉ ਚਲੈ॥
ਰਾਖ ਆਪ
ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਨ
ਦਲੈ॥

ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਨਾਮ ਦੀ ਤੇਗ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਅੰਦਰੋਂ ਉਠਦੀ ਅੰ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਟ ਕਰਦੀ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (ਐਫਲਿਏਟਡ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ.) ਅਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੈਮੇਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ (ਐਫਲਿਏਟਡ ਸਟੇਟ ਬੋਰਡ) ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕੀ ਪਨੀਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ

ਸਕੂਲ (- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 2001 ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਚਾਲੂ ਕਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ

ਉਪਰ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਫੀਆ ਨੰਗਲ ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸਲਾਨਾਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਹੇਠਾਂ - ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਖੁਫੀਆ ਨੰਗਲ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕਲਾਸ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦਾ ਹੋਇਆ ਹੁਣ +2 ਤੱਕ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। “ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈਂ ਦੋਉ ਚਲੈ।” ਪਰੀਪੂਰਨ ਜੋਤ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ‘ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ’ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੁੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਵਸਾਈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤਾਲੀਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ

ਵੱਲ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਤੇ ਪੂਰੀ ਖਲਕਤ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪੂਜਨੀਕ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਸਾਡਾ

ਸਕੂਲ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਾੱਘਾਂ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਵਲ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਫੀਸਾਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮੀਡੀਅਮ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਈ ਬੋਰਡ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਐਫੀਲੀਏਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1630370 ਹੈ।

ਸਹੂਲਤਾਂ -

1. ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲਕੀ ਇਮਾਰਤ।
2. ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੋਚ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ।
3. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਲਾਸ ਰੂਮਜ਼ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ।

4

ਤਜਰਬੇਕਾਰ, ਉੱਚ-ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕ, ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਪਾਤ 1.25

5. ਵਾਜ਼ਵ ਫੀਸ, ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਫੀਸ ਅੱਧੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੀਰੀਅਡ।

6. ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੈਬ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ।

ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਦੌਰੇ ਤੇ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

9. ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਖੇਡ ਸਹੂਲਤਾਂ।

9. ਵਾਧੂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ (ਸਾਹਿਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਆਦਿ)।

10. ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਸਮੇਤ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ।

11. ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੈਬ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ

12. ਆਰਟ ਤੇ ਕਰਾਫਟ ਰੂਮਜ਼, ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

13. ਹਰ ਸਾਲ ਸ਼ਾਨਦਾਰ 'ਸਪੋਰਟਸ ਡੇ' ਆਯੋਜਿਤ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਅਤੇ ਕਈ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

1 4 .
ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ
ਸਹੂਲਤ
ਉਪਲਬਧ।

1 5 .
ਹੋਸਟਲ ਸੁਵਿਧਾ
ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

2. ਸੰਤ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ
ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
- ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਲੈ
ਕੇ ਦੱਸਵੀਂ
ਕਲਾਸ ਤੱਕ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
ਮੀਡੀਅਮ ਦੁਆਰਾ
ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ
ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲ
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ
ਯਾਦ ਨੂੰ
ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ,
ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ
ਉਦਘਾਟਨ
ਵਰਤਮਾਨ
ਚੇ ਅਰਪਰਸਨ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ
ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਇਕ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਦੇ
ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ
ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਲਗਭਗ 20
ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਖੇਤਰ
ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ
ਵਿਦਿਅਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ
ਹੈ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

1. ਘੱਟ ਫੀਸ ਲੈ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ
ਚੁਕਣ ਦੇ ਯਤਨ।

2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ
ਲਈ ਉਚੇਚੇ
ਪ੍ਰਬੰਧ।

3 .
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ
ਦਾ
ਅਧਿਆਤਮਿਕ,
ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ
ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ
ਕਰਨ ਲਈ
ਗੁਰਬਾਣੀ
ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ
ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ
ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਧਿਆਨ।

4 .
ਤਜਰਬੇਕਾਰ
ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ
ਅਨੁਭਵੀ
ਅਧਿਆਪਕ

5 .
ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਪਾਤ 1.20

6. ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

7 .
ਕੰਪਿਊਟਰ
ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ
ਮੁਫਤ ਵਿਵਸਥਾ

8 .
ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ
ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ

9 .
ਪਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ,
ਹਿਰਾਲੀ
ਭਰਿਆ, ਮਨਮੋਹਕ
ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ
ਵਾਤਾਵਰਣ

1 0 .
ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ
ਸੁਵਿਧਾ ਦਾ

ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ।

11. ਹੋਸਟਲ ਸੁਵਿਧਾ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ।

(-----)

(ਪੰਨਾ 28 ਦਾ ਬਾਕੀ)

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।"

ਜਿੰਦ ਕਰੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਲਿਆ ਦਿਤੀ, ਬੂਟ ਪਾ ਲਏ, ਪੱਟੀਆਂ ਕੱਸ ਲਈਆਂ, ਵਰਦੀ ਪਾ ਲਈ, ਰਾਈਫਲ ਲੈ ਲਈ, ਬੰਨਡੋਲੀਅਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੈਫਟ ਰਾਈਟ, ਲੈਫਟ ਰਾਈਟ ਕਰਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਸੈਕਟਰੀ ਵਗੈਰਾ ਜੋ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਛੁੱਪ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼ ਆਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਲੀ ਕੱਪੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਜਦ ਹੋਸ਼ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ - ਆਪਣੇ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਐਹ ਬੂਟ ਮੈਂ ਕਦ ਪਾ ਲਏ, ਇਹ ਰਾਈਫਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਬੰਨਡੋਲੀਅਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਇਹ ਫੌਜਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ - ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਪਹਿਰਾ ਲਵਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਇਉਂ ਜਿਹਾ ਚੇਤਨ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਕੀਤੀ -

"ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਜੈ।"

"ਇਹ ਕੀ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ ਆਪਨੂੰ। ਉਸ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸੀ।"

"ਬੜੀ ਗਲਤੀ ਕਰੀ। ਤੁਸੀਂ ਹਟਾਉਣਾ ਸੀ।"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ ਆਪਨੂੰ।"

ਜਿਹਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ? ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕਿੰਨੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ, ਘਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੋਕਿਨ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਐਸਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਹਰਲੇ ਨਸ਼ੇ ਛੱਡ ਦੇ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ ਨਸ਼ਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ; ਉਹ ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ; ਉਹਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ -

ਪੋਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ॥ (ਜਨਮਸਾਖੀ)

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੀਤੇ ਦੀ, ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲਗ ਜਾਏਗੀ। ਫੇਰ ਦਰ-ਦਰ ਤੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪੁਛਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਸੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਖੱਟੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ - ਤੋੜ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਲੀ ਨਸ਼ਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ 'ਨਾਮ' ਕਹਿਮਦੇ ਨੇ। Vibration (ਝਰਨਾਹਟ) ਹੈ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਸ

ਹੈ ਤੇਰੀ ਬੋਧੇ (ਦੇਹ) ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਨਸ਼ਾ ਉਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ,
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ, ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ - ੨, ੨.

ਪੋਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ॥
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ॥ (ਜਨਮਸਾਖੀ)

ਸੋ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ; ਸਿਪਾਹੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ, ਫੇਰ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਐਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ? ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ -

"ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਭੁੱਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।"

"ਹੈ! ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ?"

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਹੈ ਆਤਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ, ਜਾਂ ਐਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ; ਇਹ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ, ਜੀਵ ਬਣ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਦਰ ਦਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ - ਭਟਕਦਾ, ਮਾੜੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਲੂੜੀਆਂ ਕੱਢਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਹਨੂੰ ਭੇਦ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜੀਵ ਬਣ ਕੇਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਭਰਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੋਭਤ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ - ਸੋਭਤ ਦਾ, ਸੰਗਤ ਦਾ। ਸੰਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ ਉਡਿ ਉਡਿ ਦਹ ਦਿਸ ਜਾਇ ॥
ਜੋ ਜੈਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਫਲੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਫਟਕ ਮਣੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਲੌਰ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਲਾਬੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਪੀਲੇ ਕੱਪੜੇ ਕੋ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਪੀਲੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਕਾਲੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਕਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਨੀਲੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਨੀਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰੰਗ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਰੰਗ ਉਹਦੇ ਵਿਚੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਅਸਲਾ ਖੋ ਬੈਠਦੀ ਹੈ; ਆਪ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਲੋਕਿਨ ਸੰਗ-ਦੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋ ਇਹਦੀ consciousness (ਚੇਤਨਤਾ) ਸੀ, awareness ਸੀ, ਉਹ ਅੰਤਸਕਰਨ ਦੇ

ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਆ ਅੰਤਸਕਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ.....। 'ਅੰਤਸਕਰਨ' ਇਕ term (ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਸ਼ਬਦ) ਹੈ; ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ - ਇਕ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ-ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ 'ਅੰਤਸਕਰਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦ ਤਕ ਅਹੰਭਾਵ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ 'ਮੈਂ-ਭਾਵ' ਖੋ ਕੇ ਮਨ, ਅ-ਮਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਓਦੋਂ ਇਹਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਸਥਿਰ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਦੂਜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਐਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਰੱਬ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ - ਈਸ਼ਵਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੀਵ ਬਣ ਕੇ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਭੋਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਪ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।' ਕਰਤਾ ਤੇ ਭੁਗਤਾ ਬਣ ਗਿਆ। 'ਮੈਂ' ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਿਆ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਪੈ ਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ; ਪਰ ਹੈ ਸੀ 'ਨਿਰਮਲ ਆਤਮਾ'। ਸੋ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ।

ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਕਰਤਿਤ੍ਵ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ। ਆਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਕ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਕ ਇਹ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ 'ਜੀਵ' ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਹੈ ਓਹੀ ਆਤਮਾ ਲੇਕਿਨ ਬਿਆਪੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਘੜੇ ਦੇ ਵਿਚ space (ਖਾਲੀ ਥਾਂ) ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਘਟਾ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਚ space ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ 'ਮਟਾ ਆਕਾਸ਼' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਮੇਘ ਆਕਾਸ਼' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਬੱਦਲ ਨਾ ਹੋਣ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਮਹਾਂ ਆਕਾਸ਼' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਬਿਆਪੀ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਨਾਮ ਧਰ ਲਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ - ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਤਮ ਜੋਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਉਣ ਲਗ ਗਈ; ਹੈ ਆਤਮਾ ਹੀ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਇਸਨੂੰ। ਇਹ ਅਸੰਗ ਹੈ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਸੰਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਪੁਰਖੀ ਹਾਂ, ਇਕ ਥਾਂ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹਾਂ।

ਚੌਥਾ ਭਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਵਿਕਾਰ ਭਰਮ। ਵਿਕਾਰ ਭਰਮ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਰ ਚੀਜ਼

ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੰਤਸਕਰਨ ਵਿਚ ਹਨ੍ਹੇਰ-ਗੁਬਾਰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਭੁਲੇਖਾ ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਟਕ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੱਸੀ ਸੁੱਟ ਜਾਵੇ; ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗਿਆਨ; ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਾਂਗੇ, ਇਕ ਦਮ ਡਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਟਾਰਚ ਲੱਭਾਂਗੇ ਜਾਂ ਉਡੀਕ ਕਰਾਂਗੇ। ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁੰਦਾ, ਡਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇ। ਕਿੰਨਾਂ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ? ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਕਿੰਨਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਜਦ ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਰੱਸੀ ਪਈ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿੱਗ-ਤਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਜਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਰੜਾ ਮੈਦਾਨ ਹੋਵੇ, ਧੁੱਪ ਚਮਕਦੀ ਹੋਵੇ; ਹਰਨ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਿਆ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਐਨਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਕਾਰ ਚਲਾਓ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ। ਦੂਰੋਂ ਐਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਸੜਕ ਵਿਚੀਂ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ ਕੋਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਥਾਂ ਗਿੱਲਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਪਰਛਾਵੇਂ ਸੜਕ ਵਿਚ ਪਏ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੋਈ ਦਿਸਣੀ - ਇਹਨੂੰ 'ਵਿਕਾਰ ਭਰਮ' ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ, ਲੇਕਿਨ ਵੈਰੀ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਮਿੱਤਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਅੱਖ ਦੇ ਕੋਇ ਅੰਦਰ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਦੱਬ ਦਿਓ ਡੇਲਾ। ਚੰਦਰਮਾ ਇਕ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਦੋ। ਭੁਲੇਖਾ ਕਾਰਨ ਪੈ ਗਿਆ? ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ -

ਇਹ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ-ਬਿਗਾਨੇ, ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ-ਬਿਗਾਨੇ, ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਹਟ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਨਾ ਕੋ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੮
 ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
 ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
 ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿ ਨਾ,
 ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ - ੨, ੪.

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ॥ ਅੰਗ - ੪੦੭

ਜਿਹਨੂੰ ਬਿਅੰਨ ਅੱਖੜੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੀਸਰਾ ਤਿਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, third eye ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ; ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਭਰਮ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਦਿਸਿਆ ਕੀ?

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ॥

ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ॥ ਅੰਗ - ੪੦੭

ਸੋ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਰੱਸੀ ਦਾ ਸੱਪ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ॥

ਅੰਗ - ੫੩੭

ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ; ਆਹ ਹੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬਾਤ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ - ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ। ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਦਾ ਹੀ ਰੂਪੁ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਪੰਜਵਾਂ ਜੋ ਭਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਜਗਤ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਜਾਣਾ'। ਉਹ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਹੀ ਨਹੀਨ ਸਕਦੀ ਕਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਭਰਮ ਹੈ -

ਅਨਿਕ ਕਟਕ ਜੈਸੇ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਅਬ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਆਇਆ॥

ਅੰਗ - ੬੫੮

ਇਕ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੋਨਾ ਲੈ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੌਹਰੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਬੇਅੰਤ ਗਹਿਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਦੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਉਥੇ ਪਏ ਨੇ। ਉਹ ਕੀ ਹੈ ਸਾਰਾ ਕੁਛ? ਇਹ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸੋਨਾ ਹੈ। ਕੈਰਟ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੀ ਸਾਰਾ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਲ ਹੈ; ਖੋਟ ਦਾ

ਮੁੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਨ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਭਰਮ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ! ਉਸ ਵੇਲੇ - 'ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਜਾਲੀ ਤਾ ਕੀ ਕਾਟੀ'। ਉਹਦੀ ਭਰਮ ਦੀ ਜਾਲੀ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਐਡਾ ਲੰਮਾ-ਚੌੜਾ ਇਹ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਨਾਮ ਨੇ। '.....ਜਾ ਕਉ ਸਾਧਸੰਗਤ ਬਿਸੁਆਸਾ॥' ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਾਲ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇਹ ਭਵਜਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਤਾਰੀਲੇ ਭਵਜਲੁ ਤਾਰੂ ਬਿਖੜਾ.....॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ - 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਚੜ੍ਹੇ ਸੋ ਉਤਰੇ ਪਾਰ।' ਇਹ ਬੋਹਿਥਾ ਹੈ, ਜਹਾਜ਼ ਹੈ -

.....ਬੋਹਿਥ ਸਾਧੂ ਸੰਗਾ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਮਨ ਕੀ ਆਸਾ.....॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਆਸ਼ਾਵਾਂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ - ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਮਨ ਕਲਪਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਨਾਮ ਨੇ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਸਾਂ ਸਭ ਪੂਰੀਆਂ,
 ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ - ੨, ੨.

ਜੋ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੈ -

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ

ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ॥ ਅੰਗ - ੨੧੪

ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਰਸਾਇਣ ਵਰਗੀ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਸਾਇਣ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਮਨ ਕੀ ਆਸਾ ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਹਰਿ ਰੰਗਾ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਮਨ ਦੀ ਆਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਅੰਧਕਾਰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਰੂ ਬਣਿਆਂ, ਫੇਰ ਦੀਵਾ ਬਣਿਆ, ਫੇਰ ਕੈਂਚੀ ਬਣਿਆ - ਭਰਮ ਦਾ ਜਾਲ ਕੱਟਣ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਿਆਂ, ਫੇਰ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਵੱਟੀ ਬਣੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। 'ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ.....॥' ਜੋ ਵੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਗ ਲਉ, ਸਿਹਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਔਲਾਦ ਮੰਗ ਲਉ, ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਨਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਕੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਐਡੀ-ਐਡੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਗੁਆਈਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ ਇਸਨੂੰ -

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ ॥

ਮਨਮੁਖ ਖਾਧੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ

ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੩

ਖਾਧੇ ਕੌਣ? ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ; ਉਹ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੋਂ ਖਾਧੇ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਡਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਦੋੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ਇਹਨੇ - 'ਮਨਮੁਖ ਖਾਧੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥' ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ -

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜਗੁ ਕਮਲਾ ਫਿਰੈ.....॥ ਅੰਗ - ੬੪੩

ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, madness (ਪਾਗਲਪਨ) ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ -

.....ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - ੬੪੩

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਲਕਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆਂ ਹੈ; ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਡਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਫਲਾਣੀ ਜਾਤ ਦਾ, ਔਹ ਫਲਾਣੀ ਜਾਤ ਦਾ। ਹਵਾ ਦੀ ਕਦੇ ਜਾਤ ਗਿਣੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਜਾਤ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਵਾਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਾਲੀ, ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੀ? ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਹੈ? ਅੱਗ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਹੈ? ਆਕਾਸ਼ ਸਿੱਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਹੈ? ਇਹ ਪੰਜੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ? ਜਾਤ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਭਰਮ ਲਗ ਗਿਆ। 'ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ' ਇਹਨੂੰ ਘੁਮਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਪੁਰਨ ਹੋਈ ਮਨ ਕੀ ਆਸਾ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਹਰਿ ਰੰਗਾ॥

ਨਾਮ ਖਜਾਨਾ ਭਗਤੀ ਪਾਇਆ.....॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਹੁਣ ਖਜਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ - ਨਾਮ ਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਰਤ ਲੈ; ਮੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਅਤੁੱਟ ਨਾਮ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਰਦਾ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਰਿ ਉਧਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ॥

ਅੰਗ - ੬੦੮

ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ; ਐਡਾ ਖਜਾਨਾ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੋਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ; ਨਾ ਜਮਦੂਤ ਇਹਨੂੰ ਲੁੱਟ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਚੋਰ ਇਹਨੂੰ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅੱਗ ਜਾਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਧੁੱਪ ਸੁਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਖਜਾਨਾ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਣ ਗਿਆ - 'ਨਾਮ ਖਜਾਨਾ ਭਗਤੀ ਪਾਇਆ.....॥' ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮਨ ਵੀ, ਤਨ ਵੀ ਰੱਜ ਗਏ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਖਜਾਨਾ ਭਗਤੀ ਪਾਇਆ,

ਮਨ ਤਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਇ ਜੀ - ੨, ੨.

ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਕੱਟੀ ਗਈ। ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸਨਾ ਖੈ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਭੁੱਖ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਰੱਜ ਗਿਆ; 'ਅਘਾਇ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਰੱਜ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਾ ਕਉ ਦੇਵੈ.....॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਖਜਾਨਾ ਉਹਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

.....ਜਾ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਏ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮

ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾ ਲਵੇ, ਜਿਹਨੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰ ਲਿਆ - ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ! ਕੀ ਪੁਛਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਇਹ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਝੂਠ?"

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥ ਅੰਗ - ੧

ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲੈ; ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਸਾਰ ਇਹ ਝੂਠ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਜਾਏਗੀ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ਅੰਗ - ੧

ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਹੁਕਮ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਹੁਕਮੀ' ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਉਹਨੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਵੋਂ ਤਾਂ ਦਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਏਗੀ।" ਐਨਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਰਜਨੀ ਜਥਾ ਗਤਿ ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ॥

ਪਾਰਸ ਮਾਨੋ ਤਾਬੋ ਛੁਏ ਕਨਕ ਹੋਤ ਨਹੀ ਬਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਛੁਹਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਪਾਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਤ ਛੁਹਣ ਤੇ -

ਪਰਮ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਭੋਟੀਐ.....॥ ਅੰਗ - ੩੪੬

ਜੇ ਪਾਰਸ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ -

.....ਪੂਰਬ ਲਿਖਤ ਲਿਲਾਟ॥ ਅੰਗ - ੩੪੬

ਪੂਰਬ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਹੋਵੇ - ਮੱਥੇ ਤੇ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ .....॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ ਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਉਹਦੀ - ਸੁਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ; ਫੇਰ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

.....ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪

ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਏਗਾ। ਫੋਕੇ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਕਰਦਾ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ। ਰਸੀਆ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਰਸੀਏ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਰਸੀਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਮੁਖ-ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਖ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਸੋ ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਰਸਿਕ ਵੈਰਾਗੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਅਨੋਰਾ ਸੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। '.....ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥' ਜਾਗ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ.....॥ ਅੰਗ - ੯੨੦

ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ - ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ, ਚਾਰ, ਦਸ, ਵੀਹ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ; ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਧਰਮ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਨਾ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ - ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ। ਭਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ, ਭਰਮ ਪੈ ਗਏ ਇਹਨੂੰ -

.....ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ॥ ਅੰਗ - ੯੨੦

ਸੁੱਤੇ ਦੀ ਹੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ। ਪਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੇ ਜਨ ਜਾਗੇ ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ

ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸੇ ਤਤੁ ਪਾਏ

ਜਿਸ ਨੇ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੈ ਜਾਗਤ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ॥ ਅੰਗ

- ੯੨੦

ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਫੇਰ ਹਰੀ ਨਾ ਭੁੱਲੇ - ਫੇਰ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਜਿਹੜੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਗਦੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਬਤ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਘਰ-ਬਾਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

.....ਪੂਰਬ ਲਿਖਤ ਲਿਲਾਟ ॥

ਉਨਮਨ ਮਨ ਮਨ ਹੀ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥

ਅੰਗ- ੩੪੬

ਆਤਮਾ ਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਮਨ ਉਲਟ ਕੇ -

ਅਬ ਮਨੁ ਉਲਟਿ ਸਨਾਤਨੁ ਹੁਆ॥ ਅੰਗ - ੩੨੭

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - ੩੩੯

ਆਹ ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ - .....ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ॥' ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ - ਬੁੱਧੁ ਸਾਹ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, "ਪੀਰ ਜੀ! ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਝ ਤੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ -

ਆਖਣੁ ਵੇਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਚਲਣੁ ਜੀਵਣੁ ਮਰਣੁ ਧਾਤੁ॥

ਹੁਕਮੁ ਸਾਜਿ ਹੁਕਮੈ ਵਿਚਿ ਰਖੈ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਆਪਿ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਹੁਕਮ ਸਾਜਿਆ ਹੈ ਉਸਨੇ, ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਹੈ; ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਉਹਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋਜੀ ਆ ਗਈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ! ਬਿਰਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਉਹਦੀ, ਅਰੁਤ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ। ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਰੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੫੫੦

ਭਰਮ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਜੀਵ ਹਾਂ - ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਰਤਾ, ਭੁਗਤਾ, ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ, ਪੁੰਨੀ-ਪਾਪੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਜਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਾਂ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਫੰਘ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਫੰਘਾਂ

ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕੇਵਲ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਨੇ ਹਉਮੈ ਕੱਟ ਦਿਤੀ, ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿਤਾ, ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਤਰਨ ਵਾਲੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਆਸ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਦੇ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਜੀਵਨ ਅਨੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਅਨੰਦ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਰੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ - 'ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ ਅਨੰਦ।' ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ - ਪਿਕਨਿਕ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ - 'ਜੀ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਇਆ।' ਇਹ ਅਧੂਰਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਨੰਦ ਉਹ ਹੈ ਕਿ full capacity ਤਕ (ਲਬ-ਲਬ) ਭਰ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਹ ਡੁਲਲ capacity ਤਕ ਭਰ ਗਿਆ, ਦ੍ਰਿੜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜੀ! ਹੁਣ ਕੋਈ ਬਿਗਾਨਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ; ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਤਕ ਬਿਗਾਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਬੁੱਧੀ ਨਿਹਚਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਮੀਤ - ੨, ੨.

ਤਬ ਲਗ ਨਿਹਚਲ ਨਾਹੀ ਚੀਤਿ - ੨, ੨.

ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਬਿਗਾਨੇ ਲਗਦੇ ਨੇ; ਨਿਹਚਲ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਿਹਚਲ ਚਿਤ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥

ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥

ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੩

ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਜਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਵੇ.....ਇਹ ਵਸਦੀ ਉਦੋਂ ਹੈ, ਜਦ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਿਹਚਲ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਾਨੈ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

'ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ; ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਹੋਵਾਂ, ਆਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।' ਹੁਕਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ - ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ, ਜਦ ਤਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਾਨੈ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਹੋਇ॥

ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

ਓਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਸੁਖੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਏਗਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ-

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਤਰ ਜਾਏਗਾ? ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇਹ; ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ - ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਚ। ਨਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚਖੰਡ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ - ਜਦ ਤਕ 'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਚਖੰਡ ਦੇ ਵਾਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ!...ਇਹ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਓਥੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ॥

ਨੇੜੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸੁਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ.....॥

ਅੰਗ - ੫੧੭

'ਰਤਿਆ' ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਗਏ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਖੰਡਤ ਹੈ, ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਵਿਚੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ; ਫੇਰ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਖੰਡਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੰਡਤ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਮੰਗਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੇ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ - ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ। ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਤਕ ਹਉਮੈ ਹੈ - 'ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ।' ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੂਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੋ ਏਹ ਵਥੁ ਦੇਇ ॥

ਜਗ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਾਢੀਅਹਿ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੭

ਚਲਦਾ.....

ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਰਾਖੋ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ,
ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ਜੀ।

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ
ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ॥
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ
ਤੇਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਖੰਡਹੁ ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
ਹਮ ਅਗਿਆਨ ਅਲਪ ਮਤਿ ਬੋਰੀ
ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਵਹੁ ॥ ੨ ॥
ਤੁਮਰੀ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ
ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੪

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ
ਅਸੀਂ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਬੋਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -
ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਯੋਗਾਂ ਦਾ ਫਲ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਵਰ ਆ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਖਤਮ
ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ
ਫੂਰਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਲਾਓ
ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਲਾਓ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਓ, ਹਿਰਦੇ
'ਚ ਧਾਰੋ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇ ਗੱਜ ਵੱਜ
ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਐਸਾ ਫੂਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੀਏ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ,
ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੀਏ।

ਸੁਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨੁ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਤੇ ਜਿਹਭਾ ਦੇ ਨਾਲ -

ਕਰਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ
ਨਾਮ ਜਪ, ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਲਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ
ਕੰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ
ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ
ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦੇ ਓ ਕਿ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ
ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ
ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ
ਕਾਲ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਬੰਦੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਜਿਵੇਂ
ਬਿੱਲੀ ਫਿਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਟੋਲ੍ਹਦੀ -

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਾਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਇਹ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਲੈ, ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਫਿਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਗੁਲੇਲ ਵਿੱਚੋਂ fire ਕਰ ਦੇਵੇ
ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਕਾਲ ਨੇ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰਨੈ,
ਚੋਗਾ ਚੁਗਦੇ ਦੇ।

ਪਿਆਰਿਆ! ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕਾਲ ਦਾ
ਗੁਲੇਲਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਭਜਨ ਕਰ ਲੈ,
ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਲੈ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਰ ਲੈ। ਜਦੋਂ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ
ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ
ਜਾਏਗਾ।

ਕਰਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ
ਸਮਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਦਿਲ
ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਸੰਗਲਾਦੀਪ, ਲੰਕਾ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਗਲ
ਜਿਹਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟਾਪੂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗਿਆ
ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਮਨਸੁਖ ਸੀ, ਉਥੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੀ
ਬਾਤਚੀਤ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ
ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਫਾਸਲਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ
ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੰਜਾਬ
ਵਿੱਚ ਨੇ, ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਉਹ ਲੰਕਾ
ਵਿੱਚ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਇਹ

ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਉਹ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਬੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਬਿਹਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਲਗਨ ਲਗ ਗਈ, ਬੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਹਿਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪੱਥਰ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਐ ਬਿਰਹਾ! ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਕਰਮ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਜੇ ਤਪ ਕਰੋ, ਬੈਠਾ ਕਰੀ ਜਾਹ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਰੱਬ ਨੇ ਕਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਤਪ ਕਰ। ਬੇਅੰਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਬੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਸਫਰ ਤੇ ਇੱਕ ਗੱਡੇ ਦਾ ਸਫਰ ਐਨਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਚਲੋ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲੀਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਯਾਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਲੋ ਆਪਾਂ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਦੇਵਾਂਗੇ ਵੀ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਸੰਗਲਾਦੀਪ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਵਿਚਾਰਾ ਬੜਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਹੜਾ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਪਰਖ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਵੇਸ਼ਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਆਵੇ ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਗਿਰਾਉਣਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਸਤਿ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਮਾਸ ਖਿਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਲਾਲਚ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਦੇਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਸੰਗਲਾਦੀਪ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੁੱਕੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ

ਸੁੱਕਾ ਪਿਆ ਸੀ ਬਾਗ। ਚਰਨ ਧਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਗ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ, ਪੱਤੇ ਆ ਗਏ। ਲਹਿਲਹਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਟਾਹਣੀਆਂ ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਿ ਆਹ ਸਾਧੂ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਗ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੋਹਣੀਆਂ ਭੋਜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤ ਦਾ ਅੰਤਵਾਰਾ ਲਓ। ਉਹ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੀਬੀਓ! ਇਹ ਕੰਮ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਪਰਸਰਾਮ ਇਹਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਗ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਨਿਰਾਧਾਰ ਨੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ ਪਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਲਾਲ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ। ਚਿਹਰੇ ਦਗ-ਦਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਈਏ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਅਸਲੀ ਸੰਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਫੁਰਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਹਿਬ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ, ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਜਾਈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਕੋਈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਉਠਿਆ, ਰੋਹੀ ਦਾ ਟੋਭਾ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲਿਆ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਉਡੀਕਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ। ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ, ਘੰਟਾ ਭਰ ਉਡੀਕ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਆ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਤੂੰ ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਇਕ ਕਾਂਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਜਾਈਂ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲੇ ਨਾਲ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਟਿਕੀ ਨਿਕਲਦੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਈਂ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਗਿਆ ਉਥੇ ਬਗਲੇ ਬੈਠੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਜਾਹ।

ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੰਸ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਹੰਸ ਬੈਠੇ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬੈਠੇ ਸੀ।

ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਜਦ ਗਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਦੋ ਦੇਵਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਸਚਰਜ ਰੰਗ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧੰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾ ਤੂੰ, ਧੰਨ ਹੈਂ। ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਧੰਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਕਰੇ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਕਾਂ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਬਗਲੇ ਬਣ ਗਏ, ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਹੰਸ ਬਣ ਗਏ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਦੇਵਤੇ ਬਣ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਐਨਾ ਫਲ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਐਨਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਐਨਾ ਫਲ ਹੋਇਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸਾ ਫਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ। ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਧਰਮੁ ਹੈ

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੯

ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਖੋਜ ਕੇ ਉਸ ਜੋਤ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਵਿੱਤਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਵਿੱਤਰ; ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਅ ਫਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਆਪੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਫੁਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਕੰਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਕੱਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਬਣ ਲਾਈਏ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਲ ਲਹਿਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟੀਐ ਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਪਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਮੈਲ ਚਲੀ ਗਈ ਆਦਮੀ ਦੀ, ਫੇਰ

ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਆਤਮਾ ਦੇ। ਆਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ-ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਆਦਮੀ। ਮੈਂ-ਮੈਂ ਓਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਓਹੀ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਕੀਤਾ, ਆਹ ਕੀਤਾ। ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਟੱਬਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਫਲਾਣਾ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖੇ; ਇਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਹੈ,

ਹਉਮੈ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜੰਮਾਂਗੇ ਮਰਾਂਗੇ, ਜੰਮਾਂਗੇ ਮਰਾਂਗੇ। ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣ ਗਏ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ-

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੧

ਉਹ ਕੱਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਾਪ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਕਰਮ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਫੇਰ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤੀਜੀ ਗੱਲ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟੀਐ ਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਪਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ, ਮੰਤਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਫੇਰ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਲ ਹੈ ਉਹ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਉ ਡਰ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਧਨ ਨੇ ਪਏ ਹੋਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਧਨ ਪਏ ਨੇ। ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਨੇ, ਪੰਜ ਬੰਧਨ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬੰਧਨ ਖੋਲਨਿ ਸੰਤ ਦੂਤ ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਛਪਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੦

ਬੰਧਨ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਮਦੂਤ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਾਲ ਦੇ ਬੰਧਨ ਪਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੰਧਨ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ। ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਬੰਧਨ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਫੇਰ ਇਹ ਨੱਠਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿਓ।

ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਨਿ ਰੰਗੁ ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਧਾਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੁਆ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੁਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਚੀ ਹੂੰ ਉਚਾ ਥਾਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀਆ ॥

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਕਰ ਜੋੜਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਧਿਆਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਭਾਈ, ਹਰ ਸੁਆਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੱਖ।

ਜਾ ਆਪੇ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾਂ ਭਗਤ ਸੰਗੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ ਆਦਮੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਘਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਏ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਕੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ, ਪਰਸਰਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਗੈਰ ਜਪਣ ਤੋਂ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ।

ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾ ਕਿਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਪੱਕੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਪੱਕੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਵਾਲ ਵੀ ਬੜੇ ਕਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੁਸਾਈਂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ -

ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਜਾਤੀ ॥

ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੁਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਸਾਈਂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਓ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਲਓ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਉਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੋਠਾ ਸੀ ਉਥੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਜਾਓ, ਆ ਜਾਓ, ਲੰਘ ਆਓ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋਗੀ ਓ? ਕਿਉਂਕਿ ਜੋਗੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ।

ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਓ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਓ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਜੋਗੀ ਜਾਣਦੇ ਓ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋਗੀ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਆਹ ਜੋਗੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣ ਗਿਆ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਵੀ ਬਣ ਗਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਭਾਈ! -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਭੇਖੀ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਭੇਖ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਦਾ, ਦੇਖ ਕੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਜਰਦਾ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ? ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਬਚਨ ਕੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਬਚਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਵੇਂ,

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਪਤਾ ਹੈ ਜੋਗੀ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਪਰਸਰਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਜੋਗੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ, ਮੈਲ ਜਿਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੀ, ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹਦਾ ਪਿਆਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਉਹ ਜੋਗੀ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਜਾਣੇ ਹਰੀ ਨੂੰ ਸੰਗੇ,
ਅਸਲ ਜੋਗੀ ਓਹੀ ਹੈ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਜੋਗੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋਗੀ, ਜਿਹੜਾ ਭੇਖ ਦਾ ਜੋਗੀ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਤੰਤੀ ਲਈ ਹੋਈ ਤੇ ਇੱਕ ਤਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਘਰ-ਘਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋਗੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋਗੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਏ -

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਤਾ ਕੈ ਮੈਲੁ ਨ ਰਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਰੱਤੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਥੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੰਗੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਗਤਿ ਬੀਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਵੋਗੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੌਣ ਹੈ? ਜੋਗੀ ਕੌਣ ਹੈ?

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਤ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਘਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਖਦਾ, ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਹਰੀ ਨੂੰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਪਰਸਰਾਮ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਜਿਹਦੇ

ਜਨੇਊ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ, ਬੋਦੀ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਗਿਆਨ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬ੍ਰਾਹਮ ਗਿਆਨ ਇਸਨਾਨੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਪੂਜੇ ਪਾਤੀ ॥
ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਏਕਾ ਜੋਤੀ ॥**

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਹ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹੈ?

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਭੁਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਲੋਕ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਦ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਪਹਾੜ ਲੰਘੇ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਸ਼ੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਸੀ ਉਸ ਸੇਵਕ ਨੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਐਨਾ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਕਿ ਗਲ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੋਲ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਪੈਰ ਚੱਲਣ ਨਾ, ਲੱਤਾਂ ਥਿਰਕਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਦੌੜ ਕੇ ਇੱਕ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਦ ਅੱਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸੁੰਘਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੰਛ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਦ ਪੁੰਛ ਹਿਲਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਇਹ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਾਣ ਲਵੇ ਪੁੰਛ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਹੁਣ ਹਮਲਾ ਕਰੇਗਾ ਇਹ।

ਸੰਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਜਦ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗਲ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੰਘ ਉਤਰ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗਲ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਦਸ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਆਇਆ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਔਹ ਦੇਖੋ ਪਿੱਛੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹਟ ਗਿਆ। ਜਿਧਰ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀਂ-ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ - ੨

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੇਖਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਲੱਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੱਗਿਆ, ਨਿਗ੍ਰਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਨਿਗ੍ਰਾਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗਲਤ ਨੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ ਪੜਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀਆਂ, ਨਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੋਰ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਵਣਜਾਰੇ ਹੋ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਣਜ ਕਰਨ ਆਏ ਓ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਣਜਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਸਮਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਨੇ, ਇਥੋਂ ਸਮਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਓਧਰ ਵੇਚਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਣਜਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਵਣਜਾਰੇ, ਪਰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤੱਕੜੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਡੰਡੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਮਾਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਤੋਲਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਹਲੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਵਣਜਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਜੀਭ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਡੰਡੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹ ਹੈਗਾ ਛਾਬਾ ਤੇ ਤੋਲਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਹਰ ਵਕਤ ਤੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਤੇ ਹੱਟੀ ਸਾਡੀ ਹੈਗੀ, ਆਹ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਇਹਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪ ਹੱਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਜਿਹਵਾ ਡੰਡੀ ਇਹੁ ਘਟ ਛਾਬਾ ਤੋਲਉ ਨਾਮੁ ਅਜਾਚੀ ॥

ਏਕੋ ਹਾਟੁ ਸਾਹੁ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵਣਜਾਰੇ ਹਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਦਾ ਥਾਉ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ

ਹੀ ਉਪਰਲੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਕਿ ਤਿਆਗੀ ਹੋ?

ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਸਾਧੂ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਫਰਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ? ਚਾਹੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਤਿਆਗੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਨਿਬੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਨਿਬੜ ਗਏ। ਨਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕਹਿ ਤੇ ਨਾ ਅਤੀਤ ਕਹਿ। ਜਿਹਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਨਿਬੜ ਦਿਤੇ। ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸਾਡੇ ਹੁਣ ਸ਼ਬਦ ਵਸ ਗਿਆ ਤੇ ਭਰਮ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਹੈ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ -

ਦੋਵੇ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੜੇ ਸੇ ਬੁਝੈ

ਜਿਸੁ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤੀ ॥

ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ਸਦਾ ਸੇਵਕੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਡਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਰੋਲਾ ਹੈ।

ਆਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਕੋਈ ਦੇ ਗਿਆ ਕਿਤਾਬ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੰਤ ਰੇਣ ਜਿਹੜੇ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਗਏ ਸੀ ਉਹ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਲੁਕਾਉਂਦੇ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਫਿਰੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ?

ਉਪਰਿ ਗਗਨੁ ਗਗਨੁ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ

ਤਾ ਕਾ ਅਗਮੁ ਗੁਰੂ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ ॥

ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ ਏਕੋ ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਆਹ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਉਹਦੀ ਅਗੰਮਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਹ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਤੇ ਘਰ ਵੀ ਇਕੋ ਕਰ ਲਿਆ। ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਇਕੋ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਘਰ ਬਾਹਰ ਓ ਇੱਕੋ ਜਾਣਿਆ,
ਪਿਆਰੇ ਨਾਨਕ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਭਾਈ। ਜਦੋਂ ਨਾਉਂ ਸੁਣਿਆ ਨਾਨਕ! ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲ ਗਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਨਹੀਂ ਬੇਅੰਤ ਪਾਖੰਡੀ। ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਆਪਣਾ। ਨਾਨਕ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਨਾਨਕ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ'।

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਦੇਖੋ ਅੱਗੇ ਜਿੰਨੇ ਆਏ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਹਾਂ। ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋਰ ਟੈਸਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰਾ ਸੁੱਚਾ ਮੱਥਾ ਕਿਸੇ ਭੈੜੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਮੈਂ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮਸਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਸਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਝੁਕਣਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਦਾ ਮੂੰਹ ਜਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਦੁੱਧ ਨੇ, ਛਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ। ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਲੱਸੀ ਵੀ ਦਿਓ ਉਹਦੇ 'ਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਧੋਖਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਟੈਸਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਨੇ ਕੀ ਟੈਸਟ ਲੈਣਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ 12 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਲਾ ਕੇ, ਉਸ ਸੰਤ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਓ। ਉਥੇ ਛੱਡ ਆਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਫੇਰ ਅਸਰ ਦੇਖਾਂਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਸਟ ਬੜਾ ਸਖਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਚੰਚਲ ਮੋਹਣੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬੀਓ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਓ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਜਿਹੜੇ ਹੈਗੇ, ਇਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਰਕ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਹੋਰ ਹੈਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਤਰੀਵੀ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ

ਦੇਸ਼ 'ਚ ਪਹਿਨਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਚਲ ਸੀ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ 'ਤੇ ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਪਹਿਨਦੇ ਨੇ ਉਹ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿਹੜੇ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਗਹਿਣੇ ਨੇ, ਗਹਿਣਾ ਮਨ ਦਾ ਬਣਾਓ -

ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਣਾ ਹੋਵੈ ਪਉਣੁ ਹੋਵੈ ਸੂਤ ਧਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੫੯

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਸੂਤ ਬਣਾਓ ਜਿਹੜਾ ਗਹਿਣਿਆਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਸੂਤ ਬਣਾਓ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਗਹਿਣਾ ਸਜਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣੇ, ਖਿਮਾ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੋ, ਧੀਰਜ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੋ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿਮਾ ਤੇ ਧੀਰਜ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਪਾਓ। ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਪਾਉਂਦੇ ਸਾਰ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਓਤ ਪੋਤ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਓ ਬੀਬੀਓ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਗਣ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਗਣਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਮਝ ਕੇ ਪਹਿਨੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ। ਇਹ ਕਰਮ ਜਾਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਮੁੰਦਰੀ ਹੈ ਇਹ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੀ ਪਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰੋ। ਹਰ ਵਕਤ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਓਗੀਆਂ। ਧੀਰਜ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਓਗੀਆਂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਦੇਖੋਗੀਆਂ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸਜੇ 'ਤੇ ਆਏਗਾ, ਮਨ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸੇਜ 'ਤੇ ਉਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ। ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਲਟਾ ਲਿਆ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੋ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲੋ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਕਾਇਆ ਦੀ ਸੇਜਾ ਬਣਾ ਲੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾ ਜਾਲ ਨਾਮ ਦਾ,
ਸੇਜ ਬਣਾ ਲੈ ਕਾਇਆਂ ਦੀ।

ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ, ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ। ਪਰ ਚੰਚਲ ਸੀ ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਗੁਲਤਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੱਖੀਆਂ ਹੀ ਏਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਣਾ ਹੋਵੈ ਪਉਣੁ ਹੋਵੈ ਸੂਤ ਧਾਰੀ ॥

ਖਿਮਾ ਸੀਗਾਰੁ ਕਾਮਣਿ ਤਨਿ ਪਹਿਰੈ

ਰਾਵੈ ਲਾਲ ਪਿਆਰੀ ॥ ੧ ॥

ਲਾਲ ਬਹੁ ਗੁਣਿ ਕਾਮਣਿ ਮੋਹੀ ॥

ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਹੋਹਿ ਨ ਅਵਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੫੯

ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਬਹੁਤੇ ਨੇ ਤੇ ਕਾਮਣ ਤੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਹੀ ਗਈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਚ ਇਹ ਗੁਣ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਾਰੁ ਕੰਠਿ ਲੇ ਪਹਿਰੈ ਦਾਮੋਦਰੁ ਦੰਤੁ ਲੇਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੫੯

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਮੰਜਨ ਕਰ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਠਾ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈ।

ਕਰ ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਕੰਗਨ ਪਹਿਰੈ

ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਧਰੇਈ ॥ ੨ ॥

ਮਧੁਸੂਦਨੁ ਕਰ ਮੁੰਦਰੀ ਪਹਿਰੈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਟੁ ਲੇਈ ॥

ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ ਸ੍ਰੀਰੰਗੁ ਸੁਰਮਾ ਦੇਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੫੯

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਲੈ।

ਮਨ ਮੰਦਰਿ ਜੇ ਦੀਪਕੁ ਜਾਲੇ ਕਾਇਆ ਸੇਜ ਕਰੇਈ ॥

ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਜਬ ਸੇਜੈ ਆਵੈ ਤ ਨਾਨਕ ਭੋਗੁ ਕਰੇਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੫੯

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਏਗਾ। ਚੰਚਲ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਲਈ। ਲੇਕਿਨ ਚੰਚਲਤਾ ਹਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸਾਡੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਐਸੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰ। ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨੇਤਰ ਰਲ ਗਏ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ। ਜਿਹਦੇ ਰਲਦੇ ਜਾਣ ਦੜਮ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਵੇ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਵੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਸਮਾਧੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਆਪ ਮੱਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਗਦਾਦ ਆਏ, ਇਰਾਕ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਬਗਦਾਦ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਪੀਰ ਸੀ ਦਸਤਗੀਰ ਉਹਦਾ ਚੇਲਾ ਇੱਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੋਂ ਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਜਾਣ ਕੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੀਮੀ-ਧੀਮੀ ਰਬਾਬ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੜੇ ਹੀ ਰਹਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ।

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ! ਐਨਾ ਕੁਫਰ, ਐਨਾ ਝੂਠ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਟੜ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਕੱਟੜ ਬੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਉਹਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੂਜਾ ਜਾਣੇ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਜਾਣਿਆ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਕੱਟੜ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤ ਆਕਾਸ਼, ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ ਨੇ; ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ, ਸੱਤ ਆਕਾਸ਼। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਕਾਫਰ ਕੌਣ ਆ ਗਿਆ। ਪੀਰ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਪੀਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸੀ। ਦਸਤਗੀਰ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਗਜ਼ਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਸ਼ਰਾ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਨੇ। ਉਹ ਚੈਲੰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਕਰੋੜਾਂ ਨੇ, ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ; ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਐਨੇ ਨੇ ਲੇਖਾ ਵਿਣਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕੁਫਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਚੈਲੰਜ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਇੱਥੇ ਸਰੋਦ ਬੰਦ ਹੈ, ਰਾਗ ਬੰਦ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਐਸ ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਇਹਦਾ ਜੋ ਜਥੇਦਾਰ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੀਰ ਸੀ ਉਥੇ ਦਾ। ਸਾਰੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਬਗਦਾਦ ਵਾਲੇ ਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਾਇਆਨੇ ਨਿਕਲਦੇ ਸੀ ਇਸ ਆਇਤ ਦਾ ਕੀ ਮਾਇਨਾ ਹੈ, ਆਹ ਮਸਲਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਥੋਂ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਓ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸੰਗਸਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਦਮ ਘੁਟ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਬਗਦਾਦ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਪੀਰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸੀ ਬਹੁਤ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਖ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਦੇਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਨੀਤ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੱਥਰ ਨੇ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ।

ਦਿਤੀ ਬਾਂਗਿ ਨਿਵਾਜਿ ਕਰਿ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਿ ਹੋਆ ਜਹਾਨਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੫

ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਂਗਿ ਦਿੱਤੀ ਇਲ-ਇੱਲਾ ਲਾ ਇਲਾ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਗੁਰਬਰ ਅਕਾਲ। ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਾਰਸੀ 'ਚ

ਕਹਿ ਲਓ, ਇਧਰ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਕਹਿ ਲਓ। ਜਿਹੜਾ ਮੁਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਇਲਾਇਲਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਦੇ। ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘੇਗਾ, ਸਿਫਾਰਸ਼ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ। ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਬੇੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗਲੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਐਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਤੇ ਐਨੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਹੋ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੈਰ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜੇ ਬਾਂਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਵੱਟਾ ਮਾਰਨ ਲਈ, ਬਾਂਹ ਉਤੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤਾੜੇ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵਿਚੇ ਹੀ ਪੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਲ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਸਭ ਨੂੰ।

ਪੀਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੀਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਰ ਲੱਗਿਆ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਉਣ। ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੀਵਾ ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਮੂਹਰੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵਲੀ ਹੈਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਪੱਥਰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਨ ਆਏ ਨੇ? ਗੱਲਬਾਤ ਜੁਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥਰ ਮਾਰੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਕਰੋ ਅਗਲੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਪਣਾ view point ਸਮਝਾਓ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਵੀਚਾਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਹੱਲ ਟੋਲ੍ਹੋ ਭਾਈ। ਆਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਾ ਕਿ difference of opinion (ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ) ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿਓ ਪੱਥਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਸਾਰੇ ਪੱਥਰ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹਿ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ? ਤੂੰ ਐਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਣਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਦ ਵਜਾਉਂਦੇ ਓ। ਰਾਗ ਗਾਉਂਦੇ ਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਜੁੱਸੇ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਸੁੰਨੇ ਜਿਹੇ ਥਾਂ 'ਚ ਕੀ ਕਰਾਂਗੀ ਵਸ ਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਉਹਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਆਹ ਸਰੀਰ 'ਚ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਰੂਹ ਗਈ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਦਾ ਰਾਗ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਰੂਹ ਟਿਕ ਗਈ। ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋ

ਗਿਆ, ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ; ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਜੀਅ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜੀਅ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਥਾਈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਆਹ ਦਰਖਤ ਨੇ, ਔਹ ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਕੁਛ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਕੁਛ ਜੀਭ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੯

ਨੌਂ ਘਰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਮਣ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਲਾਜ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਰਾਗ ਦੀ ਤਾਸੀਰ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਾਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਰਾਗ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਰਾਗ ਤਾਂ ਸੀਗੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਸਤੇ। ਆਤਮਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਇਹ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਮਨ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤੋਂ ਗਲਤ ਹੈ, ਰਾਗ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਰਾਗ ਹੈ ਚਲੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਦੱਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੁੱਢਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਇਤਬਾਰ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਭੇਜ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਹੈ ਇਤਬਾਰ ਵਾਲਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੋਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਛਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਜਦੋਂ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕੱਲੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਏ। ਇਹ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੱਕ ਦਮ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਰੇ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀਗੇ ਉਹ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਗਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਕਚਕੋਲ ਲੈ ਲਿਆ, ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬਰਤਨ। ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪੁਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਚੱਲ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ ਉਹਦਾ ਸਿਜਦੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ! ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਹੋਣ ਸੀ, ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਖ ਲਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਆਪ ਹੈ। ਆਹ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਲਿਆ ਸਕਿਆ।

ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਜਿਹੜੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕੋਈ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਬਾਂਹ ਉਪਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਲੱਗਿਆਂ ਦਾ, ਉਦੋਂ ਜਿਵੇਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਇਹ ਮੋਹਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਚੰਚਲਤਾਈ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਚੰਚਲ ਮਨ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭੈੜ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਉਡ ਗਈਆਂ, ਮਨ ਟਿਕ ਗਿਆ, ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅੰਦਰ ਲਹਿਰ ਉੱਠੀ, ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਾਵੇ ਪੁੱਤਰੀਓ, ਜਪੇ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਵਿਕਾਰ ਸਾਰੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ। ਬੇਟਾ! ਜਾਓ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲਣਾ, ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਝਰਨਾਟਾਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਕਿੱਧਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਚੰਚਲਤਾਈ ਕਿੱਥੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਰਮ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕੱਪੜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਕਿ ਅਰਧ ਨੰਗੇ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਏ। ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿੱਡਾ ਅਨੰਦ ਸਾਨੂੰ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ 'ਚੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਚੋਗ ਚੁਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਂ ਹੈ ਗੰਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੁੰਝਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਗ ਕਊਆ ਨਾਮ ਨਹੀ ਚੀਤਿ ॥

ਨਾਮ ਬਿਸਾਰਿ ਗਿਰੈ ਦੇਖੁ ਭੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਵੇਂ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਊਆ, ਇੱਲ ਗਿਰਦੀ ਹੈ, ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਰਦਾਰ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਗਿਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਚੋਗ ਚੁਗਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਓ ਚੋਗ ਚੁਗਦਾ,
ਜਗ ਭੁੱਲ ਕੇ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ।**

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਕਾਂਉਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਊਆ ਕੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ? ਗੰਦ ਮੰਦ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਵਖੀਲੀ, ਝਗੜੇ ਝਾਟੇ, ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਥੇ ਨੂੰ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ -

ਮਨੁਆ ਡੋਲੈ ਚੀਤਿ ਅਨੀਤਿ ॥

ਜਗ ਸਿਉ ਤੂਟੀ ਤੂਠ ਪਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਜਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਤੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਇਹ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੂੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਦਾ, ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਖਿਡਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਲਿਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੁਆਹ ਦੀ ਹੈ। ਠੱਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥

ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੈ ਕੇ ਕੀ ਜਾਏਗਾ, ਉਥੇ ਭੁੱਖਾ ਕੀ ਖਾਏਗਾ। ਉਥੇ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਰੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ, ਫੇਰ ਕੁਛ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਗੀ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਗੀ,
ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।**

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਬਣ ਗਏ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ? ਕੋਈ ਦੱਸੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਜਗ ਸਿਉ ਤੂਟੀ ਤੂਠ ਪਰੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੮੭

ਇਹ ਤਾਂ ਤੂਠੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਿਖੁ ਬਜਰੁ ਭਾਰੁ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਬਿਹੁ ਦੇ ਪੱਥਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏਗਾ, ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ।

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਵਾਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ -

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਤੂੰ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਆਹ ਨਦੀ ਹੈ ਨਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਆਹ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘਰ ਬਣਾ ਲਓ ਰੇਤੇ ਦਾ।

ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਧਾਂ ਬਣਾ ਲਓ ਰੇਤੇ ਦੀਆਂ, ਜੋੜ ਲਓ ਜੇ ਕਿਸੇ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਜਦੋਂ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਰੋੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਘਰੁ ਬਾਲੁ ਕਾ ਘੁਮਨ ਘੋਰਿ ॥

ਬਰਖਸਿ ਬਾਣੀ ਬੁਦਬੁਦਾ ਹੋਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਬੁਲਾ ਫੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਰੁੜ ਜਾਏਗਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਨੇ ਖਾਕ ਬਣ ਜਾਣਾ,
ਮਾਣ ਕਾਹਦਾ ਕਰੋਂ ਬੰਦਿਆ।**

ਪਾਣੀ ਬਰਸ ਗਿਆ, ਬੁਲਬੁਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਇੱਥੇ, ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਕਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਬੁਲਬੁਲਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੁੱਟ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਹੈ ਤੇਰੀ? -

**ਧਾਰਨਾ - ਇੱਥੇ ਕੀ ਮੁਨਿਆਦਾਂ ਤੇਰੀਆਂ,
ਪਾਣੀ ਦੇਆ ਬੁਲਬੁਲਿਆ।**

ਜੈਸੇ ਜਲ ਤੇ ਬੁਦਬੁਦਾ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਨੀਤ ॥

ਜਗ ਰਚਨਾ ਤੈਸੇ ਰਚੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਮੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਮਾਣ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰ ਦਾ ਮਾਣ, ਇਹਨੂੰ ਸਜਾਉਣਾ। ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਚਮੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥

ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਕਾਹਦਾ ਗੁਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਗੰਦ ਮੰਦ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੈ ਤੈਨੂੰ?

ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੁਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ ॥

ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਾੜੁ ਬੁੰਦ ਤੇ ਧਰਿ ਚਕੁ ਫੇਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਚੱਕ ਨਾਲ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਘੁਮਿਆਰ, ਉਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਗਿਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਕ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ -

ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਨਾਮੈ ਕੀ ਚੇਰਿ ॥ ੨ ॥

ਸਰਬ ਉਪਾਇ ਗੁਰੂ ਸਿਰਿ ਮੋਰੁ ॥

ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਪਗ ਲਾਗਉ ਤੋਰੁ ॥

ਨਾਮਿ ਰਤੋ ਚਾਹਉ ਤੁਝ ਓਰੁ ॥

ਨਾਮੁ ਦੁਰਾਇ ਚਲੈ ਸੋ ਚੋਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਚੋਰ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ

ਜਾਣਿਆ। ਚਾਹੇ ਛੋਟਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਖਾਓ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਹਰ ਵਕਤ। ਆਹ ਚੱਲਣ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ, ਟਿਕਣ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਨਾ ਜਗਤ ਉਤੇ ਕੋਈ,
ਵਾਰੀ ਆਈ ਉਠ ਜਾਵਣਾ।**

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥

ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ

ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥

ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ

ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿਵ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਰੋੜ, ਖਰਬ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਵ ਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਵਾਰੀ ਆ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਮੂਲੀ ਹੈਂ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਕਾਹਦੇ ਆਸਰੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕਰੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਇੱਥੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਆਹ ਰਚਨਾ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਚੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਰੱਬ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ। ਆਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਓ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਆਹ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚੋਂ।

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਉ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਉਹ ਸੰਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਧਰ ਦੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਈਸ਼ਰ ਸਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀਓ, ਇੱਥੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿਉਂ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਾਹਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੀ ਹੈ। ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਬਾਕੀ, ਇੱਕ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ 'ਚ, ਇੱਕ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ, ਤਾਂ ਸਰੀਰ 'ਚ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਰੱਬ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ -

ਸੰਤ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 ਤੇ)

ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਅਰਥਾਤ
ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਸੱਚੇ ਸ਼ੰਕੇ

ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ, ਸੱਚੇ ਸ਼ੰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣੇ ਕੋਈ ਅਨਹੋਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇ ਉਪਜਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖਲਲ ਪਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਬੀਅਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਲਗਣੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬਹਿਸ ਮੁਬਾਹਸੇ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕਰਨੇ ਕਰਾਣੇ, ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੀ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸ਼ੰਕਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਮੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਉਤੇ ਬੜੇ ਸ਼ੰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਪਹਾਰ ॥

ਤੈ ਸਾਚਾ ਮਾਨਿਆ ਕਿਹੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ ॥

ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੧

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਦਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬਾਜੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕੇ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਜਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਉਤੇ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪੁਛ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੇਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਰੱਬ ਤੇ ਆਸ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਬਰ ਨਾਲ ਉਡੀਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸਮਝ ਵਾਸਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀਆਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ (Honest doubts) ਉਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ, ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਦ ਤਕ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਦ ਤਕ ਅਸਲੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਪੂਰਨ ਕਲਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਪਰ ਦਿੰਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ

ਇਕ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਝਟਪਟ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲੇ। ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬੱਧੀ ਉਡੀਕਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਜਾਂ ਨੇਮ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰੱਬ ਦੀ ਮੇਹਰ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਡੀਕਣਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਸ਼ੰਕੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅੰਦਰੋਂ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਚਦਾ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਤਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਕਈ ਅਸਥੂਲ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਰਸਾਲੇ ਜਾਂ ਮਜ਼ਮੂਨ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਾ ਅੰਦਰੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਜਵਾਬ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਇਨਸਾਨੀ ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਅੰਦਰੋਂ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਬਲਕਿ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ੰਕੇ ਫੋਰਨ ਹੀ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਫੋਰਨ ਹੀ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਲਾਲਚ, ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬੁਰੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਯੋਗ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ, ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਸ਼ੰਕੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੂ ਅਭਿਨਾਸੀ, ਤਾਕੀ ਸੇਵ ਨ ਬਿਰਥੀ ਜਾਸੀ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇਨਸਾਫ ਭਰੀ ਮੇਹਰ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ, ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਾ ਕਿ -

ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ ॥

ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧

ਇਸ ਆਤਮਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣਾ ਛੋਟੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜੇ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਵੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬੜੀ ਉਡੀਕ, ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਉਡੀਕ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਭਿਆਸੀ ਉਤੇ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਭਿਆਸੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਸਮਝ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਕਰੇ, ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰੇ, ਸਬਰ ਨਾਲ ਉਡੀਕੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਸ਼ੰਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨੋਟ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ੰਕੇ ਦਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਮੋਹਰ ਉਤੇ ਹੈ। ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ ਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਹੀ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਮੁਨਾਸਬ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਸਬਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਅਭਿਆਸੀ ਵਿਚ ਸਬਰ ਨਾਲ ਉਡੀਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਬਰ ਵਾਲੇ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਕ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਭਰਮ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਅਭਿਆਸੀ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕੇ ਰੂਪੀ ਵਿਥ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਸਚ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਸੁ ਪੁਭ ਆਇਆ ॥

ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੫

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਬੰਦਗੀ ਨਾਲ, ਭਜਨ ਨਾਲ, ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ, ਹੀਲਿਆਂ ਨਾਲ, ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ, ਸਿਮਰਨ, ਪੂਜਾ, ਜਪ ਤਪ ਅਤੇ ਘਾਲਣਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਾਪ ਤਾਪ ਨੇਮ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮ ਨਾਹੀ ਇਨ ਬਿਧੇ ਛੁਟਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੧

ਘਾਲ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੇਵ ਨ ਮਿਲਿਓ ਮਿਲਿਓ ਆਇ ਅਚਿੰਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੨

ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗੁ ਕਿਛੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪੁਭ ਭਿੰਨ।

ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਏ ਨਾਨਕਾ ਜਿਸੁ ਹੋਵੇ ਸੁਪੁਸੰਨ।

ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ੰਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰੱਬ ਸੇਵਾ, ਬੰਦਗੀ, ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਸਿਮਰਨ, ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਮਿਲ ਪਵੇਗਾ। ਐਸਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣਾ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਨਾਲ, ਮਾਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬੰਦਗੀ,

ਸਿਮਰਨ, ਜਪ ਤਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਵਰਜਤ ਹਨ। ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਕੇ ਹਉਮੈ ਵਧੇ ਤਾਂ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਬਣ ਖਲੋਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੰਦਗੀ, ਭਜਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸਭ ਜਤਨ ਬਿਰਥਾ ਤੇ ਬੋਲੋੜੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲਿਖੀ ਹੈ -

ਸੁਣਿ ਸਖੀਏ ਮਿਲਿ ਉਦਮੁ ਕਰੇਹਾ ਮਨਾਇ ਲੈਹਿ ਹਰਿ ਕੰਤੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਿ ਬੀਚਾਰਾ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰ ਭਜਨ ਨਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੦

ਨਾਨਕ ਪੁਭੁ ਅਭਿਆਸੀ ॥ ਤਾ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਬਿਰਥੀ ਜਾਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੬

ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਭੰਨੈ ਘਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੮੪

ਪੂਰਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਅਪੁਨੇ ਦਾਸ ਕਉ ਰਾਖਨਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੯

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੜਾ ਮੁਨਸਿਫ-ਮਿਜਾਜ਼, ਅਦਲ ਪਸੰਦ ਤੇ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਜਤਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਪਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਏ ਚਲ,

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ

ਮਾਣ ਛੱਡ ਕੇ ਬੰਦਗੀ, ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਨੂੰ ਉਪਜਾਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਜਤਨ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਤੇ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸੇਵਾ, ਰੱਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਦਰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਨ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਪਿਤਾਮਿਆਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਂ, ਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਇਹ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਰਾਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ, ਨਤੀਜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਫੇਰ ਬਣਾਏ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨੇ ਬੜੀ ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਨੂੰ ਦੋ ਨਾਲ ਜ਼ਰਬ ਦਿਤਿਆਂ ਨਤੀਜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਰ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕੀਤਿਆਂ, ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਿਆਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾ ਲਵੇ, ਇਹ ਇਕ

ਜਗਤ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਲੋੜ ਕੇਵਲ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਤਨਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਤਨ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਜਾਣ, ਰੱਬ ਦੀ ਮੇਹਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਰਤਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਤਨਾਂ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ ਵਿੱਥ ਜਾਂ ਵਿਰਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਮੇਹਰ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਤਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕੁਝ ਸਹਾਇਤਾ ਗੈਰ ਵਲੋਂ ਆਵੇ। ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭੇਦ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਚਾਨਣਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਭਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਮੈਂ ਕਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਜੇਕਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਕਦੀ ਹੋ ਵੀ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਰੱਬ ਦੀ ਮਿਲਵਰਤਨ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਮੇਹਰ ਉਪਜਾਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ, ਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ। ਹੰਕਾਰ ਭਰੀ, ਦੰਭ ਭਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

ਨਿਮਾਣੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਈ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲਗਣਾ, ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ, ਰਸ, ਆਨੰਦ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਸੰਕਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਵਧਣੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਚਾਹ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ, ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣਾ ਤੇ ਬੇਮੁਖਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤੋਂ ਦਿਲ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਮੇਲ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਹੋਣੀ, ਐਸੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਜਾਣੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਸੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਣੇ, ਧੁੰਧਲੇ ਖਿਆਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਣੇ, ਬਿਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਣੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ, ਸਤ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਜਾਣੇ, ਨਿਰੰਜਨੀ ਜੋਤ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਆਪਣਾ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬੰਧ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦੀਆਂ ਉਘੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਆਤਮਕ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ, ਪੜਾਅ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਉਆ

ਜਦ ਬੱਚਾ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਉਏ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਛੁਡਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਬੱਚਾ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਾਂ ਹਉਏ ਦਾ ਡਰ ਦੇਣਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬੱਚਾ ਹਉਏ ਤੋਂ ਡਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਸਮਝਾਂਦੀ ਹੈ ਹਉਆ

ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਐਵੇਂ ਡਰਾਂਦੀ ਸੀ, ਚਲ ਮੈਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ਚਲਦੀ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਵੀ ਆਪ ਚਲ ਕੇ ਦੇਖ, ਹਉਆ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਮਗਨ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚੂਰ, ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਲਪਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਤਰਸਯੋਗ ਤੇ ਲਾਚਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ, ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਲਾਲਚ ਤੇ ਮੋਹ ਵਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੜੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ, ਪਾਪ, ਬੀਮਾਰੀ ਤੇ ਮੌਤ, ਐਸੀਆਂ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭੈ-ਭੀਤ ਬਣਾਈ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ, ਬੜੀ ਕਾਰੀਗੀਰੀ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਹਾਡ ਜਰੇ ਜਿਉ ਲਾਕਰੀ ਕੇਸ ਜਰੇ ਜਿਉ ਘਾਸੁ ॥

ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਰਤਾ ਦੇਖਿ ਕੈ ਭਇਓ ਕਬੀਰੁ ਉਦਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੬

ਜੇ ਤਨ ਤੈ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰਿਹੁ ਨਾਰੀ ॥

ਇਨ ਮੈਂ ਕਛੁ ਤੇਰੇ ਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੇ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੦

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ ਸਦਾ ਰਹਤ ਸੰਗੁ ਲਾਗੀ ॥

ਜਬ ਹੀ ਹੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਇਆ ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੪

ਜੇ ਉਪਜਿਓ ਸੇ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੯

ਰਾਮੁ ਗਇਓ ਰਾਵਨੁ ਗਇਓ ਜਾ ਕਉ ਬਹੁ ਪਰਵਾਰੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਰੁ ਕਛੁ ਨਹੀ ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੯

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ੍ ਲੋਇਣ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਸੇ ਲੋਇਣ ਮੈ ਡਿਠੁ ॥

ਕਜਲ ਰੇਖ ਨ ਸਹਦਿਆ ਸੇ ਪੰਖੀ ਸੁਇ ਬਹਿਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਪਰ ਜਦ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਠੇਡਾ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਬੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸੱਤ ਮਾਰਗ ਤੇ ਉਹ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਖਾਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਜਮਾਂ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣਾ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੀਰਜ ਤੇ ਤਸੱਲੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ ਸਭ ਬਿਆਧਿ ਮਿਟਾਈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੮੧੯
 ਉਠਤ ਸੁਖੀਆ ਬੈਠਤ ਸੁਖੀਆ ॥
 ਭਉ ਨਹੀ ਲਾਗੈ ਜਾਂ ਐਸੇ ਬੁਝੀਆ ॥ ੧ ॥
 ਰਾਖਾ ਏਕੁ ਹਮਾਰਾ ਸੁਆਮੀ ॥
 ਸਗਲ ਘਟਾ ਕਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸੋਇ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਗਿ ਅਚਿੰਤਾ ॥
 ਜਹ ਕਹਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਤੂੰ ਵਰਤੰਤਾ ॥ ੨ ॥
 ਘਰਿ ਸੁਖਿ ਵਸਿਆ ਬਾਹਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਜਾ ਕੇ ਭਗਤ ਆਨੰਦ ਮੈ ॥
 ਜਾ ਕੇ ਭਗਤ ਕਉ ਨਾਹੀ ਖੈ ॥
 ਜਾ ਕੇ ਭਗਤ ਕਉ ਨਾਹੀ ਭੈ ॥
 ਜਾ ਕੇ ਭਗਤ ਕਉ ਸਦਾ ਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੧

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਭੇਦ ਦਾ ਜਾਣੂ ਕਰਾਣਾ ਅਰੰਭਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਰ ਗਏ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਆਖਦੀ ਹੈ, 'ਹਉਆ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਕ ਡਰ ਬਣਾਇਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਦੁਖ, ਬੀਮਾਰੀ, ਮੌਤ ਇਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ। ਆਤਮਾ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਕਦੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਦੀ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਸਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ, ਬੁਢੇਪਾ, ਦੁਖ, ਥੋੜ, ਭੈ, ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਮਨ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਭਾਸਦੇ ਹਨ।

ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ ॥
 ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧
 ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥
 ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੇ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥
 ਅੰਗ - ੬੫੮

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰ ਕੈਸਾ ॥
 ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੩
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੮
 ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ॥ ਜਮੁ ਲਜਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗਾ ॥
 ਅੰਗ - ੬੨੬

ਕਾਇਆ ਬਹੁ ਖੰਡ ਖੋਜਤੇ ਨਵ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥
 ਨਾ ਕਛੁ ਆਇਬੋ ਨਾ ਕਛੁ ਜਾਇਬੋ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ॥
 ਅੰਗ - ੬੯੫
 ਨਾਨਕ ਬਧਾ ਘਰੁ ਤਹਾਂ ਜਿਥੈ ਮਿਰਤੁ ਨ ਜਨਮੁ ਜਰਾ ॥
 ਅੰਗ - ੪੪

ਗੁਰੂ

ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ, ਕੁੱਲ ਜੰਤ ਦੀ, ਸਭ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ, ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਹਾਲ ਦੇ

ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਵਾਈ ਕੇਵਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਸਾਡੇ ਫੁਰਨਿਆਂ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ, ਸਾਡੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਇਸ ਇਕੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜੇ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੇ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਉਪਾਏ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਭਾਣਾ ਤਿਤੁ ਤਿਤੁ ਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਏਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਉਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਜੀਵ ਕੋਲੋਂ ਭਜਨ, ਸਿਮਰਨ, ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਣ ਦਾ ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਸੀਲੇ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੱਤ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕਦਮ ਕਦਮ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ॥

ਅੰਗ - ੫੦੧

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਜਿਨ ਕਉ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੯

ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਪਿ ਹਰਿ ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ ॥

ਆਪਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਮੇਲਸੀ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੀਛੈ ਪਾਇ ॥

ਸਭੁ ਜਗਜੀਵਨੁ ਜਗਿ ਆਪਿ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੧

ਸਭ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਸਭ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਅੰਦਰ ਪੈਗੰਬਰ ਦੀ ਅੱਲਾਹ ਨਾਲੋਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲੋਂ, ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੱਜ਼ਤ, ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ, ਅਕਾਲ, ਅਜੋਨੀ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਸੂਖਸ਼ਮ, ਸੱਤ ਚਿੱਤ-ਅਨੰਦ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਾਂ ਤਸੱਵਰ ਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਆਣੇ ਆਗੂਆਂ, ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਗੁਰੂ ਰਹਿਬਰ, ਰਿਸ਼ੀ, ਮੁਨੀ ਅਸਥੂਲ ਖਿਆਲ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠਾਂ, ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਦੋਨੋਂ ਖੜੇ, ਕਿਸ ਕੇ ਲਾਗੂੰ ਪਾਇ।

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ, ਜਿਨ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ।

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਜੋ ਸਿਵਾਏ ਅਸਥੂਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਵਸਤੂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਏਸ ਤੁਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਭਿਆਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਭਜਨ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਸੂਖਸ਼ਮ ਅੰਦਰ ਵਰਤ ਰਹੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਵਾਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਉਪਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਸਿੱਖ, ਮੁਰੀਦ ਜਗਿਆਸੂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਜੋ ਸਿਵਾਏ ਅਸਥੂਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਵਸਤੂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਏਸ ਤੁਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਭਿਆਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਭਜਨ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਸੂਖਸ਼ਮ ਅੰਦਰ ਵਰਤ ਰਹੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਵਾਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਉਪਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਸਿੱਖ, ਮੁਰੀਦ ਜਗਿਆਸੂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ।

ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝੀਅਹੁ ਹਮਾਰਾ।

ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਹਮਾਰੀ।

ਸਗਲ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਨ ਆਪਿ ਸਵਾਰੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ 'ਗੁਰੂ' ਏਸ ਈਸ਼ਵਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ -

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰ ਨਾਹੀ ਥਾਉਂ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਦਾ, ਹਰ ਇਕ ਜੀਅ-ਜੰਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਤੇ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਪੱਕਾ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਉਚੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਿਰਗੁਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ, ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ, ਗੁਰਸਿਖੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੇਰੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ

ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਲੜ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਫੜਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਹੇ ਬੁਹੇ ਰੁਲਣ ਤੇ ਠੇਡੇ ਖਾਣੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਟਕਿਆ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਬਹੁਤ ਮੱਧਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਾਲਾਇਕੀਆਂ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਤੇ ਆਲਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਵੀ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਪੁਸ਼ਕਤਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਧਰਮ-ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਂ, ਬਣਾਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਅਵੱਲ ਨਿਸਚਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੂਜੀਆਂ ਧਰਮ-ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਅਤੇ ਸ਼ੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਧਰਮ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਤੇ ਸੱਚੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਈਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੇਕ ਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਢਾਲਣ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ, ਇਸਾਈ, ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੇਹਨਤੀ, ਨਿਰਮਾਣ, ਨਿਰਫਲ ਤੇ ਬੇਹਬਲ ਆਦਮੀ ਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ ਬਾਣੀਂ ਰੱਬ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੇ, ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਹਿਨੁਮਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਫੈਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ, ਦਿਲ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਾਮਾਨ, ਨਿਰਾਸਤਾ ਹੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸਭ ਮਦਦ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਅਭਿਆਸੀ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ ਵਾਂਗਰ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਸਿਰਤੋੜ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਆਸਰਾ ਰੱਖ ਕੇ, ਠੇਡੇ ਖਾਂਦਾ ਖਾਂਦਾ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ, ਮਿਹਨਤ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਭੇਤ ਪਹਿਲੀਆਂ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਉਦਮ ਹੀ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ,
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 61 ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਿਸੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ- 63)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇਤੀ ਸੁਆਸ ਲੈ ਕੇ ਕੇਵਲ ਉਪਰ ਉਪਰ ਖਿਚਾਓ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਹਵਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ। ਹਵਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ 4" ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਅੰਦਰ ਥੱਲੇ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਕਿ ਹਵਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੇਗੀ ਪਰ ਇਹ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ, ਬਾਹਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੁੰਭਕ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੁੰਭਕ ਕਦੀ ਵੀ ਹਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਖੁਰਾਕ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਤੇ ਘਿਓ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਤਾਂ ਘਿਓ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਹਾਜ਼ਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰ ਲੈ ਸਕੇ ਉਨਾਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਭੋਜਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਪੇਟ ਭਰ ਲਵੋਂ, ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਅੱਧਾ ਪੇਟ ਹੀ ਭਰੋ। ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਤੇ ਅਦਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੇਟ ਗਰਮ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖੱਟੇ ਦੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੌਂ, ਕਣਕ, ਚਾਵਲ, ਹਰੇ ਛੋਲੇ, ਘਿਓ, ਦੁੱਧ, ਇਹ ਹੀ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਿੱਠੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ੱਕਰ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਚੱਲ ਪਵੇ ਖੁਰਾਕ ਹੋਰ ਸਾਦੀ ਕਰੋ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਵਰਤੋ। ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭੋਜਨ ਛਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਮ ਬਾਅਦ ਛੋਟਾ ਗਿਲਾਸ ਦੁੱਧ ਦਾ ਪੀ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ ਹਵਾ ਅੰਤ ਵਿਚ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਪੇਟ ਵਿਚ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਤੱਕ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦਰਦ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ ਦਰਦ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਚਲਦਾ ਰੱਖੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਰਦ ਖਤਮ

ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਫੇਰ ਪੇਟ ਤੇ ਆਂਤੜੀ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਕੁੰਭਕ ਤੇ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਵੇ, ਭੁੱਖ ਘਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪਵੇ ਫੇਰ ਅਭਿਆਸੀ ਫਲਾਂ ਤੇ ਦੁੱਧ ਤੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਭਿਆਸੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਭੋਗੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਰਖੋ।

ਜੇਕਰ ਅਭਿਆਸੀ ਕਾਹਲ ਕਰਕੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਅਵਸ਼ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਵੇਗਾ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਵਧਾ ਲਵੇਗਾ ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਰੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।

ਸਾਧਕ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਸਵੇਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸ਼ਾਮ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਬੈਠੇ ਓਨੀ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰੇ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਉਹ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਪਾਵੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਲਗਾਵੇ। ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਸਨ ਤੋਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਨਾ ਉਠੋ, ਥਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਸਾਧਕ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੜੇ ਹੀ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਗਾ ਪਾਇਆ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲਣਗੇ ਹੀ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਘੱਟ ਖਿਚਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੁਆਸ ਬੜੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਤਾਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਖਿਚਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਨਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਲਕੇ-ਹਲਕੇ ਝਟਕੇ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜੌਂ, ਕਣਕ, ਦੁੱਧ ਘਿਓ ਖਾਂਦੇ ਰਹੋ, ਸਭ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਪਸੀਨਾ ਵੀ ਵਧ ਆਏਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰੰਝਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੀ ਮਲ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੇਲ ਮਲੀਦਾ ਹੈ।

50 ਤੱਕ ਗਿਣ ਕੇ ਹੀ ਕੁੰਭਕ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਬੱਸ ਐਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੋਈ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਵੇ, ਫੇਰ 75 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਜੇਕਰ ਦਰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਦਰਦ ਖਤਮ ਹੋ

ਜਾਏ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੁਆਸ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੌ ਸਕਿੰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓ ਤਾਂ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਕਰੋ ਉਹ ਵੀ ਨਾਭੀ ਤੱਕ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੰਭਕ ਸੌ ਸਕਿੰਟ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਨਾਭੀ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਓ, ਇਕ ਦਮ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਸੌ ਸਕਿੰਟ ਤੱਕ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁੰਭਕ ਇੱਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਤੱਕ ਨਾ ਕਰ ਲਵੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੰਭਕ ੧੨੫ ਸਕਿੰਟ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਓ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ, ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੁੰਭਕ ਨੂੰ 150 ਸਕਿੰਟ ਤੱਕ ਫੇਰ 200 ਸਕਿੰਟ ਲੈ ਜਾਓ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧਾਓ। ਜਿੰਨਾਂ ਲੰਮਾ ਕੁੰਭਕ ਹੋਵੇਗਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਵੱਧ ਪਸੀਨਾ ਆਏਗਾ।

ਕੁੰਭਕ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਵੇ, ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਬਦਾਮ ਰੋਗਨ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਜਾਂ ਅਦਰਕ ਦਾ ਰਸ, ਕੇਸਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਠੰਡੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਘੋਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲਗਾ ਕੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਚ ਜਾਵੇ।

ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਕੁੰਭਕ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਿਕਲਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫੇਫੜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਕੁੰਭਕ ਕਰੋ, ਹਰ ਕੁੰਭਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੋਟੇ ਸੁਆਸ ਲਵੋ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤਿੰਨ ਨ

ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ 3X400 ਜਾਂ 1200 ਸਕਿੰਟ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣੇ। ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ, 3000, 5000 ਸਕਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਵਾ ਕਦੋਂ elementary canal ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਵਾ ਕੋਈ 4,000 ਸਕਿੰਟਾਂ ਲਈ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਏਨਾ ਕੁੰਭਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਬਾਹਰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ elementary canal ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖਾਣ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਫੇਰ ਪੇਟ ਵਿਚੀ ਯੋਗੀ ਇਸਨੂੰ ਠੰਡੀ ਦਬਾ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਗਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਵਾ ਥੱਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ ਇਹ ਫੇਰ ਗਲੇ ਵਿਚ ਆਏਗੀ, ਖਾਣੇ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਸਾਧਕ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਥੱਲੇ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੂਲਾਧਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਗਾਉਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਨਿਕਲ ਨਾ ਜਾਏ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਦਰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਏਗਾ ਦਰਦ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਗੜਗੜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੀ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਚੁਲੀਆਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੀਓ ਤਾਂ ਜੋ ਹਵਾ elementary canal ਵਿਚ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਹਾਰ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜੋ, ਕਣਕ ਜਾਂ ਚਾਵਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਿਓ ਵਿਚ ਬਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਜੋ ਪੇਟ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਆਂਤੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿੰਨੀ ਵਧ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸੀ ਕੁੰਭਕ ਲਗਾ ਸਕੇਗਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਵੱਧ ਉਹ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਵਾ ਸਾਰੀ elementary canal ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਏਸੇ ਨੂੰ ਯੋਗੀ ਹਵਾ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੁੱਧ ਤੇ ਫਲ ਹੀ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸੀ ਕੁੰਭਕ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਮਿੰਟ ਲਈ ਕਰ ਸਕੇ ਉਦੋਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਯੋਗੀ ਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਟਿਕਾਣ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓਗੇ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਭਿਆਸ ਕੁੰਭਕ ਲਈ ਜਾਗਰਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਚੰਚਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਵਧੇਰੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਫੇਰ ਆਰਾਮ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਖਤੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਹਰੇ ਛੋਲੇ, ਪੀਸੇ ਹੋਏ, ਤਲੇ ਹੋਏ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਬਾਜਰਾ, ਚਾਵਲ, ਘਿਓ ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਲੂਣ। ਇਹ ਆਹਾਰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਹਾਰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਹਵਾ elementary canal ਵਿਚ ਸੌਖੀ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਆਹਾਰ ਬਦਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਤਰਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਬਲੇ ਜੌਂ, ਦੂਸਰਾ ਖਾਣਾ ਭਾਵ ਕਣਕ ਆਦਿ ਕੋਈ 21 ਵੱਡੇ ਚਮਚ ਹੀ ਲੈਣੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਦਿਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਖਮੀਰੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਘਿਓ, ਦੁੱਧ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮਿੱਠਾ ਫਲ। ਕਣਕ ਪੀਸ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਉਹ ਉਬਾਲ ਕੇ ਖਾਣੀਆਂ, ਨਾਲ ਦਹੀਂ ਅਦਰਕ, ਧਨੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਸਾਲੇ ਲੂਣ। ਕੁੰਭਕ ਦੀ ਗਰਮੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਸਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘਿਓ ਵਿਚ ਭੁੰਨ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸੰਪੰਨ ਕੁੰਭਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 15000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕੁੰਭਕ ਕਰੋ ਫੇਰ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਇਕ ਦਮ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਕੁੰਭਕ 15,000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਕਰੋ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਉਸ ਤੋਂ ਪਸ਼ਚਾਤ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਚਾਰ ਇੰਚ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੱਕ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਮ ਓਨੀ ਹੀ ਹਵਾ ਉਸੇ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਕਰੋ, ਓਸੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹਵਾ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਕੇ 60,000 ਦਾ ਕੁੰਭਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵ 60,000 ਸਕਿੰਟਾਂ ਦਾ ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਨਿਪੁੰਨ ਯੋਗੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਕੁੰਭਕ 12,000 ਤੱਕ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀ (ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੇ 20 ਮਿੰਟ ਬਣਦਾ ਹੈ) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10 ਮਿੰਟ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ। ਫੇਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਕਰੋ ਫੇਰ 10 ਮਿੰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਲਗਾਓ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰੋ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਇਹ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੀ ਨਾਜੁਕਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ ਅਭਿਆਸੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲ ਜਾਏਗਾ। ਅਭਿਆਸੀ ਪਰਾ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਆਪ ਭੁੱਲ ਜਾਏਗਾ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਆਸ ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਲਈ ਰੋਕੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਗਰਣ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ 3000 ਤੋਂ 5000 ਤੱਕ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਵੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੁਤਕੁਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਾਧਕ ਛੇਤੀ ਉਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਕੁੰਭਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ ਆਹਾਰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਿਹਦਾ, ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਰਹੇ। ਵਧੇਰੇ ਘਿਓ ਤੇ ਤੇਲ ਵਾਲਾ ਆਹਾਰ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾੜੀਆਂ ਤਰ ਰਹਿਣ ਸਰੀਰ ਤਰ ਰਹੇ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਧੀਰਜ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਫਲਤਾ ਅਵੱਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ।

(-----)

(ਪੰਨਾ 58 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਜਦ ਤਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਕਮਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦਾ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਦਾ, ਮਿਹਨਤ ਦਾ, ਸਦਾ ਆਸਰਾ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਜਗ ਵਿਦਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਪਾਹੀ ਹਥਿਆਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ, ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ, ਉਦਮ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਚੰਗੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬੰਨੇ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ। ਜਿਥੋਂ ਈਸ਼ਵਰ ਪਾਸੋਂ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਮੇਲ ਮੰਗੀਏ ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਗਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਉਦਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਅਨੇਕਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀਆਂ ਰੁਕੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਣ ਨਾਲ ਸਫਰ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਫਰ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਤੈਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਖੂਬ ਆਖਿਆ ਹੈ -

ਪੁਛਤ ਪਥਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗ ਨ ਧਰੈ ਪਗਿ,

ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸੇ ਜਾਈਏ।

ਪੁਛਤ ਹੈ ਬੈਦ ਖਾਤ ਅਉਖਧਿ ਨ ਸੰਜਮ ਸੇ,

ਕੈਸੇ ਮਿਟੇ ਰੋਗ ਸੁਖ ਸਹਜ ਸਮਾਈਐ।

ਪੁਛਤ ਸੁਹਾਗਨ ਕਰਮ ਹੈ ਦੁਹਾਗਿਨ ਕੇ,

ਰਿਦੇ ਵਿਭਚਾਰ ਕਤਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ।

ਗਾਏ ਸੁਨੇ ਆਖੇ ਮੀਚੇ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮ ਪਦ,

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਗਹਿ ਜਚਿ ਲਉ ਨ ਕਮਾਈਐ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ, ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਛਡਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਐਵੇਂ ਜਬਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣੀਆਂ

ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਬਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਤੇ ਡੇਰੀ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਸਤ, ਡਰਪੋਕ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਜੀ ਚੁਰਾਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਧ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਹੁੰਚਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਧੁਪ ਤਕ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਪਾਣੀ ਉਸੇ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰਖੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵੀ ਉਸੇ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀ ਤਾਕਤ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੇ ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਉਦਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜਾ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਪਵੇਗਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਪੈਂਡਾ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਦੇ ਕਦਮ ਉਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ 'ਉਦਮ' 'ਮਿਹਨਤ' ਤੇ 'ਅਭਿਆਸ' ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੂਜੇ ਨਾਮ ਹਨ।

ਦਸਮੀ ਦਸ ਦੁਆਰ ਬਸਿ ਕੀਨੇ ॥

ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਨਾਮ ਜਪਿ ਲੀਨੇ ॥

ਕਰਨੀ ਸੁਨੀਐ ਜਸੁ ਗੋਪਾਲ ॥

ਨੈਨੀ ਪੋਖਤ ਸਾਧ ਦਇਆਲ ॥

ਰਸਨਾ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਬੇਅੰਤ ॥

ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵੈ ਪੂਰਨ ਭਗਵੰਤ ॥

ਹਸਤ ਚਰਨ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕਮਾਈਐ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਸੰਜਮੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

(-----)

ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਆਯੁਰਵੇਦ ਭੀਸ਼ਗ ਆਚਾਰੀਯ।

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ, ਪੂਰੀ।

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ

1. ਕੇਸ ਸਫੈਦ ਜਾਂ ਵਾਲ ਝੜਨੇ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕ ਕੀ-ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਕਾਕਾਈ ਸੈਂਪੂ ਨਾਲ ਵਾਲ ਧੋਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਡਾਈ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਨੌਜੁਆਨ ਤਾਂ ਵਾਲ ਉਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਘੋਨ ਮੋਨ ਹੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੰਬੇ-ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਹਾਰ (ਭੋਜਨ) ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਾਲਾਂ ਲਈ ਕੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਵਾਲ 95% ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੰਬੇ, ਸੰਘਣੇ ਵਾਲਾਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਖਾਣੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ (ਵੈਜ਼ਨ) ਭੋਜਨ ਜਿਵੇਂ - ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਪਨੀਰ, ਸੋਇਆਬੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਪਦਾਰਥ ਉਤਨੇ ਹੀ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਤਨੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਗੁਰਦਾ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੁਟਾਪਾ ਵੱਧ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਵਾਲ ਸੁੱਕੇ-ਸੁੱਕੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰੋਂ ਦੇ ਸਾਗ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੋਂ ਅਤੇ ਪਾਲਕ ਦੇ ਸਾਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਟਾਮਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਾਜਰ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਟਮਾਟਰ ਵਿਚ ਵੀ ਏ ਵਿਟਾਮਿਨ ਖੂਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ, ਦਹੀਂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਉਤਨਾ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਗਿਲਾਸ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜਿਗਰ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਭੋਜਨ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਘੱਟ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਵਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਵੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ.ਸੀ.ਡੀ ਉਤਨੇ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿਤਨੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਰੋਟੀ ਘੱਟ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਟਮਾਟਰ, ਮੂਲੀ, ਗਾਜਰ ਆਦਿ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਾਵੇ, ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਪੀਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੰਜ-ਛੇ ਗਿਲਾਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਪੀਣੇ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਤਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਸਿਗਰਟ, ਸ਼ਾਰਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਵਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੁਦਰਤੀ ਭੋਜਨ ਉਤਮ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਰੱਖਣੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਆਪ ਦੇ ਵਾਲ ਲੰਬੇ ਹਨ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਧੀਆ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਧੋਵੋ, ਜੇ ਵਾਲ ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਧੋਵੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਲਾ ਲਵੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਲਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਲ, ਮਿੱਟੀ, ਧੂੜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਪਕੜਦਾ ਹੈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੰਘੀ ਜਾਂ ਬੁਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ।

1. ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਉਪਚਾਰ - ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਸੈਂਪੂ (ਸਿੱਕਾ ਕਾਈ ਵਗੈਰਾ ਦਾ) ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਂਪੂ ਦੀ ਥਾਂ ਰੀਠਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਔਲੇ ਦਾ ਚੂਰਣ, ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ, ਨਿਚੋੜ ਲਵੇ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਵੋ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹਾਨੀਰਹਿਤ ਹੈ। ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਇਮ ਤੇ ਚਮਕੀਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਂਪੂ ਨਾਲ ਧੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰ ਤੇ ਔਲੇ ਦਾ ਤੇਲ ਜਾਂ ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਤੇਲ, ਖੂਬ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰੇ ਕਰੀਬ 10-15 ਮਿੰਟ ਤੱਕ।

2. ਸੁਹਾਗਾ ਖਿੱਲ - ਖਿੱਲ ਹੋਇਆ ਸੁਹਾਗਾ ਰਗੜ ਕੇ, ਪੀਸ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਵੋ। ਉਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਵੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3. ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਫਲਾ (ਹਰੜ, ਵਹੋੜਾ, ਔਲਾ) ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਦਿਉ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਵੋ।

4. ਸਿੱਕਾਕਾਈ, ਔਲੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਮਲ ਕੇ, ਪੁਣ ਕੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਵੋ।

5. ਔਲੇ ਦਾ ਰਸ, ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਵਾਲਾਂ ਤੇ ਲੇਪ ਕਰੋ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਲ ਲੰਬੇ ਤੇ ਕਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

6. ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਿੱਕਾਕਾਈ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਬੀਜ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੋਵੋ।

7. ਤ੍ਰਿਫਲਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਪੁਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿਰ ਧੋਵੋ।

8. ਕੱਚੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਰੀਠੇ ਦਾ ਪਾਣੀ

ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਧੋਵੇ।

9. ਸਿਰ ਧੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ, ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਰਗੜੇ ਫਿਰ ਸਾਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰ ਲਵੇ।

10. ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ ਵੇਸਣ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਰਗੜੇ ਫਿਰ ਸਾਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਸਾਫ ਕਰੇ।

11. ਰੂਸੀ (ਸਿੱਕਰੀ) ਵਾਸਤੇ ਗਲੈਸਰੀਨ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਗਲੈਸਰੀਨ ਵਿੱਚ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ ਮਿਲਾਵੇ।

12. ਸੁੱਕੇ ਔਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਪਾਊਡਰ ਬਣਾਵੇ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲਾਵੇ, ਵਾਲ ਕੌਮਲ ਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

13. ਪਿਆਜ਼ ਦਾ ਰਸ, ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ, ਔਲੇ ਦਾ ਰਸ ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਖੂਬ ਔਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਗੜੇ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਧੋ ਕੇ ਔਲੇ ਦਾ ਤੇਲ ਲਾਵੇ ਇਹ ਨੁਸਕਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਸਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਘਰੇਲੂ ਸੁਖੈਨ ਨੁਸਖੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਕੋਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇ।

ਨੋਟ - ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਕੇਂਦਰ ਪੂਰੀ ਵਲੋਂ ਕੇਸ ਰੱਖਿਆ ਅਜਮਾਇਸ਼ੀ ਯੋਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਅਤੇ ਕੇਸ ਰੱਖਿਆ ਅਜਮਾਇਸ਼ੀ ਯੋਗ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

(ਪੰਨਾ 53 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਸਤੇ ਜਿਵੇਂ ਆਹ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ। ਆਹ ਦਰਖਤ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਬੀਜ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਣੇ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਕੌਂਪਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟਾਹਣੇ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੱਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਫਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ 'ਚ ਬੀਜ ਫੇਰ ਪਿਆ ਹੈ-

ਬੀਜ ਬੀਜ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ ॥

ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੩੬

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਪਰ ਉਹ ਜਦ ਸੰਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਫੇਰ ਆਪੇ

ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ, ਭਰਮ ਪੈ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ -

ਬਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. M. CHARITABLE TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

with in India

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

ਰਿਨਿਊਵਲ

ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual		Life
			U.S.A.	50 US\$	500 US\$
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.K.	30 \$	300 \$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	Aus.	80 \$	800 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Europ	50 Euro	500 Euro
life	Rs.2000/2080				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ

ਫਰਵਰੀ

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ

ਅਗਸਤ

ਸਤੰਬਰ

ਅਕਤੂਬਰ

ਨਵੰਬਰ

ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail .....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਨੋਟ

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਗਤਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸਰਬ ਹਿੱਤਕਾਰੀ, ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿੱਤ ਅਜੋਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਭਰੇ ਯੁੱਗ ਅੰਦਰ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿਰੋਗ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁਕੀ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੁਰਵੈਦਿਕ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਅਦਭੁਤ ਖੀਰ ਦਾ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਛੱਕਣ ਨਾਲ ਸਾਹ, ਦਮਾਂ ਪੁਰਾਣਾ, ਸਿਰ ਦਰਦ, ਨਜਲਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਘਟ ਰਹੀ ਜੋੜ, ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ ਫੇਫੜਿਆਂ, ਕੈਂਸਰ ਆਦਿ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਬਚਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 8 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂਕੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੩	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਅਾਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਪਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਸਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸਿਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂਕੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੧)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੨)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੩)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੪)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੫)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path' (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

At a point of time, Tenth Guru Sahib was having his abode at Talwandi Sabo. Many devotees came to him. A chieftain of the area named Dalla rendered much service to the Guru. Once he kept performing guard duty all through the night. Whenever Guru Sahib called out: 'Who is on guard duty?', he replied, 'It is I, Dalla.' In the morning when Guru Sahib came to the holy gathering, he said, "Bhai Dalla! we are very much pleased with your service. Ask for whatever you like so that we can get it for you from Guru Nanak Sahib."

Dalla started thinking - 'What should I ask for?' he thought - 'I have enough land; children too I am blessed with; then number of cattle I have also is quite sizable; I enjoy good health and have a lot of money.' After much reflection, he said, "O Sovereign! if you wish to give me anything, give me stool-space in your court."

Guru Sahib became silent and serious. Dalla said, "Sir! I have not shown greed; I have asked for only a stool-space in your court."

Guru Sahib said, "O Dalla! ask for the world, we can get you the empire of the world. It is an ordinary thing for us to get you throne of Delhi. You may ask for

miraculous spiritual powers, a large progeny, prosperity for your coming generations, we can get all these for you. But my dear! you are asking for a stool-space in the Divine Court? If you ask for a needle-eye space in the Divine Court, we cannot give you even that much space."

He was surprised and said, "Sovereign! on one hand, you are ready to give me the kingdom of the world and miraculous spiritual powers, while on the other hand, you say that I cannot get any space in the Divine Court."

Guru Sahib said, "O Dalla! so far you have not become aligned with me. Go! and ask any Gursikh about it."

Dalla came out. There was sadness and disappointment on his face.

A Gursikh asked him, "Bhai Dalla! why are you sad?"

Dalla related the whole incident: "O Gursikh! today the Guru had become pleased with me and from his lips he uttered - we can get for you whatever you ask. I asked for a stool space in the Divine Court. Guru Sahib refused to grant my request and said, 'O Dalla! stool - space is rather too much. If you had asked for even a needle-eye-space, I could not have given you even that little.'"

The Gursikh said, "The reason is that you have not adopted Tenth Guru Sahib as

your Guru (Holy Preceptor) and received the Guru's chant from him. Until you receive the Guru-chant, you cannot become anyone's disciple." A million times you may go to Beas, to the *Radha Soamis*, but until you receive their 'name', nobody will call you a *Radhasoami*. You may go to any saint or holy man, but unless you receive the 'Name' from him, you do not become aligned with him.

So long as you do not fulfil the 'maryada' (religious practice and tradition) followed in the Guru's abode, you cannot become aligned with *Guru Granth Sahib*. You should not have any doubt on this score. If you have any doubt, dispel it, because *Gurbani* is very clear on this issue.

So, when Dalla asked how he was not the Guru's disciple, the *Gursikh* said, "You have not received the boon of the Name from Guru Sahib." He said, "I know the 'Name' all right. You recite 'Waheguru - Waheguru' (God's Name) and so do I. I tell the beads of a rosary also by sitting properly on the floor. I utter God's Name with the tongue too."

He said, "O Dalla! you may recite God's Name for a hundred years, but if a *Guruward* recites God's Name for a 'ghari' (one *ghari* = 22.5 minutes), that is of greater importance and significance. Your effort of a hundred years will go waste."

He said, "I accept him as my Guru." The *Gursikh* said, "It is not a question of accepting or believing."

Dalla said, "My forefathers also had faith in the Guru. That is why we kept sending big offerings like horses etc. for the Guru through the 'masands' (tithe-

collectors). Haven't we as yet become aligned with the Guru?"

The *Gursikh* said, "O Dalla! your present relationship is worldly, not spiritual. The Guru does not forge a spiritual relationship with the devotee until the latter receives the boon of the Name from the former. When the Guru bestows the Name on the devotee, he comes to his help both in this world and in the Divine Court. Try to understand this truth, that until you become aligned with the Guru in this manner, you cannot obtain the Divine essence." He explained this thing in a very simple and intelligible manner -

*Refrain: If you want to meet the Tenth Guru sporting a crest,
If you want to meet the Tenth Guru holding a falcon,
Partake of 'Khanda's amrit' (Nectar prepared with a two-edged sword).*

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਮਿਲਣੈ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ,
ਜੇ ਮਿਲਣੈ ਵਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ।

'True Lord has made the holy congregation His true throne.

Fearless and Formless Lord's image, Guru Nanak was acknowledged as the supreme among the Sidhas (Divines).

Guru Nanak's Tenth Form (Guru Gobind Singh Ji) worshipped the Timeless One, while administering 'amrit' (baptismal nectar).

Drink thou 'Khanda's amrit' (baptismal nectar prepared with a khanda - two edged sword) to make thine life fruitful.

Creating the Khalsa (the Pure) the Guru kept them in his company.

Those turning away from the Khalsa suffer. Blessed is Guru Gobind Singh, both Guru and disciple.'

Bhai Gurdas Singh, Var 41/1

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।
 ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।
 ਗੁਰੁ ਸਿਮਰ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।
 ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।
 ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।
 ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ॥

The *Gursikh* said, "O Dalla! what hesitation do you have in taking 'amrit' (baptismal nectar)? Tenth Guru Sahib himself, whom you call the Perfect True Guru, partook of it from the *Panj Piaras* (Five Beloved Ones) by requesting them. When Guru Sahib himself partakes of it, then what objection can we have about taking it? So, partake of 'amrit' and receive the Name-boon from the Guru; then why ask for stool-space in the Divine Court, you may occupy even 'murrabas' (one *murraba* = 25 acres); there is no dearth of land."

So, in this way, until the *Guru* (Holy Preceptor) is adopted in the prescribed manner, there is no salvation, there is no union with the Lord. In the *Guru's* abode, Nine *Gurus* used to give the boon of the Name Divine through 'charan-amrit' (wash of their lotus feet). Tenth *Guru Sahib*, by conferring Guruship on *Guru Granth Sahib*, has described the Holy Scripture as the manifest form of the "Shabad Guru Onkar" (Formless Holy Word). No doubt all the expanse of creation is a manifestation of the Formless One, the Name-melody, the holy Word *Brahm* (Creator), but if there is any pure form that is *Guru Granth Sahib*, while in the rest there is some *Maya*-impurity. Our physical forms are all *Maya*. No doubt we are all His images, but thoroughly impure. This (*Guru Granth Sahib* and the 'bani' enshrined therein) is pure form -

'From the Primal One has emanated the

'bani' (Guru's utterance).'
 ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ॥

P. 628

It has descended from the Primal Divine source, the Court Divine -

'As the Word of the Lord comes to me, so do I utter, O Lalo.'

P. 722

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
 ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ॥

Guru Granth Sahib is a real manifestation of God. When you accept *Guru Granth Sahib* as the *Guru* (Holy Preceptor), then the boon of the Name will be bestowed on you by the *Panj Piaras* (Five Beloved Ones) with one voice. 'Amrita' (baptismal nectar) is not merely sweet water. There is spiritual power in it, holy congregation! It has been tested again and again. Now I do not have time to describe all these. If time permits. I shall describe them tomorrow.

'By bestowing 'Khanda-batta amrit' (Nectar prepared in an iron bowl with a two-edged sword) on his *Sikhs*, Tenth *Guru Sahib* entrusted to them the duty of acting as 'saint-soldiers' too and conferred on the them the title of 'the *Khalsa*' (the Pure) -

'The Khalsa is fashioned in my own characteristic image.

In the Khalsa do I abide.' Sarb Loh Granth

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥
 ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥

Who is the *Khalsa*?

'The true Khalsa is one who experiences the ecstasy of self-realization.

There is no difference between God, I and him.' Sarb Loh Granth

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
 ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਸੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

'When the Perfect Divine Light is lit within the body, then know the Khalsa to be pure.'

Khalsa

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ, ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

Unless the Divine Light shines within man, he is impure and the world is full of such persons. He is a 'Khalsa' when Perfect Divine Light is lit within him and his five illusions are annulled. Guru Sahib made his Sikhs 'Khalsa' (the pure) and entrusted to them the task of rendering service -

*'The Khalsa is God's own army.
The Khalsa has emerged as a result of God's will.'*
Sarab Loh Granth
ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥

The ideal of the Timeless One was infused in him fully.

There is water in the earth, but this water cannot be drunk and drawn out, unless and until a bore is made. First, bore is made; then filters are inserted and alongwith them are put pipes. Thereafter, a reflex valve is fixed. Then, coming up, fan, motor etc. are fixed before electric current is passed. When the electric button is pressed, water does not flow immediately. Even if you continue pressing it for 100 years, water won't come out. Water has to be put into the pipe from above, and when it gets filled upto the reflex valve, the underground water will rise upto that level. When we put water for the second time, water level will rise further. When we put water again, water level will rise still higher, and when it gets filled up to the reflex valve, flow of water starts automatically. Then we won't have to put water every time. Similarly, Guru Sahib says -

'Inside the home (self) lies a storeful of 'amrita' (nectar), of which egoists the joy have not tasted.

*Just as the musk deer knows not its own musk and wanders about guiled by doubt,
So an apostate abandons 'amrita' (nectar) and amasses poison.
Himself has the Creator deluded him.'*

P. 644

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ॥

The 'amrita' (nectar) was within us all, but we were looking for it outside -

'(Inexpressible is the Lord's truth unknowable).

This by gods and men, godly men, by sages with spontaneous inspiration is stated.

Their ambrosial words spontaneously are uttered,

As to the Lord's lotus feet are they devoted. These, by contemplating the Sole inaccessible Lord immaculate,

Their heart's desire have achieved.' P. 453

ਸੁਰਿ ਨਰ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸਹਜਿ ਵਖਾਣੀ ਰਾਮ ॥

ਸਹਜੇ ਵਖਾਣੀ ਅਮਿਉ ਬਾਣੀ ਚਰਣ ਕਮਲ ਰੰਗੁ ਲਾਇਆ ॥

ਜਪਿ ਏਕੁ ਅਲਖੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਮਨ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥

Guru manifests the 'amrita' from within the self -

'The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.

There is deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it cannot be described.' P. 293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

Guru Sahib states this even more clearly -

'Nectar is the Name of the Lord God, O my Soul. By the Guru's instruction or teaching is the Name-nectar obtained.' P. 538

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

By following the Guru's teaching do we obtain this Name-Nectar.

Meanings: Listen O my mind! Nectar is the Name of the Lord.

ਭਾਵ ਅਰਥ - ਸੁਣ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੈ ।

'Nectar is the Name of the Lord God, O my soul. By the Guru's instruction is the Name-Nectar obtained.' P. 538

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

When we adopt and embrace the teachings of *Guru Granth Sahib*, then the stream of this Name-Nectar will start flowing continuously.

'Poisonous is the pride of worldly valuables, O my soul ...' P. 538

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ ..... ॥

Egoism, *Maya* (Mammon or material riches), delusion and ignorance are all poison. Man is in a swoon or trance. He is not able to know himself. From this swoon, how will he wake up? Guru Sahib says -

'... through God's Name-Nectar this poison is eliminated.' P. 538

..... ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

When by receiving '*amrita*' from outside, it is manifested and revealed within the self, then this poison will be removed. Holy congregation! in the Guru's abode, the process of adopting the Guru is completed by partaking of '*amrita*'. If somebody says that he will remain a *Sehajdhari* Sikh (without partaking of '*amrita*' and following the Sikh *rehat maryada* - practice and tradition), he is mistaken. Gradually, these '*Sehajdhari*' Sikhs will join the mainstream of *Sikhism*. The rest are fools -

'He who sports unshorn hair without partaking of 'pahul' (baptismal nectar) is a

foolish sham Sikh.'

ਧਰੇ ਕੇਸ ਪਾਹੁਲ ਬਿਨ ਮੁਰਖ ਭੇਖੀ ਸਿਖ ॥

Such a one is foolish and false, who pretends and shows himself to be a Sikh. To him Guru Sahib says - "You are not a Sikh at all. You have nothing to do with *Sikhism*. You only pay obeisance to *Guru Granth Sahib*; continue doing so. If you are doing '*path*' (reading of *Gurbani*), you may continue doing so; you may continue giving charity. But you have no relationship with the Guru, for you have not yet aligned yourself with the Guru." Don't be obstinate about these matters. The sooner you come to the Guru's refuge, the better will it be because who knows when death may strike.

Many years ago, we administered '*amrita*' (baptismal nectar) at Badheri. There a devotee lived in the house of Sarwan Dass. He passed away a week after partaking of '*amrita*'. He met him in the dream. Perhaps, his name was Iqbal Singh. He said, "Well! I am leaving." His consciousness reached the place where the accident had taken place in Badheri square. It was 4 O'clock and he saw him rising from his body saying - "I am going." He asked, "Who is this with you?"

He said, "This is my True Guru who has come to take me."

He woke up and sat. His dream was broken, and when the day dawned a little, he called out to his family who lived alongside. The man's wife said, "He hasn't come in the course of the night." He said, "Sister! I have seen a vision that your husband has met with an accident." Instantly, as they went there, they found

that the accident had taken place. Look! he had just become aligned with the Guru and the Guru took care of him. So, in this way, holy congregation! we do not know when death may come. The sooner we become aligned with the Guru, the better will it be. However, we have administered 'amrita' to 4500 persons here in Chandigarh. Outside, we have administered 'amrita' to about 50000 persons. Even then, many are left behind who remain thinking of adopting the Guru.

So, when this subject of adopting the Guru was discussed by that *brahmchari* (celibate) with Baba Amar Dass Ji, the former's words caused him great pain and kept ringing in his ears. We shall talk about it tomorrow.

CHAPTER - 3

Invocation: True and supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.' P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਪੰਨਾ - 256

'After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O master, Nanak's prayer is:

"Attach me to Thy devotional service.' P.289

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਪੰਨਾ -

289

' He who makes obeisance unto the Primal Being, the Lord of men,

I am a sacrifice , a sacrifice unto such a Guru, Who himself is emancipated and emancipates me as well.

O Lord, which of Thine countless and numerous merits should I praise, when there is no limit and end to them.

Lacs upon lacs and countless millions are the Lord's virtues,

but rare indeed is any such person who reflects on them.

Beholding my Beloved, I am wonderstruck, wonder struck, wonderstruck and am imbued deep red.

Says Nanak, the saints enjoy God's elixir (Name) as doth the dumb his sweets, who smiles tasting them.' p.1301-1302

ਨਾਰਾਇਨ ਨਰਪਤਿ ਨਮਸਕਾਰੈ॥

ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਹਿ ਤਾਰੇ॥

ਕਵਨ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ

ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਛੁ ਪਾਰੈ॥

ਲਾਖ ਲਾਖ ਲਾਖ ਕਈ ਕੋਰੈ ਕੋ ਹੈ ਐਸੇ ਬੀਚਾਰੈ॥

ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਹੀ ਭਈ ਹੈ

ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਰੰਗਾਰੈ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਰਸੁ ਆਈ ਹੈ

ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੁੰਗਾ ਮੁਸਕਾਰੈ॥

ਅੰਗ - 1301

Refrain: By Name meditation are annulled sorrows,

While service brings honour.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

'By devotion in the world

Shall ye get a place at the Divine Portal.

Then, says Nanak, in joy may you gambol.'

P.26

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ॥

ਅੰਗ - 26

Revered saintly congregation! loud be thy utterance, 'True and supreme is God's Name'. During the last two days, you have been listening about devotional service and Divine Name meditation, which are two very important things in Gurmat(Sikhism). You have to imbibe them after fully understanding how service is

performed and how Divine Name meditation has to be practised. So long as we don't understand them, it is breaking one's head over them, because everything has a formula and system. In machinery, if you fail to press one button, it does not work. Even if you have machinery worth lakhs, you cannot make a film without knowing the formula and system. Not knowing about this subject fully, we cannot achieve it by sheer force. The film-maker makes a film with great effort, but if just a single flaw is left, all effort and expenditure will go waste. Neither is there any defect in the camera, nor in the characters. The defect is in the cinematographer. Similarly, there is neither anything lacking in meditation, nor in the person rendering service. So long as we do not understand the basic principle of Gurmat, we cannot achieve good results. Doubt will come in our mind- 'I practise Divine Name meditation and render service too. Then why doesn't my service bear any fruit, and why doesn't my practice of Divine Name meditation lead me to any spiritual path?' Therefore, during the present series of discourses, on the first day, I had submitted that Divine Name meditation is the cure of all ailments and sufferings. It was not a random statement casually made in religious discourses. I stated not just by way of saying this. I said this after having practically tested it in life.

A 'bhैया' (a native of U.P. or Bihar) from U.P. came to me. He brought his brother to me and said, "Sir, he is ill." I said: "We have only Gurbani; we have no other medicine. Of the two who can read?"

He said, "Kindly dictate me in Hindi, I will read." Then I said, "Four things should not enter your house--meat, alcohol, eggs and tobacco. Will you be able to practise this disciplinary code?"

He said, "Yes sir! we will follow this code."

Then I said, "Is there any gurdwara near your house?"

He said, "There is one at a distance of 15 miles from our house. Our district is Mainpuri."

I said, "All right! continue reciting this *shabad* (hymn) along with the '*Moolmantra*'."

When you set out from home, say only this much- Blessed is Guru Nanak Dev Ji!! Blessed is Guru Nanak Dev Ji!! When somebody comes tell him - Utter 'victory to Guru Nanak Dev Ji', so that in his ears too may fall Guru Nanak Sahib's name. In the gurdwara, you have to sweep with the broom. Bring dust of the devotees' feet from there and apply it on the body part where the malady is.

It is a simple and straight thing. It is no medicine, it is a matter of faith and revealing the miraculous aspect of Gurbani. He did as he was instructed. He did not go home, but continued doing this here. He was working in the Swaraj Factory. After recovering, w

hen he came after 40-42 days, he was in good health.

I said, "What is the matter?" His name was Yadav.

He said, "Sir! my brother has got

well.”

I said, “ What was the ailment?”

He said,“ Sir, it is not proper to be disclosed.”

I said, “ But you must tell me what it is.”

He said, “ Sir, he was suffering from

T.B. First, we got him treated at Kashi, then in Delhi. Now we were getting treatment from the P.G.I Chandigarh. There a Singh happened to be standing. He advised us to seek assistance of Gurbani. I am surprised to see that Gurbani has such glory and power that even a person like us living far away has been cured by uttering Guru Nanak Sahib’s name and reciting Gurbani. It is a very big thing. I have made this submission to show that Gurbani is not for the Sikhs only. Whosoever- ghost, prēt, goblin and animal- hears it will find his sufferings and ailments annulled. Even then we say- 'Those who read Gurbani and listen to it are themselves ill'.

There is a difference in their reading and listening. So long as we do not understand this, we cannot achieve any fruitful results. This subject was explained in great detail in the second discourse. So today also, you should listen attentively. Hear ‘bani’ with the ears, listen to the discourse and testing with your intellect what is being discussed, imbibe it in your heart. Thereafter, when your turn comes, all of you should sing loudly. These simple refrains everybody can sing. The essence of the ‘shabad’ (hymn) we sing in a simple language, so that we may not get bored.

Secondly, many devotees owing to being new and having a harsh voice start dozing. So holy congregation remain fully alert and attentive. You have come here to receive a great fruit or reward-

‘Merit or reward of million-fold yagyas (sacrifices) comes to those who listen to and sing God’s praises.’ P.546

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ॥ ਅੰਗ - 546

So such is Guru Sahib’s edict. Recite like this-

*Refrain: Let us hear Gurbani with the ears
And with the tongue recite the
Name.*

ਧਾਰਨਾ - ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੀਏ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ

ਜਿਹਬਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੀਏ।

*‘O my mind, bear thou love for the Lord.
With thine ears, hear the Lord’s praises
and with thy tongue, sing thou songs of
His glory.*

*Seek ever holy company and contemplate
the Lord.*

Thus from a sinner, thou shalt be holy.’

P.631

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ॥

ਸ੍ਰਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ॥

ਕਰਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਿ॥

ਅੰਗ - 631

By coming to the holy company sins of millions of births shall be destroyed. So, all of you who were present yesterday, had heard that God’s Name cannot be obtained without the Guru. Even making mention of a person without the Guru is bad and evil.

‘Brother! without the Guru’s guidance comes not illumination.

*Know this from Brahma, Narada and Vyas,
author of the Vedas.’ P.59*

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ॥

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - 59

You may inquire from the high and

exalted, how bad it is considered to be without a Guru(Holy Preceptor). Second submission which I had made was—‘What kind of Guru should one align with?’

*‘He who shows the Lord's abode within men's mind home,
He alone is the Perfect True Guru.’*

P.1291

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - 1291

He, who shows my home and God's abode in this body, is the perfect and true holy Preceptor. Man has three kinds of homes. One is made of brick and stone, which we call our home. This is not the abode of our self, it is the abode of our body. The 'I' within me does not need any house because 'I' is not something that can be imprisoned in the four walls of a house. My true form is the 'soul' –

*‘My self ! in aspect art thou the image of
Divine Light:*

Thy own exalted origin realize.’ P.441

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - 441

For that soul or self, this physical body is the home, and in that home, there is another home in which abides the Lord God, which is called 'so ghar'(the Mansion) 'nij ghar'(His own Abode) and 'thir ghar'(Abode of Poise). Therefore, he who shows that 'Home' and makes man realize that 'Home' and enables him to listen to the celestial musical instruments ringing there, is the 'Satguru' (True and Perfect Holy Preceptor), while the rest are immature and imperfect. Holy men have written about four kinds of Gurus(Holy Preceptors). Guru Sahib says—First is 'Kacha Guru' (raw or immature)-

‘From a raw Preceptor comes not liberation.’

P.932

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੁਆ ॥

ਅੰਗ - 932

With him you cannot talk about attaining emancipation. You cannot attain liberation.

Second is a pretentious Preceptor, who keeps agents who praise him and his attainments day and night. He distributes favours to them and gives them money to lure people to him saying- 'This Guru is a man of deeds and miracles. His words prove to be true. He can read other people's thoughts.' But in fact, he is incapable of doing anything. He cannot liberate his followers.

Once the Sovereign Sixth Guru Sahib was on a visit to village Ladhaikay in Ferozepur District. He was standing outside the village. On one side, there was a thick growth of elephant grass and from within it something was coming creating a noise.

The Gursikhs said, " O Sovereign ! there is a noise on this side. Let us see what it is."

Guru Sahib said, "Let it come, it is nothing."

A huge python was coming straight towards Guru Sahib.

The Gursikhs said, " Sir ! the python is advancing towards you."

Guru Sahib said, " It is in great misery and suffering. Let it come to me."

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue Dec., 2011)

When I used to do cultivation at my farm in village Faizganj, Tehsil Bilsaspur, Distt. Rampur, one day I was going to Bareilly. In my car sat an A.S.I. Police. While accompanying me he told me - A diary written by my great grandfather is lying at my home. He was a General in Maharaja Ranjit Singh's army. An entry in the diary reads like this: "I was virtually sold to the Maharaja because I witnessed such an incident that I could not forget throughout my life and decided that I would sacrifice my life for the Maharaja. That incident was of the Maharaja's carrying a poor Muslim's bundle of foodgrains on his head and conveying it at his house. When I saw that old Muslim wailing loudly by falling at the Maharaja's feet, I spontaneously remarked - What a great favour you have done to a poor man! I concluded there and then that the Maharaja was an angel whose heart was filled with sympathy for the poor irrespective of their religion. He treated his subjects as his children, I vowed that I would serve the Maharaja all my life. When the battle of Sabhraon broke out, an English spy came to me and said - Your brother is a General with the English, while you are a General here. Leave the Maharaja. It is your brother who has sent me to you. You will be given a high position in the English army. But I listened

to the voice of my conscience - For money and position shall I betray such a Maharaja in whose eyes all are equal? On my retirement from service, I came home." When this A.S.I. told me about the writing in the diary I was filled with wonder at the nobility of his ancestor. The A.S.I. revealed that there were very many things written in the diary about the Maharaja.

I said to him, "You should have given this diary to a historian like Dr. Ganda Singh, who would have incorporated this incident in his book." But he said, "It is a precious legacy of our family, which I shall pass on to my successors." So there are two things in man's character - humility and pride. So the Guru's edict is - 'Sovereignty, wealth, beauty, pride of caste and youthfulness are five robbers.' So don't take pride even by mistake. Recite like this

Refrain: Be not proud, O Nanak, lest thou should fall headlong ..

ਧਾਰਨਾ - ਗਰਬ ਨਾ ਕੀਜੈ ਨਾਨਕਾ, ਮਤ ਸਿਰ ਆਵੈ ਭਾਰ
-2, 2.

'Should thou have a fine dagger girded at thy waist, and fine charge to ride -

Saith Nanak to such: Be not proud

Lest thou should fall headlong.' P. 956

ਕਮਰਿ ਕਟਾਰਾ ਬੰਕੁੜਾ ਬੰਕੇ ਕਾ ਅਸਵਾਰੁ ॥

ਗਰਬ ਨ ਕੀਜੈ ਨਾਨਕਾ ਮਤੁ ਸਿਰਿ ਆਵੈ ਭਾਰੁ ॥

Namdev Ji said to the king, "Don't be proud, otherwise the load of sins will burden your head. All the high and mighty, who took pride in their power and

pelf, suffered a fall and died.”

Once there was a saint named Bhudhu Shah, a native of Shahpur. He was a well-known holyman. His daily routine was to get up early in the morning, take bath, perform God’s devotional worship and then come to the village-crossing where he had put up an oven. He baked loaves there and served food to all the devotees who came there. One day, a Mughal soldier happened to come there. He asked for food. The saint said, “It is my good fortune that you have come.” Holy persons see none but God in all men. So, they serve God at all times. When Budhu Shah baked loaves for him, a couple of them got a little over-baked. When, in a plate, he served food to the soldier, the later became very angry and he abused the holyman, and even slapped him on his cheek. The saint lived in a calm and composed state. He said, “O Mughal soldier! I don’t have much intelligence. That is why my mother named me ‘Budhu’ (nitwit or idiot). In future, I shall be careful while baking loaves. You have fresh loaves, and leave the overbaked ones. But the soldier did not listen to him and went away in anger. Going a little ahead, he fell off his horse and broke his legs. He was brought back to Saint Budhu Shah. It was he who served him and looked after him, because saints and holymen bear enmity to none. They see no difference between their own kith and kin and strangers. Then he repented very much over his conduct, begged forgiveness and became his devoted follower.

So, the proud and arrogant king sent

a drunken elephant towards Namdev Ji. But when the elephant went near him, he did him no harm, but rather saluted him. However, all those who came near him (elephant) were thrown away. The elephant was called back. Namdev Ji’s mother was praying to God, “O God! save the honour of my son as you had saved Prahlad from Hirnakashyap. My son is in great trouble. When she saw that the elephant had done no harm to her son, her motherly love made her mentally restless. “The proud and obstinate king is bent upon taking the life of my son, “she said to herself. Wailing loudly, she pushed through the large crowds, and coming close to Namdev, she said, “Son! why are you giving up your life? Live for the sake of your mother and family. Save your life for the good of the world. The king’s command is that you should embrace Islam. Then your life will be saved. Son! you see no difference between ‘Rama’ (God for Hindus) and ‘Khuda’ (God for Muslims). ‘Rama’ and ‘Khuda’ are the names of the same Lord God. Abandoning reciting ‘Rama’ ‘Rama’, start reciting ‘Khuda’, ‘Khuda’, or ‘Allah-Allah’.

Refrain: Give up reciting Rama’s Name and start reciting Khuda’s Name -

*ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ,
ਨਾਮੇ ਦੀ ਮਾਈ ਰੁਦਨ ਕਰੇ - 2, 2*

So did wail Nama’s mother.

‘Nama’s mother was wailing,

Saying: Discard Rama; why not to Khuda (God for Muslims) be devoted?

P. 1165

ਰੁਦਨ ਕਰੈ ਨਾਮੇ ਕੀ ਮਾਇ ॥

ਛੋਡਿ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਭਜਹਿ ਖੁਦਾਇ ॥

Namdev Ji said to his mother, “What

kind of advice are you giving to me out of fear? Life and death are in the hands of God. Losing faith in God, should I embrace Islam? You are a weak mother. This physical body is not everlasting; it will be left behind here. It is man's 'dharma' (faith and righteousness) that will go with him to the world hereafter. Mother! my true form is the soul, which is neither cut with the sword, nor burnt with fire, nor is drowned in water. The physical body is mortal; I am not the body; I (my soul) is immortal; sat, chit, anand (truth, intellect, bliss - epithets for God) is my real form. This emperor has no power with which he can harm the soul. Mother, if you are to give me such a weak advice, then listen - neither am I your son, nor are you my mother. Let my body perish, but I am going to sing the praises of my God till my last breath. Recite like this -

*Refrain: Neither am I your son,
Nor are you my mother.*

ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਹਉਂ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ,
ਨਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਏ - 2, 2
ਨਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ, -2
ਨਾ ਹਉਂ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ,.....2

'Said Nama: Neither am I thy child, nor thou art my mother.

Even though this body be destroyed, still the Lord's laudation shall I sing.'

P. 1165

ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਇ॥
ਪਿੰਡੁ ਪੜੈ ਤਉ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ॥

The king thought, "This Hindu has humbled my pride. All the Kazis (Muslim Judges) and Mullahs (Muslim Priests) salute me, but he (Saint Namdev) has no fear.

'Said the king: Kazis and Mullahs pay obeisance to me,

But this Hindu has humbled my pride.'

P. 1165

ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ॥
ਇਨਿ ਹਿੰਦੂ ਮੇਰਾ ਮਲਿਆ ਮਾਨੁ॥

Wise and intelligent persons collectively expressed the opinion, "The king is under a wrong notion. He does not know the greatness and glory of saints and holy men. Even God accepts their word.

'He, whose word is accepted in God's court, whom does he care for?'

P. 186

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ॥

The king is being needlessly obstinate. We will reason with the king that there is a provision in law under which if somebody donates gold equal to the weight of the person under death sentence, his life can be spared." So the wise persons went to the king and made a request to him -

*Refrain: O king, accept gold equal to Nama's weight,
And spare his life.*

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਜਾ, ਨਾਮੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੋਨਾ ਲੈ ਲੈ,
ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਏਸਦੀ -2, 2.

O king! listen to our appeal -

*'Your majesty; listen to our submission:
Take gold equal to Nama's weight.'*

P. 1165

ਬਾਦਿਸਾਹ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨੇਹੁ॥
ਨਾਮੇ ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਨਾ ਲੇਹੁ॥

In great consternation and astonishment the king was saying, "Look! the entire country salutes me, but this man (Namdev) has no fear of me. He has trampled on my honour and pride -

*'Said the king: Kazis and Mullahs pay obeisance to me,
But this Hindu has humbled my pride.'*

P. 1165

ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ॥
ਇਨਿ ਹਿੰਦੂ ਮੇਰਾ ਮਲਿਆ ਮਾਨੁ॥

Look! I am not being able to control

and bridle one man, while everybody else salutes me." These wise persons again requested the king, "Your majesty! listen to our petition. In your law, there is a provision that if gold equal to the weight of the person sentenced to death is given, he can be pardoned." The king said, "I am the ruler of a kingdom stretching over thousands of miles. Heaps of gold are lying in my treasuries. But this is an issue concerning my religious faith. He has brought a dead man back to life. Our people say that he has not revived the dead man but played a trick. So this is a matter concerning religion. If I accept money or gold in this case, I shall be dubbed as avaricious. Then I will be punished in the Divine court.

The king said, "If I accept gold in lieu of sparing Nama's life, I will burn in the fires of hell -

'Said the king: If I take wealth, then I shall go to hell. Should I amass worldly wealth by abandoning my religion?'

P. 1166

ਮਾਲੁ ਲੇਉ ਤਉ ਦੋਜਕਿ ਪਰਉ ॥
ਦੀਨੁ ਛੋਡਿ ਦੁਨੀਆ ਕਉ ਭਰਉ ॥

It is a question of my religious faith. Namdev has to bring the slaughtered cow back to life.

At that moment, the king said, "Listen Namdev! I give you only one 'pehar' (a period of three hours) to revive the dead cow. As the bell rings at the end of the period, your head shall be severed. So, Namdev! if you have revived a Brahmin's son, you must revive the slaughtered cow, otherwise be prepared to die." All the people present there were in a state of great surprise and trepidation, and were

saying, "The king is being very adamant on his condition. The saint is of an exalted status. God is finally bound to come to save him." But some were expressing a contrary opinion, "Earlier God used to come to save the life and honour of His saints. But since the advent of followers of Islam, God has stopped manifesting Himself. So, now God does not come to the rescue of anyone. The world is living in duality." On the other hand, using his chains and fetters as musical instruments, Namdev became absorbed in singing Gods' praises -

Refrain: Nama sang the praise of the Lord, Nama sang, Nama sang.

ਧਾਰਨਾ - ਗਾਵੈ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ, ਨਾਮਾ ਗਾਵੈ, ਨਾਮਾ ਗਾਵੈ -
2, 4.

'Nama with fetters on his feet was clapping his hands in joy

And singing Divine laudations.' P. 1166

ਪਾਵਹੁ ਬੇੜੀ ਹਾਥਹੁ ਤਾਲ ॥

ਨਾਮਾ ਗਾਵੈ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ॥

In a carefree state was Namdev Ji singing the praises of the Lord. No thought or worry crossed his mind. The only faith in his mind was that what pleased his Master was all right. He was happy to live in God's will. He did not think at all of showing his spiritual power. He was only singing God's praises in this manner.

'Nama with fetters on his feet was clapping his hands in joy

And singing Divine laudations.

Should Ganga and Yamuna flow back to their sources,

Nama still would utter the Lord Hari's name.'

P. 1166

ਪਾਵਹੁ ਬੇੜੀ ਹਾਥਹੁ ਤਾਲ ॥

ਨਾਮਾ ਗਾਵੈ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ॥

ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਜਉ ਉਲਟੀ ਬਹੈ ॥

ਤਉ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਰਹੈ ॥

Even if the Ganga and Yamuna flow backwards towards Kailash Parbat (name of the mountain), I will not stop singing God's praises." While singing thus, seven gharis (one ghari = 22.5 minutes) passed. People were counting the time as the gong rang at regular intervals. At last, only half ghari was left. People were extremely worried for nothing had happened so far. God had not come to save Namdev Ji.

Refrain: The Master of the three worlds had still not come, Though passed were seven 'gharis'.

ਧਾਰਨਾ - ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਨਾ ਅਜੇ ਬਹੁੜਿਆ, ਸੱਤ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤ ਚੁਕੀਆਂ -2, 2.

'When seven 'gharis' (22.5 minutes) were heard to have passed even then, the Lord of the three worlds had arrived not.'

P. 1166

ਸਾਤ ਘੜੀ ਜਬ ਬੀਤੀ ਸੁਣੀ ॥
ਅਜਹੁ ਨ ਆਇਓ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ ॥

All were stricken with fear - 'Now only half a 'ghari' is left. If God has not come in seven 'gharis', then how will He come now? In everyone's heart was being offered one prayer - O God! save the life and honour of your devoted saint. If you don't save the honour of your saint now, people will lose faith in you. Now you must come and save the honour of your devotee." All were repeatedly making this prayer to God. When fifteen minutes more passed, then all saw Namdev Ji standing up, folding his hands and paying obeisance. People were making guesses as to what might have happened that made Namdev Ji stand up and pay obeisance. Many persons thought that his end must have come as now only seven-eight

minutes were left.

Thereafter, the executioner started making preparations for severing Namdev Ji's head. When Namdev Ji had paid obeisance, God in immanent form had arrived. Earlier also I have stated that Waheguru (God) is no form. His form depends upon your own feeling and devotion and you see God in the form in which you wish to see Him. If you wish see to Him as Guru Nanak Sahib or Guru Gobind Singh Ji, you will have the glimpse in that very form. You can also see Him in the form of the god of your liking. Generally, people think of God as one having four arms, holding a couch shell, a mace and a flower in His hands. All forms are of God. He manifests Himself in the form you have in your mind. When this time came -

'With the sound of pinions came the Lord riding Garuda (a legendary bird, mount of Vishnu) His devotee did He cherish, As the Lord came riding on the Garuda.'

P. 1166

ਪਾਖੰਤਣ ਬਾਜ ਬਜਾਇਲਾ ॥
ਗਰੁੜ ਚੜੇ ਗੋਬਿੰਦ ਆਇਲਾ ॥
ਅਪਨੇ ਭਗਤ ਪਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਪਾਲ ॥
ਗਰੁੜ ਚੜੇ ਆਏ ਗੋਪਾਲ ॥

Riding on the Garuda (a legendary bird, mount of Vishnu), God came all at once, but He was not visible to others. How supremely fortunate is he who has a glimpse of God! All guessed that something had surely happened because Namdev Ji was paying obeisance to someone again and again.

At that moment, God said to Namdev Ji, "This king has harassed you too much. Tell me if you wish I can turn the earth

upside down, if you wish I can put the entire earth on his head. If it pleases you I can revive the dead cow. In this way, they will be able to see for themselves and verify what your spiritual power is.

Refrain: If you say, Nama, should I turn the earth upside down.

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਤੀ ਉਲਟਾ ਦਿਆਂ, ਆਖੋਂ ਜੇ ਨਾਮਿਆ ਮੈਨੂੰ -
2, 2.

'Said the Lord: Shouldst thou wish, the earth I shall turn upside down.

Should thou so wish, on high I shall place it. Shouldst thou so wish, the dead cow may I bring to life,

That all may see and be assured.'

P. 1166

ਕਹਿਹਿ ਤ ਧਰਣਿ ਇਕੋਡੀ ਕਰਉ ॥

ਕਹਿਹਿ ਤ ਲੇ ਕਰਿ ਉਪਰਿ ਧਰਉ ॥

ਕਹਿਹਿ ਤ ਮੁਈ ਗਉ ਦੇਉ ਜੀਆਇ ॥

ਸਭੁ ਕੋਈ ਦੇਖੈ ਪਤੀਆਇ ॥

Namdev Ji said, "O God! under the influence of Maya, all these persons are deluded. If the earth is turned upside down, then all will suffer. If an earthquake comes, houses will collapse. Ocean water will flood high places. Dry earth will come into the seas. The entire population will be destroyed. This king too is deluded. So you should bring the dead cow back to life; all the problem is that of the cow. So revive the cow." God said, "Go and tell them to untether its calf." The calf was untethered. Namdev Ji sprinkled some water over the cow and it came back to life. Nowhere was visible the blood and the intestines which were earlier lying outside. Leaving the calf and milking the cow, a pitcher was filled with milk.

'Prays Nama: "My Lord, fasten Thou the spancel to the cow to milk it."

Putting the calf, the cow was milked.

When the pitcher was filled with milk, Nama took it and placed it before the emperor.' P . 1166

ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਸੇਲ ਮਸੇਲ ॥

ਗਉ ਦੁਹਾਈ ਬਫਰਾ ਮੇਲਿ ॥

ਦੂਧਹਿ ਦੁਹਿ ਜਬ ਮਟਕੀ ਭਰੀ ॥

ਲੇ ਬਾਦਿਸਾਹ ਕੇ ਆਗੇ ਧਰੀ ॥

When Namdev Ji placed the pitcher of milk before the king, he felt ashamed of himself. Kazis and Mullahs too were shamed. Those who said that Namdev had played a trick, were without an answer.

So, the king got up and went to his palace, but still he had not begged forgiveness, so proud was he. But even when he had seen a real manifestation of God or Allah, the cow coming back to life, he had seen it milked, the pitcher of milk was placed before him, the cow was standing chewing the cud, still he did not beg forgiveness because he was very proud and arrogant. Those who harass God's devotees never have joy and peace.

Refrain: No joy comes to the foolish who tussle with the saints ...

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,

ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹੰਦੇ -2, 2.

'No joy comes to the thoughtless, who with God's devotees wake contentinous.'

P. 306

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ ॥

No sooner did the king reach his palace, than he became afflicted with stomach-ache and he started crying with pain. Hakims (Doctors) failed to give him any relief. No medicine was doing any good to him. He was crying, "Save me; I am dying with pain. It seems that my end has come." A sage said, "Look O king! Namdev Ji is a devotee of God, a saint, even though he is a Hindu. If you harass

a saint, God becomes annoyed; He is unhappy and so punishes you. You should go to Namdev Ji and seek his pardon. There is no other cure than this for your ailment. " At once, the king summoned Kazis and Mullahs and said, "Look! it is you who have made me quarrel with a saint. You are the culprits. Now, on my behalf, go to Namdev Ji and request him to pardon me. Let him save me as his humble cow -

'Through Kazis and Mullahs the king made supplication: O Hindu! forgive me, I am to thee like a humble cow.'

P. 1166

ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਬਿਨਤੀ ਫੁਰਮਾਇ ॥
ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥

So, Kazis and Mullahs made supplications to Namdev Ji: 'Pardon the king by treating him as your humble cow.' To this Namdev Ji said -

'Nama said: Listen, majesty! Assure me of this.'

P. 1166

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਸੁਨਹੁ ਬਾਦਿਸਾਹ ॥
ਇਹੁ ਕਿਛੁ ਪਤੀਆ ਮੁਝੈ ਦਿਖਾਇ ॥

God will forgive you, but you should change yourself. Follow the path of truth while ruling the country. Treat all equally, whether they are Hindus and Muslims. Don't practise any discrimination between Hindus and Muslims.

'This will be the test of your assurance: Follow truth and the noble path.'

P. 1166

ਇਸ ਪਤੀਆ ਕਾ ਇਹੈ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਸਾਚਿ ਸੀਲਿ ਚਾਲਹੁ ਸੁਲਿਤਾਨੁ ॥

Refrain: While God's devotee was acclaimed the world over, the slanderers stood defeated.

ਧਾਰਨਾ - ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਭਗਤ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਨਿੰਦਕਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋ ਗਈ - 2, 2

All present there were thinking that if the dead cow did not come back to life, the people would lose faith in God and that He (God) does not manifest Himself in the 'Kalyuga' (Age of darkness and evil). Such thoughts were coming into the minds of the spectators. But Namdev Ji was the very image of God; there was no difference between Him and God -

Refrain: See not any difference between Namdev and the Lord.

ਧਾਰਨਾ - ਭੇਦ ਕੋਈ ਜਾਣੋ ਨਾ, ਨਾਰਾਇਣ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਵਿਚ
- 2

'Nama's praise spread all over the world, Who alongwith other devotees found liberation.

His traducers fell into torments and regrets. Between Nama and the Lord no difference is.'

P. 1155

ਨਾਮੇ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਰਹੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਲੇ ਉਧਰਿਆ ਪਾਰਿ ॥
ਸਗਲ ਕਲੇਸ ਨਿੰਦਕ ਭਇਆ ਖੇਦੁ ॥
ਨਾਮੇ ਨਾਰਾਇਣ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ॥

So, in this way, God protects His devotee.

'God sees, hears and is ever with me, but I, a fool, deem Him to be distant.'

P. 612

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

So, I was making this submission - Earn wealth; rear your children and families. But remember one thing that every step that you take is in God's will; you sleep, you wake up and move about; God is present everywhere. When you see something, behind it see God. When you practise Divine Name meditation, feel God behind nature. God is pervading everywhere. When love for God comes to abide in the heart, then God is all love. God loves one and all. But nobody loves

God. Guru Sahib says -

'God hungers for love and devotion.'
Bhai Gurdas Ji, Var 10/7

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦਾ ਭੁਖਾ॥

'Saith Nama (Namdev): The Lord to His devotee is compliant, And still at the door of Bali is standing.'
P. 1105

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਭਗਤਿ ਬਸਿ ਕੇਸਵ
ਅਜਹੂੰ ਬਲਿ ਕੇ ਦੁਆਰ ਖਰੋ॥

Refrain: Standing at the door is the Lord, bound by love...

ਧਾਰਨਾ - ਖੜਾ ਹੈ ਦੁਆਰੇ ਹਰਿ ਜੀ, ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ -2, 2.

So, when the mind is imbued with love for such a God -

'In the Lord was Namdev's heart deeply absorbed:

So that the dyer worth half a farthing (dam, an insignificant copper coin of old times) was immensely exalted.'

P. 487

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥
ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ॥

Guru Sahib says that Namdev's heart became deeply absorbed in God's love, then even the emperor of India was obliged to touch his feet. The greatness and glory of God's Name is infinite indeed. Dhanna heard this tale in the company of the holy, and he was convinced in his heart that God's Name is very invaluable. He said to himself, "When Namdev Ji, Kabir Ji, Ravidas Ji and Sain Ji can attain to God, then what is lacking in me? I am also a poor and humble man like them." Guru Sahib says -

'Listening to such happenings, the poor Jat Dhanna too in God's devotion engaged.' P. 488

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੋ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ॥

He started practising Divine Name

meditation. What was the result?

'The Lord to him manifested Himself - Such was Dhanna's good fortune.'

P. 488

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ॥

Manifesting Himself and sitting in front of Dhanna, God said, "Give me more loaves." He said, "O God! I am also hungry like you. Leave some loaves for me too. In future, I shall bake more loaves." God loves us like His children. Never forget Him. It is remembering God at all times that is Name-meditation. Seeing Him pervading everywhere is Name-power. When God comes to abide in the heart, then are provisions provided in the Lord's court -

'Myself! on that path where neither mother, father, progeny, friend or brother accompanies thee,

The Lord's Name alone shall thy helper be.

There, where terrible minions of Yama (Death) will oppress thee,

The Name Divine alone shall thy companion be.

There, where unbearable hardships shall befall, The Name Divine in an instant shall relieve thee.'

P. 264

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨਾ ਭਾਈ॥

ਮਨ ਉਗਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੂਤ ਜਮ ਦਲੈ॥

ਤਹ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ॥

ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ॥

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ॥

So, have faith in God. Meditate on the Name Divine as much as you can. When we recite 'Waheguru Waheguru' (God's Name), we come to learn Name-recitation automatically. There is no special technique involved in practising Divine Name meditation. Start reciting the Name with the tongue - 'Waheguru, Waheguru'. When

you start moving towards God -

'Taking refuge at the Guru's feet if you take just one step towards him, Then the True Guru, takes millions of steps towards you.'

Kabit, Bhai Gurdas Ji

*ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੂ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ ॥*

God will advance towards you taking millions of steps. So, our task is only this much that since we have got human birth, we should use it fruitfully by keeping God in our mind. At the Divine Portal no recommendation is of any avail. The treatment you receive there is in nobody's hands. The Perfect Guru continuously keeps guiding the mortal. He continues directing - take this shortcut; don't take the long path needlessly. Saints and holymen also continue advising us. So make your life fruitful by reciting 'Waheguru, Waheguru' (God's Name).

Chapter - XI

King of the land afar

*Invocation: True and Supreme is God's Name.
Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.*

*ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ !*

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.' P. 256

*ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥*

'After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer is:

"Attach me to Thy devotional service."

P. 289

*ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥*

'A boughten slave am I, my name, the Fortunate:

*By the Master's word in the market sold;
As directed, have I engaged myself in task.
What cleverness can Thy servant show?*

The Lord's command can I not perform well. P. 991

*ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥
ਤੇਰੇ ਲਾਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥
ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥*

'Nothing am I, no pride is mine; nothing is mine.

On this occasion save the honour of Sadhna, the servant.' P. 858

*ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੋਰਾ ॥
ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੋਰਾ ॥*

*Refrain: I am a purchased slave of Thine,
Thou art my True Lord ....*

*ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਬੈਖਰੀਦ ਸਚ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ -2, 2.
ਸਚ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ, ਸਚ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ -2, 2.
ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਬੈਖਰੀਦ,..... -2.*

*'I, a slave purchased for a price;
Thou the true Lord:*

My life and body is all His; all is Thine.

Lord! Thou givest honour to the humble, in Thee is our trust.

Whoever in other than the holy Lord reposes trust,

Know it to be frail.

Limitless is Thy ordinance; unknowable its extent.

Only such as the Master, perfectly-endowed, have met,

The Lord's will obey.

Of little avail are clever feats of intellect.

Whatever the Lord in His grace grants,

In that feel you joy.

With millions of ritual actions, yet no cessation of desire occurs.

Nanak, servant of God, has made the holy Name his prop,

All other endeavour discarding.' P. 396

ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦੁ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਤੇਰਾ ॥

ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ਤੂੰ ਧਣੀ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥

ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਅਨ ਟੇਕ ਹੈ ਸੋ ਜਾਣਹੁ ਕਾਚਾ ॥

ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਅਪਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ॥
 ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੁਰਾ ਭੇਟਸੀ ਸੋ ਚਲੈ ਰਜਾਏ ॥
 ਚਤੁਰਾਈ ਸਿਆਣਪਾ ਕਿਤੇ ਕਾਮਿ ਨ ਆਈਐ ॥
 ਤੁਠਾ ਸਾਹਿਬੁ ਜੋ ਦੇਵੈ ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥
 ਜੇ ਲਖ ਕਰਮ ਕਮਾਈਅਹਿ ਕਿਛੁ ਪਵੈ ਨ ਬੰਧਾ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀਤਾ ਨਾਮੁ ਧਰ ਹੋਰੁ ਛੋਡਿਆ ਧੰਧਾ ॥

Revered saintly congregation! Loud be thy utterance - 'True and Supreme is God's Name'.

*'I, a slave purchased for a price;
 Thou the true Lord.'* P. 396
 ਮੈ ਬੰਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦੁ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥

Guru Sahib has made a very profound utterance for our reflection and salvation or liberation. Guru Sahib says - 'If you wish to align with the True Lord, then become His boughten slave.' Purchased - it means selling one's house, land or property and thereby giving up all one's rights over it. After it is sold, the purchaser may do anything he likes - he may till it, take clay for his kilns, dig a well for making bricks. In short, he may do anything he likes on the land, the seller has no claim on it, and he cannot interfere in its management. In purchase is this condition. Second is giving land on lease for two years or three years. The condition in the lease is that after expiry of the lease, the control of land comes back to the owner. The lessee shall not cut any tree from the land, and he shall sow the specified crops, and after the crops are reaped, the land shall come back to the owner. This is conditional ownership for a stipulated period. Third is mortgaging the land. In this case too, the mortgager can get his land released after paying the amount of mortgage. Mortgage is also of two types - one for a fixed period, say five years, that the mortgager shall not get his land released for five years. The other

mortgage is for unspecified period. The mortgager may get it released after six months, if he is able to raise the required sum of money. These are the three conditions. Guru Sahib says, "If you are to align with God, or the Guru (Holy Preceptor), then lease and mortgage will not do, because you will retain ownership on your self. Well, if you are to retain right or ownership, then how can you unite with the Guru? If you are to belong to the Guru and make him your own, what should you do?"

Once Tenth Guru Sahib was holding his congregation. A very large number of devotees were sitting. A handsome child happened to be there. Guru Sahib's glance fell upon him. He was a small child who had come with the devotees from Peshawar among whom many were his relatives. He kept running about to various relatives. A child is of an independent nature. So he, sometimes went to one relative, sometimes to another. Sometimes, he came to Guru Sahib too. Guru Sahib called him and asked, "Son! wherefrom have you come?" He said, "True Sovereign! we have come from Peshawar."

Guru Sahib said, "What is your name?"

He replied, "My name is Joga." ['Joga' literally means 'meant for'.]

Guru Sahib asked instantly again,

(... to be continued)

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, U.S.A.**

For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs
Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal
Po. Box No. 32845, Sanjose,
CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com

**Atam Marg Organisation, New York
For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs**

P.O. Box. 190-167,
South Richmind Hill
New York, 11419
Tel : 718-322-2395

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands
WS5 - 3PF U. K.

**For Atam Marg Publications
Audio, Video, CDs & DVDs**

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair
Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879
Voicemail : 08701654402
Raj Mobile : 07968734058
Email : info@atammarguk.com

You will be pleased to know that recitation by Sant Baba Waryam Singh Ji is being broadcast on **Amrit Bani Radio Station, Satellite Channel 0176** as per schedule given below. This programme is sponsored by 'Atam Marg Spiritual Scientific Education Charitable Trust', U.K.

Sunday	10.00 A.M.	11.00 A.M.
Monday	7.00 P.M.	8.00 P.M.

**IMPORTANT NOTICE
FOR FOREIGN SUBSCRIBERS**

For all enquiries about '*Atam Marg*' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U. S. A.

BABA SATNAM SINGH JI ATWAL, SANJOSE
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com
BHAI KULDIP SINGH - 408-230-8319

CANADA

Mr. Parmjit Singh Sandhu
Cell No. : 07788389135, TEL. NO. 604-593-2599
Email:-pbkrj@yahoo.ca
S. Jasbir S. Ranu
Phone :- 604-589-9189

ENGLAND

**BIBI GURBAKSH KAUR &
JAGTAR SINGH JI (JAGGI)**
Phone - 0121-200-2818
Fax - 0121-200-2879
Raj Mobile 07968734058

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

AUSTRALIA

BHAI JIWAN SINGH JI
Phone - 03-943-65865
Fax - 03-943-65867